

T. C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ADÖLESAN ÇAĞINDA BENLİK
KAVRAMININ GELİŞİMİ VE
ÖĞRETMENLERİ İLE KARŞILIKLI
ALGILAMALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı

DOKTORA TEZİ

HATİCE ARIK

ANKARA — 1993

T.C.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ADÖLESAN ÇAĞINDA BENLİK KAVRAMININ GELİŞİMİ VE ÖĞRETMENLERİ
İLE KARŞILIKLI ALGILAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

ÇOCUK SAĞLIĞI VE EĞİTİMİ PROGRAMI

DOKTORA TEZİ

HATİCE ARIK

DANIŞMAN ÖĞRETİM ÜYESİ

PROF.DR.MEZİYET ARI

ANKARA - 1993

5399-93

DOKTORA TEZ SAVUNMA JÜRİSİ

Şule Bilir

PROF.DR.ŞULE BİLİR
BAŞKAN

M. Arı

PROF.DR.MEZİYET ARI
DANIŞMAN ÜYE

Suna Baykan

PROF.DR.SUNA BAYKAN
ÜYE

Nilüfer Darıca

DOÇ.DR.NİLÜFER DARICA
ÜYE

N. Metin

DOÇ.DR.NİLGÜN METİN
ÜYE

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa No

GİRİŞ.....	1
- Benlik Kavramının Tanımı.....	1
- Benlik Gelişimi.....	15
- Adolesan Dönemi ve Özellikleri.....	29
- Adolesan Dönemi ile İlgili Görüşler.....	46
- Benlik Gelişiminde Öğretmenin Rolü ve Öğretmen Özellikleri.....	53
- Bu Konuda Yapılan Araştırmalar.....	61
- Araştırmanın Amacı.....	77
- Araştırma Yöntem ve Araçları.....	79
. Araştırmanın Evreni ve Örneklem.....	79
. Veri Toplama Aracı ve Giessen Testi.....	79
. Testin Uygulanması.....	80
. Testin Yorumu.....	80
. Testin Değerlendirilmesi.....	87
. Giessen Testi Hakkında Genel Bilgi.....	87
- Sonuçlar.....	90
- Tartışma ve Yorum.....	164
- Öneriler.....	180
- Özet.....	182
- İngilizce Özet.....	184
- Kaynaklar.....	186
- Ekler.....	
- Giessen Testinin " Ben " ve " O " Formları...	

TABLolar DİZİNİ

Sayfa No

- 1) Kız Öğrencilerle, Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları..... 93
- 2) Kız Öğrencilerin kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerini Onları Algılamaları..... 98
- 3) Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları.....103
- 4) Erkek Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamaları..... 108
- 5) Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları.....113
- 6) Kadın Öğretmenin Kendini Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları..... 118
- 7) Kadın Öğretmenin Kendini Algılaması ile Erkek Öğrencinin Onları Algılaması..... 123
- 8) Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları..... 128
- 9) Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması ile Erkek Öğrencilerin Onları Algılamaları..... 133

- 10) Kız Öğrencilerin, Erkek Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları....., 138
- 11) Kız Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları..... 143
- 12) Erkek Öğrencilerin, Erkek Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları..... 148
- 13) Erkek Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları.....153
- 14) Fen Grubundaki Kız Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki
Kız Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları.....157
- 15) Fen Grubundaki Erkek Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki
Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları.....162

GRAFİKLER

- 1) Kız Öğrencilerle, Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları..... 94
- 2) Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamaları.....99
- 3) Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları.....104
- 4) Erkek Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamaları 109
- 5) Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları.....114
- 6) Kadın Öğretmenin Kendini Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları.....119
- 7) Kadın Öğretmenin Kendini Algılaması ile Erkek Öğrencinin Onları Algılaması.....124
- 8) Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları.....129
- 9) Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması ile Erkek Öğrencilerin Onları Algılamaları.....134

- 10) Kız Öğrencilerin, Erkek Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları.....139
- 11) Kız Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları.....144
- 12) Erkek Öğrencilerin, Erkek Öğretmenlerini Algılamaları
İle İdeal Öğretmeni Algılamaları..... 149
- 13) Erkek Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları
İle İdeal Öğretmeni Algılamaları.....154
- 14) Fen Grubundaki Kız Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki
Kız Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları.....158
- 15) Fen Grubundaki Erkek Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki
Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları.....163

G İ R İ Ő

Benlik Kavramı :

Benlik, kişilik terimleri genellikle aynı anlamda kullanılmaktadır. Benlikle kişilik iç içe olmakla birlikte benlik kişilikten farklı özellikler taşır. Köknel'e göre benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanılarının toplamı, insanın kendisini tanıma ve değerlendirme biçimidir. Benlik, kişiliğin öznel yanısıdır (Köknel,1985).

İlk ben psikologlarından William James'a göre en geniş anlamda benlik bir kişiye ait olan her şeyi içerir. Bu benlik kişinin vücut, psikolojik yetenekleri, elbiseleri, evi, ailesi, soyu ve arkadaşlarıdır. Ayrıca kişinin karakteri, işleri ve duygularını da içerir (Offer ve Arkadaşları).

James, benlik yapısını 3 parçaya ayırmıştır.

a) Madde ile ilgili benlik   b) Sosyal benlik   c) Ruhsal benlik

a) Madde ile ilgili benlik, kişinin vücutu, eşyaları, ailesi ve evini içerir.

b) Sosyal benlik, bir kişinin sosyal kimliği, ilişkileri, rolleri ve nitelikleri kapsar,

c) Ruhsal benlik ise içsel ya da subjektif bir oluşdur. Bizim kendimizi nasıl değerlendirdiğimizi, nasıl algıladığımızı belirler. Bu benlik içine yeteneklerimizin, ilgilerimizin, tutumlarımızın hepsinin kendimizce kişisel olarak değerlendiriliş biçimleri girmektedir (Akt. Offer ve diğerleri ve Bruno).

Jersild, benliği, çocuğun kendini kavraması, kim ve ne olduğu, bir insan olarak nitelikleri, yetenekleri amaçları, inanışları, ahlak yükümlülükleri ve bilinçli olarak elde ettiği değerler olarak tanımlamaktadır(Jersild)

Super'e (1963) göre benlik kavramı bireyin bazı anlamlar yükleyerek algıladığı biçimiyle kendi görünümüdür. Birey kendine ait olan bu görünümünü, kendi değişik rol ve durumlarda algılayarak elde eder (Ülkü).

Horney (1968) ise odak noktası olan gerçek benlik duyguların kendiliğindenliğini ifade ederken, çoşkusal güçlerin, yaratıcı enerjinin, yön veren, başat olan güçlerin kaynağı olarak görmektedir (Öner)..

Freud (1923)'a göre benlik ego, id ve superego'dan oluşan bir yapıdır (Öner,Öztürk, Adasal).

Alt benlik (id) de birbirine karşıt dürtü ve eğilimler yanyana bulunabilirler. İnsanın iç güdülerinin deposudur ve orijini anatomi ve fizyolojiden alır. Alt benlikteki dürtüler zaman ve yer kavramını tanımaz; tek amaç boşalım ve doyum, yani hoşlanım (haz) sağlamasıdır. Dış dünyanın etkisiyle değişir ve olgunlaşır.

Benlik (ego) ruhsal yapının düzenleyici, denge ve uyum sağlayıcı parçasıdır. Benliğin temel işlevi uyumdur. Bu uyumu yaparken, benlik, bir yandan organizma içindeki ilkel dürtüsel güçlerle, bir yandan çevresel koşullar ve gereklerle, bir yandan da üst-benliğin istekle-

istekleriyle bağdaşmak, bunlar arasında bir uzlaşma sağlamak zorundadır. Benlikte egemen olan gerçeklik ilkesidir. Gerçeği değerlendirme yetisi içerde ve dışarda olup bitenlerin ayırt edilebilmesidir. Neyin düşünce, neyin eylem ve olay, neyin imge, neyin gerçek olduğunun bilinmesidir. Ruhsal yapının kontrol mekanizmasıdır.

Üst benlik (superego), bireyin çocukluk yıllarında, benliğin bir parçası daha çok ana-baba ve toplumsal değer yargılarını içeren özel bir yapı olarak ayrışır. Ruhsal yapının en geç gelişen kısmıdır (Öztürk, ; Adasal).

Sullivan'a göre benlik tümüyle yaşanan olayların ve insanın kendisine yansıtılmış değerlendirmelerin sonucunda oluşan ve öğrenilen bir görüngüdür(Ömer).

Jung ise egoyu kişiliğin bilinçli bölümü olarak kabul eder. Burda bilinçli algılar, anılar, düşünceler ve duygular bulunur. Ego insanın kimlik ve süreklilik duygusunu sağlar ve insanın kendisini görüş açısından kişiliğin merkezidir(Geçtan).

Adler'e göre benlik ya da öz sürekli olarak kişinin kendine özgü yaşam biçimine doyum sağlayacak yaşantıları arar, eğer bunlar dış dünyada bulunamamışsa yaratmaya çalışır. (Geçtan). Rurkey(1970) ise benlik kavramını bireyin kendisine ilişkin doğru bulduğu karmaşık ve dinamik değerler sistemi olarak kabul eder (Özyürek).

Epstein (1973) benlik kavramını bir deneyim bir fonksiyon olarak benliğin bir bireysel teorisi olarak

tanımlamıştır. Birey bu benlik teorisini deneyimlerini organize etmek için ve doyumlarının miktarını artırmak ve rahatsızlıklarını azaltmak için kullanır (Wigfield ve Karpathian).

Loewold ve Blasi'ye göre benlik bireyin öz yapısıdır, daha açık olarak kişinin sorumluluk ve ahlaki varlığının özüdür (Loevinger).

Cooley, Mead, Sullivan gibi bazı teorisyenler bireyin benlik kavramının başkalarında nasıl etkilendiği konusunu tartışmışlardır. Cooley bu tip benlik kavramını ayna benlik (looking-glass self) terimiyle ifade etmiştir (Wigfield ve Karpathian).

"Ayna benlik" kişinin etkileşimde bulunduğu diğer insanların kendisini nasıl algıladıklarını ve nasıl değerlendiklerini yansıtan bir kavramdır. Ayna benlik kavramı 3 temel ögeden oluşur.

- 1) Kişinin başkalarınca nasıl algılandığına ilişkin tasarım Buna benliğin toplumsal anlam taşıyan yönünde denilebilir.
- 2) Başkalarının kişinin bir davranışı hakkında eriştiği yargının onda yarattığı tepki. Bu da bireyin toplum içerisinde aldığı değerdir.
- 3) Benliğe ait geliştirilen duygular (Öner).

Baymur, benliği bireyin özellikleri, yetenekleri, değer yargıları, emel ve idaelerine ilişkin tanıların dinamik bir örüntüsü olarak kabul eder (Baymur).

Rogers, kişinin kendisi tarafından farkedilen benlik algılarının örgütlenmiş biçimini "benlik kavramı" ya da "benlik yapısı" olarak tanımlanmıştır. Benlik kavramı bireyin kendisini algılamasını, kendisinin diğer insanlarla olan ilişkilerine ait algılarını ve bütün bu algılara verilen değerlerini içerir (Öner).

Allport, benlik kavramını karşılayan yedi proprium duygusundan söz etmiştir. Bu duygular zamanla gelişmekte ve birbirleri ile kaynaşarak bir bütün oluşturmaktadırlar.

1) Bedensel duyum (bedensel-benlik): Organizmadan gelen uyarıcılardan kaynaklanan duyumların bileşimi, bedensel olarak "bana ait" diyebileceğimiz şeylerdir.

Örneğin; adaleler, eklem yerleri.....

2) Kendini tanıma (ben-kimliği)

Bebeklik döneminin ilk aylarında çocukta kimliğine ait bir duyum yoktur. Bu zamanla gelişir. İki yaş civarında, giysileriyle, ismiyle ve çevresinde kendisine verilen işaretler yardımı ile kendisini, kendisi olarak ayırtetmeğe başlar. Diğer insanların davranışlarının, kendisinininkinden farklı olduğunu ve kendisinin de onlar olmadığını farkeder. Sık sık duymakta olduğu adı, çocuğu kendisinin diğer bütün şeylerden ayrı olduğunu ve bu sözcüğün kendisi için hep bir başvuru noktası olduğunu görür. Böylece çocukta "özne ben" kavramı oluşmaya başlar. Ancak yine de "kendisi" ile kendi dışındaki kavramlar arasındaki ayırım belirgin değildir.

3) Benliği geliştirme (Kendini geliştirme).

Proprium'un en önemli ve temel özelliklerinden biridir. Benliği geliştirme, kişilik yapısı içerisinde dinamik bir süreç olup, ego ve benlik bileşimi olan "proprium"u sürekli olarak oluşmaya ve gelişmeyi yöneltir. Allport'a göre proprium dinamik olma durumundadır, çünkü kendini geliştirme sürecinin kesin olarak sonu yoktur.

4) Ego sınırlarının genişlemesi; öğrenmenin artmasıyla, bireyin sahip olduğu şeyler, sevgi nesnelere, idealleri bağlılıkları da artar. Bunlar bireyin "benim" diye adlandırabileceği şeylerdir. Tüm bu genişlemelere rağmen, Allport'a göre olgunluğun ölçütü, bireyin soyut düşünebilme yetisidir. Yani Allport'a göre birey soyut düşünebildiği ölçüde olgunlaşır.

5) Akılcı olma (akılcı benlik); Proprium'un akılcı işlevleri de vardır. Bunlar gerçek çözümler bulabilme, yerinde uyum sağlayabilme, doğru planlamalar yapabilme ve yaşamla ilgili sorunları oldukça kusursuz biçimde çözebilmektir. Bu yeti geliştikçe yaratıcı ve eleştirici düşünce oluşur. Benlik düşünen bir varlık olmaya başlar.

6) Benlik imgesi: Kişinin kendinin ne olduğunu tanımlamasıdır.

Bazen bir benlik imgesi gerçekleştirememiş olan bireyler de otomatik olarak kültürel kalıpları öğrenir ve kendi çıkarları doğrultusunda çevreye uyum sağlayabilirler. Bu durumda gerçek benlik imgesi edinilememiştir. Bu bireyi engelleyen bir durumdur. Gerçek benlik imgesinin kazanılması bireyin daha fazla büyümesine, gelişmesine yol açar.

Bireyin benlik imgesi ayrı zamanda diğer insanların onun kendisi hakkında neler düşündüğünün kavramsallaştırılmasını da içerir.

- 7) Uygun çaba (kendini bulma): Bu kavramda güdünün doğası ele alınmaktadır. Uygun olan güdülerle, sınırlı olan güdüler arasında bir ayırım yapmak gereklidir. Kişilik sözkonusu olduğunda, bireyin egosunun genişliği işin içine girdiğinde, yeni güçlü bir ego kusursuz bir kişilik geliştirmek için yola çıktığında amaca uygun güdülerini ortaya koymaya çalışır(Öner).

Benlik kavramı kendimizi tanımladığımız dil, kendi hakkımızdaki tutum ve algılamaların tümüdür (Gage ve Berliner).

Benlik, kişinin deneyimlerini düzenleyen ve anlam veren bilişsel bir yapı olarak da kabul edilebilir (Loevinger ve Knoll). Görüldüğü gibi kişiliğin özünü benlik oluşturmaktadır. Bireyin kendi gözünde ne olup olmadığı; kendi gözüyle kendine biçtiği değeri belirleyen benlik, onun olumlu olumsuz tüm yaşantılarının etkisiyle gelişir. (Bakırcıoğlu).

Bireyin değerleri ve kendisine atfettiği bazı özellikleri benliği oluşturur. Benlik kavramı, benliğin bireyin yaşantıları yoluyla genelleştirilmiş olarak terimlere dönüştürülmüş şeklidir (Akkoyun ve Erseven).

James'in ortaya attığı benlik saygısı başarının isteklere oranıdır. James benlik saygısının, kişinin kendi kendisiyle barışıklık derecesi ve başarılarının isteklerine olan oranıyla belirlendiğini ileri sürmüştür (Bruno).

Ego gelişim ve benlik saygısı, ruh sağlığının iki temel unsurudur. Ego gelişimi kişinin kişisel ve içsel boyutlarda kullandığı bilişsel karmaşanın derecesini yansıtır. Ego gelişimini daha düşük aşamaları kalıplaşmış katı bilişsel tarzlar ve bağımlı kişisel ilişkiler tarafından biçimlendirilirken daha yüksek aşamaları empatinin, bağımsızlığın ve bireysel farklılıkların kabulünün daha olgun kişisel tarzları tarafından biçimlendirilir (Richards ve arkadaşları).

Loevinger'e göre yüksek seviyelerdeki bireyler düşük ego gelişim seviyesindeki bireylerden daha fazla kişisel farkındalık ve bilişsel karmaşa gösterirler (Richards ve arkadaşları).

Benlik saygısı (self-esteem) bireyin kendi kendini değerlendirerek kendini değerli, yeterli ve başarılı bulması anlamında kullanılan bir kavram olarak benliğe karşı geliştirilen önemli bir tutumu ifade etmektedir (Kılıçcı).

Yüksek benlik saygısı olan insanların iyi davranışlarını devam ettirmede kişisel bir becerileri vardır. Ayrıca benlik saygısı yüksek olanlar benlik saygısını tehdit eden durumlara karşı özellikle duyarlı olabilir ve bu tehlikelere karşı koymak için çalışabilirler. Benlik saygısı düşük olanlar, yani pozitif benlik imajı sürdürmede daha az kaygılı olanlar ise böylesi tehlikelere karşı duyarsız olabilirler. Benlik saygısı yüksek olan insanların kendilerinden yeterince emin olması ve dış

tehlikeler karşısında endişe duymamalarıdır. Benlik saygısı düşük olan insanlar ise yeterince kendilerinden emin değildirler ve muhtemelen bazı şeyler yanlış gitmeye başladığında kendilerini tehlikede hissederler (Scheier ve Carver).

Bazı teorisyenler (Epstein, Gecas, Rosenberg) benlik kavramını (self-concept) ve benlik saygısını (self-esteem) ayırmışlardır. Benlik kavramı bir bireyin benliği hakkındaki bilgisidir (Örnek, matematikte başarıyı). Oysaki benlik saygısı bireyin benliğinin farklı nitelikleriyle ilgili olarak kendini nasıl hissettiğidir (Örnek, durumumdan memnunum)(Wigfield ve Karpation).

Kişiliğimizin öznel yanı olan benliği bazı psikologlar gerçek ve ideal benlik olmak üzere sınıflandırmaya çalışmışlardır (Baymur).

Horney'e göre gerçek benlik mutluluğa yönelik bireysel gelişmenin sağlığın ve diğerlerine duyulan gerçek sevginin kaynağıdır. İdeal benlik ise olumsuz değerlendirmelerle zarar görmüş gerçek benliktir ve mükemmel olmaya çabalamaktadır (Akkoyun ve Erseven).

Bireyin kendisiyle ilgili algıları ve başkalarının birey hakkındaki yargıları benlik kavramını; sahip olmayı istediği ve amaçladığı özellikler ise ideal benliği oluşturmaktadır (Akkoyun ve Erseven).

Gough, Fioravanti ve Iazzari, benlik ve ideal benlik arasında bir farkın olmasının kaçınılmazlığına değinmişlerdir. Onlara göre organizmayı güdüleyici olması bakımından da sağlıklı ve istenen bir durumdur. Ancak gerçek benlik ve ideal benlik arasındaki fark çok büyükse ya da ideal benlik erişilemeyecek düzeyde ise ve gerçekçi olmayan bireysel özellikleri içeriyorsa psikolojik bir bozukluk kendini gösterecektir (Baymur, Akkoyun).

Karmaşık bir yapı olan benlik şu soruların cevaplarını içerir.

a) Ben neyim? Bu soruya "ben beceriksizim, aptalım, çirkinim ya da akıllıyım, güzelim, becerikliyim" gibi cevap verilebilir. Bu soruların cevabı olumlu ya da olumsuz olabilir. Önemli olan kişinin bu soruya cevap ararken kendisini olmak istediği gibi değil, olduğu gibi gerçekçi bir biçimde değerlendirebilmesidir.

b) Ben ne yapabilirim? Ben de ne gibi yeterlilikler var? "Ben iyi konuşurum, güzel resim yaparım, çok çalışırım" gibi kendimizde ne gibi yetenekler olduğuna ilişkin kanılarımız, benliğin bir yanını oluşturur. Benliğin bu yanı da bireyin kendisi tarafından olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirilmiş olur.

c) Benim için neler değerlidir? Ben ne yapmalıyım ve ne yapmamalıyım? Örneğin; "başkalarına yardım etmeliyim, para kazanmalıyım" gibi bireyin içinde bulunduğu toplumdaki kendine göre edindiği az çok olumlu ya da olumsuz yargılardan meydana gelen bir değerler sistemi vardır.

d) "Amacım nedir, hayatta ne istiyorum?" Doktor, mühendis, öğretmen gibi. çeşitli emel ve idealler de benliğin bir yanını oluşturur. İnsan olanak ve seçtiği amaçlarda iyi zamanlama ve sıralama yapabildikçe bunlara daha kolay ulaşır.

Yukarıda birinci ve ikinci maddelerde "ben neyim ve ne yapabilirim?" sorularının cevapları gerçek benliği, "benim için neler değerlidir ve hayatta ne istiyorum?" sorularının cevapları ise ideal benliği meydana getirir. Böylece insan kim olduğunu, amacının ne olduğu ne yapabileceği, nelere değer verip, inanıp bağlanacağı sorularına yanıt arayarak benliğini tanır (Baymur;Köknel).

Mead ise benliği, iletişim süreci içinde oluşan bir yapı olarak kabul eder. Ona göre toplumsal yaşantının olmadığı, yani iletişimin bulunmadığı yerde benlik bilincinin oluşacağı düşünülemez (Cüceloğlu).

Erikson'a göre kimlik kavramı bir bütünlenme gereksinimini de kapsar ve dolayısıyla birey içinde yaşadığı toplumsal grup tarafından desteklendiğini görmek ister (Geçtan). Super'e göre benlik kavramları sistemi bireyin bazı anlamlar yükleyerek algıladığı biçimiyle kendi görünümüdür. Birey kendine ait bu görünümü bu resmi, kendine değişik rol ve durumlarda algılayarak elde eder (Ülkü).

Cooley, Mead, Sullivan gibi bazı teorisyenler bireylerin benlik kavramının başkalarından nasıl etkilendi-

gi konusu üzerinde durmuşlardır (Wigfield ve Karpathian). Horney, Rogers gibi kuramcılara göre benlik toplum tarafından şekillendirilmektedir. Kişiler arası ilişkiler ve bunların sonucunda oluşan yaşantıların birey tarafından algılanışıdır (Kaner).

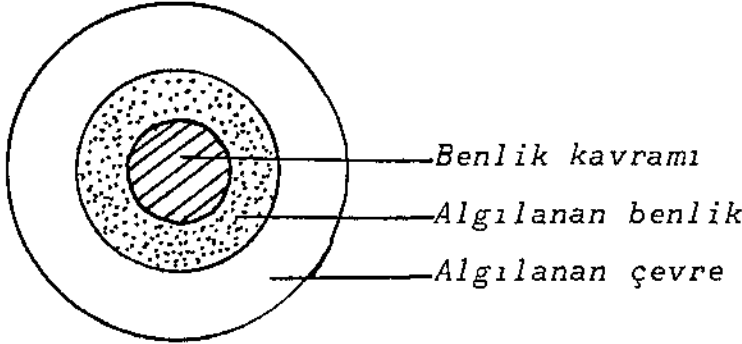
Hogan, Smith, Bandura'ya göre de benlik kavramı sosyal deneyimlerle oluşturulur ve sosyal rol gereklilikleri, paylaşılan sistemin kullanımı ya da sosyal desteklemeler yoluyla devam ettirilir (Loevinger ve Knoll).

Yörükoğlu'da benliği insanın kendini algılayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlar. Kişinin kendini nasıl görüp nasıl değer biçtiği önemlidir (Yörükoğlu). Cüceoğlu'da bir insanın kafasında taşıdığı kendine ait resmi gerçekleştirmeyi ve doğrulamaya yöneldiğini ileri sürer(Cüceoğlu).

Combs ve Snygg bireysel algılama ya da bireyin kendi benlik kavramına bakışı olarak adlandırdıkları yeni bir benlik yapısı geliştirdiler. Duygusal veya psikolojik yapının bulunduğu alana phenomenal (algılanan) benlik, geri kalan kısma ise phenomemal çevre adını vermişlerdir.

Benlik kavramının bulunduğu alan gerçek bendir. Burda duygular, düşünceler ve kararlar bulunur. Algılanan benlik kısmında bireysel kimlikler örneğin ailesi, okulu, ülkesi gibi çeşitli alanları kapsamaktadır.

Benlik kavramı ile algılanan benliğin etrafında algılanan bir çevre vardır(Geraci).

Benlik Yapısı

Ben gerçekten kimim? Karmaşık bir sorudur. Çoğu zaman sanki bir kaç tane ben varmış gibi görünür. Bu benlikler birbirine zıt davranışlar ve konuşmalar yaptığı zaman daha da karmaşıklaşır.

Berne; Harris sözettiği içimizdeki benliklerin çatışması ile ilgili en son modern açıklamalardan biri Transactional Analysis dır. T.A. uygulayıcıları danışanların kimliklerinin üç yönü olan ana-baba, çocuk ve yetişkin yönlerinin farkında olmasına yardım ederler.

Kişiliğimizin ana baba boyutu, başımızdan geçen tüm dış olayları içeren benliğimizin bir parçasıdır. Ana-baba boyutunda anne ya da babanın ya da kişiyi büyüten birisinin hissettiği ve davrandığı gibi davranılır. Kişiliğin çocuk boyutu çocukken hissedilen ve davranış tarzı ile aynıdır. Çocuk boyutu doğal olabilir. Kişinin içsel ana-baba boyutunun, etkisi altında değildir. Ya da içsel ana-babayı memnun etmek için adapte edilmiş olabilir.

Kişiliğin yetişkin boyutu gerçeklere bakarak hayal edilen şeylerin bir parçasıdır. Yetişkin boyutu bir gözleyici, bir bilgisayar ve bir karar vericidir.

Ana-baba boyutundan gelen önyargılar veya çocuk boyutunun ilkel duygularını bir kenara bırakarak olaylara bakmaya yardımcı olur. Yetişkin boyutu kararlar verebilmeyi ve onları uygulamaya yardım eder. Hepsinin içinde kişiliğimizin yetişkin boyutu kişilik değişimi için bir anahtardır (Wrenn ve Mencke).

Benlik Gelişimi

Benlik kavramının ortaya çıkışı amaçların, hareketlerin, duyguların bilinçli olarak farkına varılması ile olur. Bir olayın nedeninden sonuç çıkarma kabiliyeti bilinçli benliğin ortaya çıkması sonucudur (Kagan).

Hume'un benlik hipotezine göre kendi duyu izlenimlerimizdeki ve birleştirilmiş fikirlerimizdeki düzenliliğe ve tutarlılığa bağlı olarak oluşur (Bruno).

Sosyal etkileşimciler çocukların yetenekleri, becerileri ve ilgileri hakkında başka insanların verdikleri normatif bilgilerle, kendilerini karşılaştırmaları şeklinde benlik kavramının temeller atılır (Wigfield ve Karpathian). Benlik gelişmesi, bedensel varlığın algılanmasıyla ve "ben" ile "ben olmayan" ayırımıyla başlar (Ünlüoğlu). Başlangıçta çocuk kendi varlığının bilincinde değildir. "Ben" ile "ben olmayanı" başka bir deyişle kendisiyle ilgili ve bağlantılı olanla olmayan ayıramaz (Köknel). Cormier ve Cormien annesinden biolojik bir varlık olarak doğan her insan sosyalleşme süreci içinde kendisini diğer kişilerden ayırır ve bir "ben" kavramı geliştirir demektedir. (Uzunöz).

Benliğin gelişiminde içe yansıtma, birleştirme ve özdeşleşme düzenleri önemli rol oynar (Köknel). Özdeşleşme kavramının iki amacından biri herkesin bildiği savunma şekli diğeri ise normal gelişime düzeylerindeki yardımıdır (Blanch ve Blanch).

Doğuşta çocuk kendi bedeni ile çevresini ayıramaz. Bebeğin bedeni ile ilgili ihtiyaçlardan kaynaklanan dürtüleri ve bunların giderilmesine ilişkin yaşantıları kendi bedeninden ve dış çevreden gelen uyarıcıların ben ve ben olmayan olarak ayrılaşmasına neden olur. Bu ayrılaşma sonunda kişi önce tensel benliğini ve kendi bedeninin sınırlarını dış dünyadan ayırmaya başlar (Kılıçcı).

Rogers'a göre çocuk kendi varlığının bilincine vardıkça yaşadığı çevre içindeki varlığından ve işlevlerinden oluşan bir benlik geliştirir (Geçtan). Çocuk büyüyüp olgunlaştıkça ve çevresi ile olan ilişkiler yolu ile sosyalleşmesi sağlandıkça çocuğun "ben kavramı" yani çevresindeki kişi, grup, cisim ve olgular karşısında "ben" in yeri ve durumu şekillenmeye başlar (Tan). Çocuk, ilk benliğini ve benliklerini aile ortamında geliştirir. Bu gelişmede şüphesiz anne ve babanın önemi büyüktür. Çünkü çocuk için ilk model kişiler anne-babadır (Arseven).

Kişi, kendisini ana-babalar, öğretmenler, arkadaşlar vb. kişilerin tanımladığı ve değerlendirdiği gibi tanımlayıp değerlendirecektir (Bilir ve Güneysu).

Çocuğun benlik kavramı, kendisi için önem taşıyan büyüklerin ona gösterdiği tutumların bir yansıması olduğundan ana babanın itici tutumları çocuğun kendisini değersiz bulmasına neden olur (Geçtan).

Benlik oluştuktan sonra, kişi, diğerleriyle olduğu gibi, kendisiyle de iletişim kurabilir. Kendisiyle kurulan iletişim sonsuza dek sürmez, mutlaka bir süre sonra bu iletişimin başkalarıyla kurulan toplumsal iletişim biçimine dönüşmesi gerekir (Cüceloğlu). Sullivan'ın teorisinde gelişen benlik sisteminin özelliklerine şekil veren ana-babanın ve öğretmenlerle birlikte sosyal etkiler olduğu şeklindedir (Guntrip).

Rogers benlik kavramını gelişmesini bireyin çevresiyle olan yaşantılarını algılayış biçimlerine göre oluşan dinamik bir süreç olarak tanımlar (Geçtan).

Benlik kavramının, yaşantımızda önemli yeri olan ana babalar, öğretmenler ve arkadaşların etkileşimi sonucu oluştuğunun Gage ve Berliner'de ifade etmektedir (Gage ve Berliner).

Mead'de aynı görüşü paylaşarak, "önemli kişilerin" bireye ilişkin tavırları, kararları ve davranışları onun benlik kavramının gelişiminde etkilidir demektedir. Önemli kişiler ana, baba, öğretmen, arkadaş ve kardeşler gibi çocuğun yaşamında etkili ödül ve ceza verebilen kişilerdir (Özyürek).

Birey çevresinde bulunan kimselerin kendisiyle olan ilişkileri sonucunda kendi benliğini betimleyici bazı fikir ve görüşler edinmeye başlar. Bu edinilen değerler benlik parçacıklarına dönüşmektedir. Bu benlik parçacıkları birbirleriyle birleşerek bir organizasyon oluşturur. Bu genel benliğe Combs ve Syngg fenomenal benlik demektedir.

Rogers bu algılanan benliğin kişinin yaşantılarının ürünü olduğu kadar yaşantılarının bir yaratıcısı haline geldiğini ileri sürmektedir(Kılıçcı).

Benliğin özü, yalnız kişinin kendisine ayrı bir varlık olarak kavramasından değil, aynı zamanda isteklerde bulunan ve üstelik bu yönde eyleme geçme niteliğine sahip bir varlık olarak tanınmasıyla biçimlenir (fersild).

Cüceloğlu'da kişinin kendine ait düşüncelerinin yaşamını etkilemeye başladığını, "kötü öğrenciyim" düşünce ve inancını kafasında taşıyan bir öğrencinin bu özelliklere uygun davranmaya başladığını ileri sürer. Bu durum kendi benlik bilincine uymaktadır (Cüceloğlu).

Çocuğun kendi benliğinde olanla olmayanı ayırabilmesi üç yaşından sonra başlar (Köknel).

Kagan tarafından yapılan bir çalışmada 21 aylık bir çocuk annesinin yanına giderken "çok korktum" diye söylemesi bize çocuğun duygularındaki değişikliğin farkına vardığını göstermektedir. Ayrıca korktuğu anda ses tonu da değişmektedir (Kagon).

Bireyselleşme süreci bir kişinin ana-babasından psikolojik olarak farklılaşmasıdır. Bu süreçte iki ana unsur bulunur a) Bireyin davranışlarının, duygularının, değerlendirmelerinin ve düşüncelerinin ana-babasınıninkilerden farklılaşması b) çocuk aile içinde bağımsız bir kişi olurken ana-baba çocuk ilişkilerindeki değişikliklerdir (Mazor ve Enright).

Benlik, çocuk doğduğu andan itibaren başından geçen sayısız olaylarla çevresinde bulunan kişilerin etkisiyle yavaş yavaş oluşur. Çocuk, çevresi ile olan etkileşiminde önce bedeninin sınırlarını öğrenmeye başlar.

Benlik gelişiminde kişiler arası ilişkilerin büyük bir önemi vardır. Bizim için önemli kişilerin bizi beğenip beğenmemeleri, bizimle övünmeleri ya da bizden utanmaları, bu kişilerin hakkımızda söyledikleri şeyler benliğin olacağı şekli etkiler. Böylece benlik acı ve tatlı birçok yaşantılar sonunda öğrenilen ve her an gelişmeye devam eden bir kavramdır. Her yaşantı, her baştan geçen olay benliğe birşey katar (Baymur).

Ego gelişiminin temeli ilk anne-çocuk ilişkisine daha sonraki dönemlerde ego kimliğinin oluşması insan ilişkileri ile ortaya çıkmaktadır (Guntrip).

Combs ve Snygg'e göre birey toplumun kendine yüklediği sosyal rolleri öğrenir. Böylece bireyin bir "ben" değil birçok "ben" lerden oluşan bir benlik kavramı geliştirmeye başladığını ileri sürerler (Tan).

Bireyin kendisini tanıması yalnız genel ve özel kabiliyetlerini, alakalarını ve yetersizliklerini bilmesi demektir. Başkalarının onu nasıl gördüğünde bilerek kendisi hakkında gerçek bir "benlik" imajı geliştirmesi de gereklidir (Tan).

Kişinin kendisini olmak istediği gibi değil, olduğu gibi gerçekçi biçimde değerlendirmesi önemlidir. (Köknel).

Çoğu insanın gerçek benliği ile toplumun onayını sağlamak için dış dünyaya karşı takındığı kimlik birbirinde farklıdır. Bir insanın ne olduğu ile ne olması gerektiği konusundaki tutarsızlığı değersizlik duygularının doğal bir sonucudur (Geçtan).

Gerçekte benliğin gelişmesi, oluşması ve yapısı, bütün yaşam boyu bu sorulara bilerek ya da bilmeden, bilinçli yada bilinçsiz olarak cevap aramakla geçer (Köknel).

Erikson'un belirttiği gibi benlik, çocukluk özdeşimlerini libidonun dönüşümleriyle, doğuştan getirilen temel üzerinde geliştirilen yetenekler ve toplumsal roller içinde sunulan imkanlarla birleştirilir (Kut ve Koşar).

Erikson sekiz gelişimsel dönemi tanımlar. Her evrede benlik, belki bir takım gelişmeleri tamamlamakta, sorunları çözmekte ve döneme özgü bir psikososyal bunalımı (psychosocial crisis) atlattır.

Yaş	Dönemler
Bebeklik	Temel güven-temel güvensizlik
Erken çocukluk	Özerklik-utanç ve kuşku
Orta çocukluk	Girişim-suçluluk
İlkokul dönemi	Çalışma-aşağılık duygusu
Adolesans	Kimlik- rol karışıklığı
Gенç yetişkin	Yakınlaşma-yalnız kalma
Yetişkin	Üretgenlik-durağanlık
Yaşlılık	Ego bütünlüğü-umutsuzluk

Erikson'a Göre Gelişim Dönemleri (Gage-Berliner).

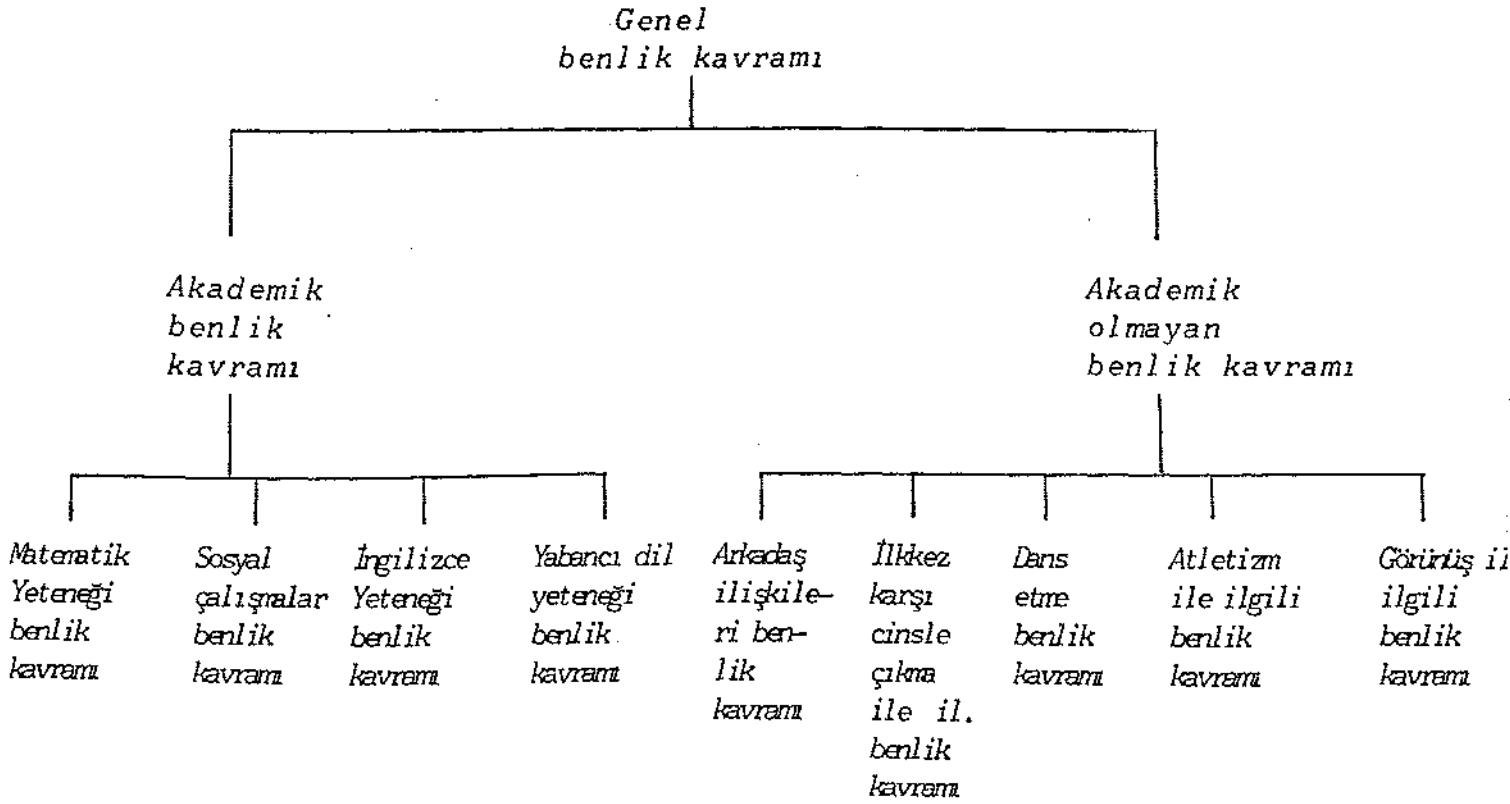
Erikson'a göre ilk dönemde anne-çocuk ilişkisindeki süreklilik tutarlılık ve aynılık çocukta temel güven duygusunun özünü oluşturur. Temel güven ve temel güvensizlik arasındaki çatışmanın çözümü için gerekli davranış örüntülerinin geliştirilmesi benliğin ilk görevlerindedir. İkinci dönemde ise çocuk anne-babasını, çevresini, neyi kontrol edip etmeyeceğini "deneyerek" öğrenir. Benlik saygısını kaybetmeksizin kendini kontrol duygusunu geliştirmesi, duygularını serbetçe ifadesi için önemlidir. Ana-baba tutumları ya çocuğun gerekli özerkliği kazanabilmesini sağlar ya da bunun karşıtı olarak kararsızlık ve utanç duyguları geliştirmesine yol açar. Üçüncü dönem de gelişen olumlu benlik ögesi girişim duygusudur. Girişim duygusu özerk ve özgür düşünmek, geleceğe yönelik emeller beslemek ve eyleme geçmek için rahatlık ve güç sağlar. Bu dönemin tehlikesi aşırı suçluluk duygusunun gelişmesidir. Dördüncü dönemde, çocukta çalışma kavramı gelişir.

Çocuk toplumun 'sağladığı öğrenme ve çalışma alanında kendini göstermek zorundadır. Bu dönemde çocuk için tehlikeli olan yetersizlik ve aşağılık duygusudur. Beşinci dönem ise ergenlik dönemidir. Bu dönemde kimlik duygusu oluşmaktadır. Adolesan için bunun anlamı toplum içindeki rolü nedir, kimdir gibi bir seri sorulardır. Ben çocuk muyum ya da yetişkin miyim? Bir gün bir eş ya da anne baba olarak ne yapmalıyım? Hayatımı nasıl kazanacağım? Başarılı ya da başarısız mı olacağım? gibi soruları kendine sorar. Bu dönemde eski özdeşimler yeniden değerlendirilir ve yeni değerlerine ve rollerine uygun nitelik kazandırılarak benimsenir.

Ergen bu dönemde başkalarının nasıl tanındığına değerlendirildiğine büyük önem verir. Erikson'un kimlik duygusu (sense of identity) adını verdiği duygu çekirdek durumda var olan kimlik duygusu ile şimdi gelişen ve toplumsal anlam yüklenen kimlik duygusunun bütünleşmesi ve buna bağlı olan güven duygusudur. Yani ben neyim, ben kimim soruları karşısında ergenin kendi benliğini tanıyabilme ve kabullenme durumuna gelmesidir. Görüldüğü gibi bu dönemin önemli özelliği kimlik duygusunun kurulmasıdır (Erikson; Gage ve Berliner; Gasborino ve Merrill; Öztürk).

Kriz dönemlerinin sağlıklı gelişimi güvenlik duygusu ve kişinin kendine güvenmesine yol gösterir (Gage, Berliner).

Shavelson ve arkadaşları benlik kavramında bir hiyerarşik yapı olduğunu söylerler. En üst noktada birinci seviyede bulunan genel benlik kavramı kendi hakkımızdaki inançlardan oluşur. Bir sonraki seviyede, öğrenciler için iki önemli benlik kavramı vardır. Bunlar akademik ve akademik olmayan olarak tanımlanır. Son seviyede ise günlük yaşantıların sonucunda değişikliğe uğrayabilen çeşitli alanların benlik kavramları bulunur. Şayet bir öğrenci matematik ya da beyzbolu geliştirirse, bu alan için tutumları da muhtemelen değişir (Gage-Berliner).

Öğrenciler için benlik kavramının üç seviyesi.
(Shavelson, Hubner ve Stanton tarafından düzenlenmiştir).

Genç her an çeşitli kaynaklardan gelen iletilerin özdeşleşme süreci içinde, bütünleşip genç tarafından benimsenenleri gencin kimliğini, kişiliğini oluşturur (Yavuzer).

Genç bir kişilik, bir amaç, bir ülkü geliştirirken yoluna çıkan başarılı ve örnek insanlardan kendi benliğine birşeyler katmaktadır (Öztürk). Kimlik başka insanlarla etkileşim sonucu elde edilebileceğinden ergen bu evrede yaşıt topluluklarına aşırı uyma özelliği taşıyan bir dönemde geçer ve bu dönemde farklı rollerin kendisine uyup uymadığını dener (Onur). Özdeşleşme süreci içinde gencin ardarda kürup sürdürdüğü iletişimler, denediği roller, kullandığı davranış kalıpları birbirleriyle çatışır birbirine karışırsa kimlik gelişmesi bozulur. Genç kendi kimliğini algılayamaz. Kendi kimliğine yabancı kalır (Yavuzer).

Muuss olgun kimlik kazanabilmek için ergenin giderek kendisine yaşıt grubunun etkisinden kurtarması gerektiğini söylemektedir(Onur).

Erikson, ergenin kim olduğu ya da ne olacağı konusunda şüphelerinin varlığından söz etmektedir. Bu dönemde benlik arayışı içine girer. Bunun içinde geçmiş, şimdi ve gelecek ile ilgili bu benlik kavramı geliştirmesi gerekir. Bu kavramı geliştirebilmesi için insanlarla etkileşimde bulunması gerekir. Bu dönemde yaşıtlarına aşırı uyma özelliği gösterir. Bunun sonucu, olarak çeşitli rolleri deneyeme başlar. Erikson bu denemeleri benliğin dağılma

tehlikesine karşı gerekli savunmalar olarak kabul eder. Ergen belli bir süre sonra kendisini yaşıt grubunun etkisinden kurtararak olgun bir kimlik kazanır (Muuss).

Ergen kendi benliği hakkında bazı içgörü kazanma yaşına gelmiştir. Bu iç görüyü kazanabilmek için ergenin kendini ve tüm kişilik özelliklerini gerçekçi bir gözle tanıması ve başkaları üzerinde bıraktığı etkisinin bilincin varması gerekir (Kılıcçı).

Benlik bilincimiz geçmişte bize nasıl davranıldığı, neler söylendiğiyle oluşmaktadır. Kendi kendimizi tanımak ve bu tanıma çabası sonucu benlik bilincimizi değiştirip yeniden biçimlendirme durumuna geçmişsek gerçeğe uymayan benlik resmimizi ömür boyu sürdürmek zorunda kalacağımızı Cüceloğlu ileri sürmektedir.

Ergenlik döneminin gelişim ödevlerinin başarılmış olması onun daha rahat bir biçimde genç yetişkinlik yıllarına geçmesine sağlar (Kılıcçı).

Erikson'a göre ergenlik dönemi bir yandan genç bir insanın kimlik kavramını geliştirme çabaları diğer yanda yetişkinliğe geçiş döneminin getirdiği şaşkınlık duyguları bulunur (Geçtan).

Piaget'e göre ergenler meslekleri, kişisel doyumları ve sosyal sorumlulukları hakkındaki benlik yansımalarını bir düşünce sürecinde birleştirebilirler. Soyut işlevler düzeyine eriştikten sonra gençler felsefe yapmaya başlarlar (Offer ve arkadaşları). Piaget'nin

gelişim teorisine göre, düşünce süreçlerinin bir bireyin fikirlerinde, değerlendirmelerinde ve tanımlarında yansıtılan bilişsel aşama ile çok yakından ilişkili olması gerekir (Mazor ve Enright).

Ergenlikte bilişsel bir yapı olarak benliğin gelişimi ana-baba vb. gibi diğerlerinden farklılaşmayı ve benlik bilgisinin içerir. Ayrıca, bilişsel bir yapı olarak, benlik, ana-baba ilişkisinin gelişimi ana-babadan farklılaşma sürecini içerdiği kadar, başkaları hakkındaki bilgiyide içerir. Bireyselleşme sürecinin iki ana unsuru olan benlik ve başkaları birbirinden çok uzakta değildir. Bireyselleşme yapısı iki şekilde hem bireyin psikolojik niteliği olarak hem de aile sistemi içinde bireyin ilişkilerinin bir özelliği olarak biçimlendirilmiştir (Mazor, Enright).

Erikson (1988) ergenliği; moratorium'un potansiyel bir dönemi olarak görür. Moratorium, bireyin bazı kesin kararlar vermeden önce çeşitli mesleki ve ideolojik alternatifleri oyun yoluyla keşfedebileceği bir zaman periodudur. Moratorium periodundaki birey yetişkin rollerini kazanma ve kimliğini oluşturma ile ilgili kararları başarıyla vermiş olarak görülür (Raphael ve arkadaşları).

Her insan bir birey olduğunun farkındadır ve bir obje olarak kendi kendine hareket edebilir. Benlik bilinci için insan kapasitesi önemli bir gerekliliktir. Benlik bilinci için ileri bir yetenek olmadan birey asla bir benlik kavramı geliştiremez veya bir kimliğe sahip olamaz.

Bir benlik kavramı geliştirmek için önemli olan bir başka faktörde zaman için de oluşan devamlılık duygusudur. Her insan doğum anından itibaren kendine özgü bir dizi olay yaşar ve insan bu yaşadığı olayları kendisinden başka kimsenin yaşamadığının farkındadır. Buna göre; orta yaşlı bir kadın daha önceki çocukluk deneyimlerine göre hareket eder ve bu deneyimlerin kendisine ait olduğunu kabul eder. Kadının vücudu, tutumlar ve davranışları şu an daha öncesinden farklı olabilir, fakat bütün bu olayların aynı kişi tarafından yaşandığının farkındadır.

Kimliğimizin oluşumunu sağlayan değişiklikteki devamlılık ve durağanlık duygusudur (Scheier ve Carver).

Geçtan, bu dönem içinde ana-baba ergenin gözünde geçici olarak değerlerini yitirdiğini söyler (Geçtan). Bu dönem ergenin ana-babadan ayrıldığı ve çocukluğa elveda dediği bir dönemdir (Bunhholzz ve Mishne). Ana babalar çocukluk yaşamında soru sorulmaksızın kabul edilen anahtar kişiler iken, ana-babanın daha az kontrolünün olduğu sosyal dünyada etkinlikleri giderek azalmaya başlar(Josselyn).

Benlik saygısı ve benlik imajı ile ergen ana baba ilişkisi arasında sıkı bir bağlantı vardır. Bir taraftan ergen ana-baba desteği ile onlarla olan ilişkisi ve davranışlarına, ana-babanın verdiği tepkiler ile benlik saygısını arttırırken değer taraftan düşük benlik saygısında ana-baba baskısı rol oynamaktadır(Richards ve arkadaşları).

Yörükoğlu'da aynı görüşü savunmaktadır. Çocukluk döneminde ana-babasıyla özdeşim yaparak bir benlik oluşturan ergen, bu dönemde başka özdeşim örnekleri bulur. Bu özdeşim denemeleri sonunda kendine en uygun benliği bulmaya çalışır. Kişilikten kişiliğe girdiği bu geçici kişiliklere " sanki-ben " (asif personality) adı verilir. Bu denemeler sonunda, genç kendine yeni bir benlik oluşturur. Kimlik duygusu gelişmiş bir genç kendi benliğinin sürekliliğini algılayan kendine yabancı görünmeyen nerden gelip nereye yöneldiğinin bilincinde olan kimdir (Yörükoğlu).

Görüldüğü gibi ruhsal alanda ergenin benliği uygun bir cinsel uyumu gerçekleştirmek, özerk olmak ve kimliğini onaylamak için hatırı sayılır bir güçlükler kümesiyle karşı karşıya gelmek zorundadır(Guasch).

Köknel benliğin görevlerini şöyle sıralamıştır.

- İçgüdülerden ve dürtülerden kaynaklanan güduları engellemek, denetlemek ve düzenlemek,
- Çevredeki nesne ve kişilerle bağlantı kurmak,
- Gerçeği tanımak, denemek, onlamak
- Gerçeğe uyum sağlamak,
- Çevreden gelen uyarımları sınırlamak, sıralamak, zamanlamak
- Algılamak, saklamak, hatırlamak, düşünmek, karşılaştırmak, birleştirmek ve bütünleştirmek,
- Kişinin karşılaştığı engelleri aşabilecek güçleri toplamak
- Geleceğe ilişkin beklenti ve amaçlar saptamak
- Kişiliği kaygıdan kurtaran savunma düzenlerini kullanmak (Köknel).

Adolesans

Ergenlik terimi (Adolescence) latince "Adolescene " yani büyüme ya da yetişkinliğe erişmek sözcüğünden gelir (Hurlock).

Çocukluk ve yetişkinlik arasındaki erkekler için 14-25, kızlar için 12-21 yaş arası dönemi tanımlayan adolesan kelimesi İngiltere'de 1430 yılında ilk kez kullanılmıştır (Blos).

Adolesan, çocukluktan yetişkinliğe geçişte çeşitli alanlardaki değişiklikleri içeren psikososyal ve biyolojik gelişim dönemi olarak tanımlayabiliriz (Offer ve arkadaşları).

Ergenlik dönemi biyolojik, psikolojik, zihinsel ve sosyal açıdan bir gelişme ve olgunlaşmanın yer aldığı, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir (Yavuzer).

Laufer, adolesan dönemini keder ve depresyon dönemi olarak kabul eder (Buahhlozz ve Mishne).

Yörükoğlu, ergenliği çocuklukla erişkinlik arasında yer alan gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemi olarak kabul eder (Yörükoğlu).

UNESCO, genci iş, mülkiyet ve duygusal boyutları ile ele alır ve "genç" öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait konutu bulunmayan kişidir. Genç büyük bir hayal gücüne sahip, cesaretin çekingenliğe,

macera isteğinin rahata üstün geldiği insan biçiminde tanımlamıştır (Gökmen ve arkadaşları).

Jung ise ergenliğe erinlikle başlayan bedensel değişikliklere ruhsal durumların eşlik ettiği bu dönem olarak kabul eder (Geçtan),

Kılıçcı, ergenlik çağını, çocukluktan yetişkinliğe geçiş hazırlıklarını içine alan bir gelişme dönemi olarak görmektedir (Kılıçcı).

Yörükoğlu, çocuklukta erişkinlik arasında ergenlik ve delikanlılık adı verilen uzun bir döneminin yer aldığı söylemektedir(Öztürk).

Büyüme atılımı ile birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin belirmesiyle başlayıp fiziksel gelişimi tamamlanmasıyla sona eren bir dönemdir. (Buhler ve arkadaşları).

Yavuzer, ergenlik dönemini ortalama insan yaşamının hemen hemen onda birini kapsayan dönem olarak kabul etmekte ve bu dönemin kişinin yaşamının önemli değişikliklerini içerdiğini söylemektedir(Yavuzer).

Gerçekten adölesan dönemi, fiziksel, duygusal, sosyal kültürel yönlenden en hızlı gelişme ve değişimin yer aldığı bir dönemdir (Kut ve Koşar).

Erikson, gelişen ve büyüyen gençlerin bu dönemde psikolojik değişimle yüzyüze olduklarını ve sosyal rolleri ile birleştirme çabası içinde olduklarını söylemektedir (Erikson).

Genç ergenler kendilerini geliştirmesine ve aileleriyle ve toplumla iyi ilişkiler kurmasına yardımcı olan biolojik, bilişsel ve psikososyal değişiklikler yaşarlar (Hamburg ve Takanishi).

Yörükoğlu bu dönemi hızlı bir gelişme dönemi olarak tanımlar.

Sosyal öğrenme yaklaşımçıları (Bandura) adolesan gelişimini sosyal etkilerin sonucu olarak ortaya çıktığını ve adolesan davranışlarının, içinde yaşadıkları çevreden aldıkları ödül ve ceza sonrası şekillendiğini belirtirler (Offer ve arkadaşları).

İnsan yaşamının önemli bir bölümü olan gençlik dönemi çocuktan yetişkinliğe geçiş dönemidir ve bu dönemde bireyin bedensel ve ruhsal özelliklerinde hızlı ve sürekli bir değişim gözlenir (Günay ve Öztürk).

Josselyn, bu dönemde çocuk vücudundaki ani büyümelerin olduğu, ikincil cinsiyet özelliklerinin de görülmeye başlaması ile adolesanın bu değişiklikler sonucu vücuduna karşı yabancılaşma duygusunu başlattığını söylemektedir (Josselyn).

Yavuzer "fırtına gerginlik" dönemi olarak da betimlenebilen ergenliği hangi toplumda olursa olsun, her bireyin yaşadığı bir evre olduğunu belirtir (Yavuzer). Ergenlik, çocukluk rol ve statüsünden yetişkinliğe geçiş, bağımsız ve kendi kendine yeterli bir birey haline geliştirir (Buhler).

Ergenlik geçici bir rol kararsızlığı dönemidir. (Geçtan).

Robichow ve Sklansky adolesan dönemini ani değişen davranışlar, duygusal yapıda dalgalanmalar ve duygu ve düşüncelerinin kişi tarafından incelendiği bir dönem olarak tanımlamışlardır (Offer ve arkadaşları).

Hurlock ergenlik döneminin süresi olarak çocuğun cinsel olgunluğu adım attığı andan 21 yaşının sonuna kadar ki gelişim dönemi olarak kabul etmektedir (Hurlock).

Bir dönemle ilgili yaş sınırları toplumdan topluma ve bir toplumun bir kesiminden, diğer kesimine farklılık göstermektedir. Bu değişiklikler gencin içinde yaşadığı toplumun doğal ve kültürel özelliklerine bağlıdır (Köknel Kılışcı).

Yörükoğlu bu dönemi 12 ile 21 yaş arası kabul etmektedir. Ona göre bu dönem ruhsal alanda önemli değişikliklerin belirdiği, hızlı bir büyüme ve olgunlaşma çağıdır (Yörükoğlu).

Adolesan döneminin yaş sınırlarını UNESCO 12-24 yaş dilimleri olarak kabul etmiştir (Köknel).

Yavuzer ise ergenlik döneminin kızlarda 11-20, erkeklerde 13-20 yaş olarak kabul etmektedir. Razon'a göre kızlarda onbir, erkeklerde onüç yaşlarında başlayan, onsekiz-yirmi yaşlarında son bulan "gençlik" (ergenlik, adolesan), ailenin, çocuğunu anlamada ve eğitmede güçlüğü uğradığı bir dönemdir (Razon).

Köknel'e göre ülkemizde gençlik çağı kızlarda 10-12, erkeklerde 12-14 yaş dilimleri arasında yer alan ön erinlik (buluğ öncesi) dönemiyle başlar. Bunu gençlik çağını oluşturan erinlik (buluğ), ergenlik, öneleşkinlik dönemleri izler ve 25 yaşından sonra başlayan erişkinlik çağına ulaşır(Köknel).

Kongar gençliği tanımlarken "toplumun en dinamik, en akışkan en hareketli kısmıdır" demektedir (Gökmen ve arkadaşları).

Erikson'a göre adolesan dönemi karmaşa ve güçlüklerin bulunduğu bir kimlik krizi dönemidir (Schoulor).

Son dönemlerde ergenlik ilk ve son dönem olarak ikiye ayrılmıştır. İlk dönemi cinsel olgunluğun başlangıç yaşı olan kızlarda 13, erkeklerde 14 yaşlarında başlamakta ve 17 yaşında bitmektedir. Son dönem ise 17 yaşında başlayıp, 21 yaşına kadar sürmektedir (Hurlock).

Sullivan'da ergenlik dönemini birinci ergenlik ve ikinci ergenlik dönemi olarak iki ayrı yapıda incelemiştir. Ona göre birinci ergenlik dönemi ilk cinsel ilişki deneyimlerinin ortaya çıkışına dek sürer. İkinci ergenlik dönemi ise karşı cinsten bir insanla sevgi ilişkisinin başlamasına dek sürer (Geçtan).

Erken adolesan dönemi sosyal, psikolojik ve biolojik yapıdaki değişikliklerin başladığı kritik gelişim dönemidir (Bunholzz, Mishne).

Erken adolesan dönemi, vücut yapısının farkına varıldığı, yeterlilik ve çekicilik hakkındaki düşüncelerin, duygusal yapıdaki değişikliklerin olduğu bir dönemdir. Geç adolesan dönemi ise kişiliğin tekrar birleştirildiği dönemdir. Ego ve superego artık id'in isteklerine bağlı değildir (Bunhhlozz, Mishne).

Ergenliğin başlangıcında, kişinin biyolojik yapısında, sonunda ise psikososyal durumunda bir değişiklik bulunmaktadır (Yavuzer).

İnsan organizması erken adolesan döneminde olgunlaşmasına rağmen, zihinsel açıdan gençlik dönemini sonuna kadar yetişkin durumuna ulaşamaz. Zihinsel açıdan, bilgi ve sosyal tecrübe açısından gelişmemiş olmalarına rağmen adolesanlar hayatları için önemli olan kararlar verebilirler (Hamburg ve Takanishi).

Adolesan döneminin hızlı ve sürekli değişimi nedeniyle gençler hem çocukların hem de yetişkinlerin bazı özelliklerini taşırlar. Gençlik dönemini başlangıcında çocukluk özellikleri daha belirgin iken, ileri dönemlerde, yetişkinlik özellikleri ağır basmaya başlar (Günay ve Öztürk).

Yetişkin bir kişi için gerekli olan kişilik özellikleri, duygusal, zihinsel açıdan gelişmeler benlik duygusunun oluşması adolesan döneminin anahtar görevleridir (Coleman ve arkadaşları). Her toplumda ergen çağına özgü olan duygu, düşünce, tutum ve eylem içindedir (Yavuzer).

Jackson ve Hornbeck'e göre erken adolesanlar kendi öz değerleri, sağlık, eğitim iş gibi çeşitli alanlarda ki değerleri hakkında kendileri karar vermeye başlarlar (Jackson ve Harnbeck).

Bu çağın temel özellikleri ise, duygusal çöşku ve taşkınlık, çabuk kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkilenme, kişiliğin sınırlarını aşma, toplum içinde sivrilme, ilgi çekme, rol sahibi olma çabası şeklinde söylenebilir (Yavuzer).

Ergenlik döneminin fiziksel özelliklerini Bilir şöyle tanımlamaktadır. Puberte (ergenlik) çağında büyüme ve gelişme kız ve erkeklerde farklılık gösterir. Puberte çağının başlangıcı çok farklı olabilir. Bunda beslenme, genetik, sosyo ekonomik yapı, iklim, ırk gibi faktörler etkisi olmakla beraber bir kısım da bilinmemektedir. Kızlarda 9-11 yaşlarında ergenlik (puberte) çağının başlangıcında östrojen oluşumu hızlanır ve erişkin düzeyine ulaşır. Erkek çocuklarda ise 12-13 yaşları arasında androjen hormonlar artar. Deri altı dokusu yağları 1-6 yaş arası her iki cinste azalma gösterir, sonra kızlarda 10, erkeklerde 12 yaşında yeniden artmaya başlarlar. Bu yapı kızlarda devamlı kalmaya meyillidir. Erkeklerin çoğunda puberte den sonra azalmaya başlar. Meredith'de kol ve bacaklarda deri ve kas arasındaki yağ dokusundaki kalınlık ortalama, adolesan döneminde kızlarda artarken, erkeklerde azaldığını belirtir (Meredith).

Erkeklerde sekonder seks karakterlerinin ilk değişiklikleri genellikle testis, penis büyümesiyle başlar.

Erkek çocukların 1/3'ünde memelerde tek veya iki taraflı büyüme görülür. Pubik bölgede ve koltuk altlarında kıllanmalar meydana gelir, sonra yüzde kıllar belirir. Giderek ses değişikliği ve spermler oluşmaya başlar. Kızlarda puberte de sekonder ses karakterlerini başlaması erkeklerden iki yıl öncedir. Östrojenlerin artmaya başlamasıyla menstruasyondan az önce pelvis genişlemeye başlar. Pubertenin en açık belirtisi memelerin gelişmesidir. Pubik kıllanma bundan bir yıl önce görülür ve bir yıl sonra koltuk altı kıllanır.

Memelerin gelişmesinden iki yıl sonra menstruasyon görülür. İlk bir kaç menstruasyon ovulasyonsuz ve irregüler olabilir.

İlk onbir yılda erkekler kızlardan daha iridirler, 11-13 yaşları arasında ise küçük kalırlar. Çünkü menstruasyonun başlamasından hemen önce ortalama 13 yaşına doğru kızlarda aşırı bir büyüme görülür. Bu 10-16 yaş gibi bir değişme alanı gösterir. Erkeklerde ise ilk puberte değişikliklerinin başlamasından ancak iki sene sonra maksimum büyüme görülür (Bilir; Gasbarino; Steinberg; Kestenberg).

Steinberg ise erinlik döneminin erkeklerde 11-16, kızlarda ise 9-16 yaşlar arasında başladığını ileri sürer.

Yavuzer ise erinlik dönemini seksüel organların olgunlaştıkları sırada oldukça kısa süren fizyolojik değişiklikler evresi olarak görür. Kızlarda altı ayı biraz aşarken; erkeklerde iki yıl hatta daha da fazla sürebilmektedir(Yavuzer).

Crew'e göre erinlik gametlerin hazırlanma yeteneği ile kendini gösteren bireysel gelişim aşamasıdır. Asdell'de aynı görüşü paylaşarak erinliği öncelikle üremenin oluştuğu bir dönem olarak kabul etmektedir.

Donoven'de erinlik de iki çeşit değişiklikten bahseder. Bunlardan biri gonadların değişimi, diğeri ise gonadların salgı yapısındaki değişimleridir (Donoven).

Psikolojik açıdan bakıldığında bu dönemde dengeli ve uyumlu ilkokul çocuğu gider, yerine oldukça tedirgin, güç beğenen ve çabuk tepki gösteren bir genç gelir (Yörükoğlu).

Ne yapmak, ne olmak istediğini bir türlü kestiremez, sürekli kararsızlık içindedir (Razon). Kritik bir dönem olan ergenlik döneminde adolesan artık ne bir çocuktur ne de henüz bir yetişkindir (Hamburg ve Takanishi).

Yörükoğlu adolesan dönemini olumlu olumsuz tüm duyguların yoğun, bütün tepkilerin aşırı olduğu bir dönem olarak kabul eder. Bu dönemde yeniliğe ve ileriye doğru atılımların yapıldığı, kendini kanıtlama ve kendi kimliğini arayıp bulma çabalarının yoğunlaştığı görülür (Yörükoğlu).

Sullivan adolesanı kişilerarası ilişkilerdeki değişikliklere göre üç dönem halinde inceler.

Preadolesan, kendi cinsinden özel bir kişiye, yakın arkadaş sırdaşa duyulan ilginin belirginleştiği dönemdir. Kişi kendini bu arkadaşının gözlerinde görme yeteneğini

kazanır. Bu yüzden preadolesan kişinin kendisi veya başkalarına ilişkin otistik veya fantazik fikirlerini düzeltmesi açısından büyük önem taşır. Sosyologların "çete" olarak isimlendirdiği gruplar da genellikle bu dönemde oluşur. Sıklıkla bu gruplar içerisinde diğerlerince model olarak alınan bir preadolesan vardır. Böylece liderlik fikri, ileriye yönelik "lider" görüşü grup içi roller gibi kavramların gelişmesinin ilk adımları atılır.

Adolesan sosyal beceriler ve organizasyonlara ilişkin ilk deneyimlerini böylece kazanır.

Erken adolesan, gerçek genital ilginin ortaya çıkışı ile başlar. Cinsel davranışın şekillenmesine dek sürer. Ancak toplumun cinselliğe baskısı, çoğu gencin bu döneme cinsel organlarının kendi bedeninin bir parçası olduğunu reddetme duygusu ile girmesine neden olmaktadır. Bu da gencin hissettiği arzuya ne yapacağını bilemez hale gelmesi, diğer kişilerle ilişkilerinin anlamsız ve kendi benlik saygısına katkısız hale gelmesine yol açar.

Genç, yakınlık ve güvenlik gereksinimleriyle bağdaşmayan bu duyguyu reddedebilir, ya da arzu duyacağı objelerle yalnızlıktan kurtulmak için gereksinim duyacağı objeleri ayırma yoluna gidebilir.

Genital aktiviteye ilişkin şeyler kişiliğin "ben olmayan" parçasında tutulmaya çalışıldığı için kişilik gelişimin bu döneminde sıklıkla ciddi bozukluklar ortaya çıkabilir.

Geç adolesan: Kişi cinsel davranışına ilişkin tercihini yaptığı ve bunu yaşamının geri kalan kısmına nasıl yerleştireceğini fark ettiğinde geç adolęsana adım atar. Bu dönem kişinin, diğer insanların yaşama ilişkin görüşleri, kişilerarası ilişkilerdeki problemleri ele alış biçimleri ile tanışıklığını arttırdığı, daha fazla eğitim olanağı bulduğu, yaşamdaki yolunu çizdiği, kendi sınırlarını diğer insanlarla karşılaştırarak deneme-yanılma yolu ile genişletme olanağı bulunduğu bir dönemdir (Sullivan).

Erinlik ve onu izleyen ergenlik dönemleri içinde beden özellikleri ve yapısı gencin ilgi alanının temelini oluşturur. Başka bir deyişle beden, benliğin simgesi durumuna girer. Vucutta meydana gelen değişikliklerin gencin bedenine ilgisini artırır (Yavuzer).

Gençlik çağının başlangıcında hızla ilerleyen bedensel değişme ve gelişme zamanla yavaşlar ve durur. Bunu ruhsal ve toplumsal değişme izler. Önce bedensel değişmenin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak yarattığı ruhsal değişimler görülür. Mutlu, uysal, dengeli çocuğun yerine kaygılı, tedirgin, dengesiz, uyumsuz genç alır. Genç, bocalama ve kararsızlık içindedir, duyguları ilgileri çabuk değişir. Çoşkuları ölçsüz, sınırsız ve dengesizdir. Kısacası gençlik çağının başlangıcı ruhsal bakımdan duyguların egemen olduğu çelişkili düşüncelerin ve davranışların bulunduğu bir geçiş dönemidir. Kimisinde hafif, kimisinde gürültülü geçer (Köknel).

Yörükoğlu, ergenlik döneminin oldukça fırtınalı bir dönem olarak kabul eder. Ergen bu dönemde kendi kendisiyle ve çevresiyle sürekli bir savaş içinde görünür. Güç beğenir, çabuk tepki gösterir, duyguları hızlı iniş ve çıkışlar gösterir, her şeyi sorun yapar, derslere ilgisi azalmıştır, çalışma düzeni bozulmuştur, süse ve giyime düşkünlük gösterir, vücudu ile ilgilenir, zaman zaman yalnızlığı tercih eder, toplumsal olaylara ilgisi artar, büyüklerle tartışmaya girişir. Bu çelişkili duygu ve davranış özellikleri bu dönem için olağan sayılır. Ancak, kimi ergende bu dönem daha gürültülü geçer, kimi ergende ise az bir çalkantı ile atlatılır (Yörükoğlu).

Fenichel çeşitli davranışlarda bir seri zıtlıkların bulunmasını erinlik dönemi psikolojisinin bir özelliği olarak görür. Bencillik ve elseverlik, topluma uyum ve yalnızlık, neşe ve keder, ahmakça sakaçılık ve aşırı ciddiyet, şiddetle aşık olma ve aniden terketme, boyun eğme ve kafa tutma, kabalık ve nezaket bu davranış zıtlıklarının tipik örnekleridir (Fenichel; Enç).

Piaget'e göre soyut işlevler düzeyine eriştikten sonra gençler felsefe yapmaya başlarlar (Offer ve arkadaşları).

Ergenlik döneminini en belirgin niteliklerinden biride bağımsızlık ve özgürlüğünü gerçekleştirecek yetişkin güdümünden kurtulmanın yol ve yöntemlerini araştırmaktır (Enç).

Bloss da aynı görüşü savunarak, bireyselleşme süreci içinde adolesanlar aileden bağımsız olmaya doğru hareket ederler. Adolesan dönemde, ana-baba olmaksızın bağımsız bir şekilde hareket edebileceğini düşünür (Steinberg).

Çocukluğun terkedilmesi olan adolesan dönemde sorumluluk almak, bağımsız olmak ve kararlar almak önemlidir (Josselyn).

Ergenlik döneminin bu kadar buhranlı, çalkantılı ve fırtınalı bir dönem olmasının nedenlerini gencin bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişiminde aramak gerekir. (Razon).

Bu dönemde genç önce kendini aramaktadır. "Bu kimim?, ne olacağım?". Toplumdaki yerim nedir? sorularını bilinçli ve bilinçsiz olarak kendi kendine sorar. Bağımsız olma çabasıdadır. Ana-baba etkisinden uzaklaştığı bu dönemde yeni arayışlar içine girer. Özellikle arkadaş gruplarına girmeye başlar. Arkadaş kümesi içinde bağlılığa ve dayanışmaya önem verir (Yörükoğlu).

Özoğlu, bu dönemin ödevleri arasında uygun bir bağımsızlık ve bağımlılık tarzı geliştirme ve yürütme olduğunu söyler (Özoğlu).

Bu dönemde soyut kavramları daha iyi onlar ve kullanılır. Yine bu dönemde kendini ve başkalarını gözlem yeteneği güçlenmiştir (Yörükoğlu).

Bu dönemin özelliklerini şöyle sıralayabiliriz (Hurlock).

Ergenliğin ilk döneminde,

- Genç ergenin statüsü belli değildir,
- İlk dönem bir değişme dönemidir,
- İlk dönem duygularda artış vardır,
- Genç ergen dengesizdir,
- Fiziksel görünüm, sağlık, toplumsal ilişkiler, karşı cins, okul ödevleri, mali durumlar gibi çeşitli konularda bir çok problemi vardır,

Ergenliğin son dönemi;

- Dengelilik, artmıştır
- Problemleri karşılama ve onları çözümüleme yönteminde daha etkilidir,
- Yetişkinlerin müdahaleleri azalmaktadır,
- Duygusal sakinlik artmıştır.
- Gerçeklerde artış vardır.

Cole, ergenlik döneminin önde gelen konu ve sorunlarını şöyle sıralamıştır (Yavuzer).

- a) Duygusal olgunluk
- b) Karşı cinse olan ilgilerini artması
- c) Genel sosyal olgunluk,
- d) Bağımsızlık arzusu,
- e) Zihni olgunluk
- f) Ekonomik özgürlüğün başlaması
- g) Yetişkinler gibi boş zaman değerlendirme arzusu.

Hill'de adolesan döneminde yüz yüze gelebilecek gelişim özellikleri şöyle sıralamıştır.

- Biyolojik yapıya bağlı görevler,
- . Büyüme şekline uyumu,

- . Vücut değişikliklerine uyum,
- . Fiziksel görünümü hakkında kendini rahat hissetme,
- . Kuvvetli duygularla başedebilme,
- . Soyut düşünce kapasitesinde gelişme
- Bağımsızlık konusundaki görevleri,
  - . Para, elbise, kendine bakım gibi konularda anne babadan bağımsızlıkta artış,
  - . Bireysel moral değerlerinin artması
  - . Duygusal güçlüklerde kendini yeterli bulma,
- Genel beklentilerdeki görevleri
  - . Sınavları geçmesi, bir mesleği seçmesi,
  - . Bir işte çalışmaya başlaması,
  - . Yeni hünerler kazanılması
  - . Karşı cinsle ilişkide olması
  - . Akran gruplarında kendini koruyabilmesi
  - . Kişisel kimliğin geliştirmesi ve devam ettirmesi.

Kılıçcı'ya göre ergenlik çağında başarılması beklenen başka gelişim görevleri şunlardır.

- . Cinsel rolünün kabullenme ve bu role uygun davranış örüntüleri geliştirebilme,
- . Duygusal bağımsızlığını kazanma ve kendisiyle ilgili önemli kararları kendi başına verebilme,
- . Yandaş dünyası içinde kabul görme ve arkadaşlık işbirliği, liderlik yeteneklerini geliştirebilme,
- . Çatışan değerleri uzlaştırma ve kendi yaşına özgü bir yaşam felsefesi geliştirebilme,
- . Meslek seçimi için gerekli ön hazırlık yapma ve kendine en uygun olan mesleği seçebilme.
- . Öz kimliğine ulaşma ve bunu kabullenebilme.

Jung, gerek genç kişi ve gerek ana baba için zorlu geçen ergenlik döneminde psişe çok çeşitli kararlar almak ve toplumsal yaşama yeni uyum biçimleri geliştirmek zorundadır demektedir (Geçtan).

Geçtan, ergenliği geçici bir rol kararsızlığı dönemi olarak kabul eder. Bu dönemde çeşitli roller, düşünceler, ülküleri ve değerler denenir, benimsenir, sonra terkedilir ve yenileri aranır. Bu dönemde toplumdaki hızlı değişimler gittikçe artan çeşitlikteki yaşam tarzları ve meslek seçenekleri, çevredeki karmaşık ve birbiri ile çatışan örnekler, ergenin kafasında beliren, bir kişinin toplumsal rollerine ilişkin sorular her zamankinden daha karmaşıktır. (Akt.Dilek).

Ergenlik döneminin; süresi, yoğunluğu ve töresel yapıları kültüre tabi olan; çeşitli kişilik boyutlarında farklılaşmış gelişimlerle karakterize; duygu-düşünce ve davranış alanlarından tutumlarda ve değerlerde keskin dönüşümlerin ve çalışmaların yer aldığı, kişiler arası ve grup içi ilişki kalıplarının bozulup, yapılaştığı, yaşantılar alanında yoğunlaşmaların ve dağılmaların birbirini izlediği kritik bir dönem olduğunu ortaya koymaktadır (Unlüoğlu).

Erinlikte ilgili biolojik ve sosyal değişiklikler genç ergenlerin benlik algılamalarındaki bazı değişikliklerin sebebi olabilir. Bir çok araştırmacı cinsiyete uygun davranışların genç ergenler için daha önemli olabileceğini ortaya koymuşlardır. Bu durum, genç ergenlerin

kendi cinsiyetleri hakkında daha az pozitif inançlara sahip olmasına ve cinsiyetine uygun olmayan davranışlarla daha az ilgilenmesine neden olabilir. Kızların matematik hakkındaki tutumlarının daha olumsuz olması fakat İngilizceye karşı daha olumlu olmaları bu hipotezi desteklemektedir (Wigfield ve diğerleri).

Rosenberg kızların ergenlikteki fiziksel değişikliklerden daha fazla etkilendiklerini ve bu yüzden benlik kavramlarının ergenlik dönemi boyunca erkeklerden daha fazla değişken olduğunu belirtmiştir (Wigfield ve diğerleri).

Erikson'a göre, adolesanın amaçlarından biri tüm gelişim yapısı içinde benlik duygusunu başarmasıdır (Lorand ve Schneer).

Dünya Sağlık Teşkilatı'nda bu dönemde gencin özellikle gelişimi ve yetenekleri hakkında benlik bilinci oluştuğunu söylemektedir (WHO).

Ergenlikle İlgili Geleneksel Görüşler

Ergenlikle ilgili günümüzdeki görüşler hala onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyıl bilim adamlarının büyük etkisi altındadır. Ergenlerin davranış kalıplarını içeren kaynaklar hem Plato hem de Arist'o'nun yazılarında bulunmuştur. Geçmişte en büyük ergenlik teorisyeni Rousseau, Plato ve Arist'o'na kavramlarını yeniden düzenlemiştir (Petersen).

Rousseau, Emile adlı kitabında insan tabiatı ve eğitimi konusunda ergenliğin üç önemli özelliğini ortaya koymuştur.

1. Ergenlik biyolojik olgunlaşma ile getirilen duygusal çatışmanın ve artan kararsızlığın olduğu bir dönemdir.
2. Ergenlik çocuğun yaşadığı daha önceki hayat dönemlerinin kısaca yeniden tekrar yaşanmasıdır.
3. Ergenliği şekillendiren biyolojik ve sosyal değişikliklere bilişsel süreçteki değişiklik eşlik eder.

Rousseau'ya göre ergenliğe geçiş bilinçli düşüncüyü ve mantıksal düşünme yeteneğini beraberinde getirir.

Gelişim psikologları ondokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru ergenlikte ilgilenmeye başladıklarında, Rousseau'nun fikirleri özellikle Hall tarafından ele alındı. Hall'un amacı Darwin'in evrim teorisine temel olarak bir bireysel gelişim teorisi oluşturmaktı. Hall'e göre ergenlik yeni bir doğumdur. Ergenlikte ortaya çıkan bedenin ve ruhun özellikleri daha yenidir.

Hall'in görüşlerinde iki durum ortaya konulmuştur. Bunlardan birisi, ergenlik, artan bir duygusallık durumu, stres, yoğun zihinsel aramalar ve heyecandan hoşlanma durumu ile biçimlendirilir. Diğeride ergenlik çocukluğu takib eden yeni bir doğuş dönemidir. Hall ergenliği en yüksek insan kapasitesinin gelişimi için bir zaman olarak ve insan gelişiminin arttığı bir dönem olarak görür.

Birçok psikolog teorileride ergenliği ele almışlar ve Hall'in kavramları üzerinde ayrıntılı bir şekilde durmuşlardır. Freud gibi psikoanalitik yazarlarda Hall'in ergenlikteki karmaşa (turmoll) konusundaki vurgularını ergen gelişiminin gerekli bir yönü olarak belirtmişlerdir (Petersen).

Ergenlikle İlgili Modern Görüşler

Ergenliğin modern teorisyenleri biyolojik, sosyal, davranışsal ve kültürel faktörlerin ergen gelişimine nasıl katkıda bulunduğunu ve bu faktörlerin çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemini nasıl şekillendirdiğini açıklamaktadır. Bu dört görüş aşağıda açıklanmaktadır.

Biyolojik Olgunlaşma Yaklaşımı:

Ergenlikle ilgili biyolojik olgunlaşma teorileri, gelişimin temelde kalıtımla gelen biyolojik potansiyelin açılımları olduğunu vurgular. Bu görüşün iki temsilcisi Arnold Gesell ve Sigmund Freud'dur.

Gesell ergenlik dönemi için çevrenin, çocukluk döneminde olduğundan daha fazla güçlü bir etkisinin olabileceğini kabul etmiştir, fakat farklı çevresel şartların ergenlikteki gelişimin temel yapısını değiştirmedeğini öne sürmüştür.

Gesell gelişim konusunda Hall ve diğerleri ile aynı fikirdedir. Soyut düşünme, hayal etme ve kendini kontrol gibi insana özgü ileri özelliklerin bireyin gelişiminde daha sonra ortaya çıktığını, çünkü bu özelliklerin daha sonra kazanıldığını iddia etmiştir.

Freud'a göre ergenlik, insan oğlunun kendini ve türlerini yenilemesi için gerekli biyolojik gelişim dönemidir. Freud bütün insan davranışları için cinsiyeti temel bir güdü olduğunu vurgular. Ergenliği genital dönem olarak isimlendirmiştir. Ona göre bu dönem de cinsellik, davranışın temel güdüleyici olur.

Freud'un teorisinde, ergenlik dönemindeki duygusal karmaşalar, id, ego ve superegodan oluşan kişiliği üç parçası arasındaki psikolojik mücadelenin sonucudur. Freud'a göre ergenlikteki cinsel uyarılma, ilkel iç güdüleri yeniden uyandırır, id'in gücünü artırır ve orta çocukluk döneminde kurulan psikolojik dengeyi bozar. Bu durum da psikolojik çatışmayı ve düzensiz davranışı oluşturur. Dolayısıyla, ergenlikteki temel gelişim görevi psikolojik güçleri yeni bir şekilde ve bireyin yeni cinsel kapasitelerine uygun daha olgun bir şekilde birleştirmek suretiyle bu psikolojik güçler arasındaki dengeyi yeniden kurmaktır.

Hall gibi, Freud'da evrim teorisinden çok fazla etkilenmiştir. Örneğin, cinsel olgunluğun orta çocuklukta bastırılan oedipal karmaşasını yeniden uyandırdığını ve gencin bu eski çatışma ile yeni şartlar altında tekrar uğraşmak zorunda olduğunu belirtmiştir.

Ergenlik ilgili Freudian teori biyolojiden kaynaklanmasına rağmen, sosyal dünyayı da ihmal etmez, Superego, sosyal dünyanın içsel olarak temsil edicisidir ve ego superegodaki sosyal dünya ve id'in istekleri arasında denge kurar. Sonuçta, ergenlik dönemindeki kişilik gelişimi daha önceki dönemlerde olduğu gibi biyolojik faktörleri içerdiği kadar sosyal faktörleride içerir.

Çevresel - Öğrenme Yaklaşımı

1920'lerde davranışçı Yaklaşımçılar, gelişimi biyolojik temele oturtmaya çalışan yaklaşımçılar, çocuğun davranışlarının şekillenmesinde sosyal çevrenin etkisi ve ergenliği orta çocuklukta ayıran özellikleri açısından eleştirdiler.

Örneğin, Bandura ve Walters bir çalışmada saldırganlığın ergenlikte, çoğu zaman erkek davranışları ile ilişkili olduğu ve biyolojik değil fakat sosyal destekleme sonucu ortaya çıktığını ileri sürdüler. Yazarlar, saldırgan erkek çocukların ana babaları tarafından dışarda saldırgan olmaları (haklarını korumada) ve yumruklarını kullanmaları için teşvik edildiğini buldular.

Öğrenme prensipleri bütün dönemlerde insan davranışlarını açıklamada kullanılmıştır. Bandura ergenliğin farklı bir gelişim döenim olduğu iddialarına şüpheyle bakmıştır. Ergenliğin açık bir şekilde stres, gerginlik, isyan dönemi olduğu görüşünü eleştirmiştir. Ayrıca, sosyal çevrenin ergen davranışının yapısını şekillendirdiğine dair görüşleri desteklemek için evrensel ergenlik özellikleri göstermeyen ergenlerin bulunduğu toplumlari Margaret Mead araştırmıştır. Mead'ın bulguları, kültüre bağlı geleneklere göre gelişim aşamaları ve kalıpları şekillenmektedir. Mead, Samoa ve Yeni Gine'de gelişme konusunda yaptığı araştırmalarla ergenlik döneminin kargaşalı olması gerekmediği görüşünün yaygınlaşmasında etkili olmuştur (Cole ve Cole).

Etkileşimsel Yaklaşım

Ergenlik konusunda en etkili teorisyenlerden ikisi Erik Erikson ve Jean Piaget'dir. Her ikisi ergenlik konusundaki biyolojik ve çevresel öğrenme yaklaşımları, bu gelişim döneminin ayırt edici özelliklerinin bütün toplumlarda bulunan biyolojik ve sosyal faktörlerin etkileşiminden ortaya çıktığını göstermek suretiyle uzlaştırmaya çalışmışlardır.

Jean Piaget'nin ergenlik konusundaki teorisinin özü, ergenlerin yetişkin rollerini almaya başlaması, gelecek için planlar yapmak zorunda olması ve dünya hakkında daha sistematik olarak düşünmeye başlamasıdır.

Piaget ergen düşüncesinin sistematik özelliğinin somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçtiğinin bir işareti olduğuna inanmaktadır.

Inhelder ve Piaget, bu yeni düşünce şeklinin ergenin akranlarıyla ilişkisini, çalışma becerilerini ve sosyal konularla ilgili tutumlarını içeren psikolojik fonksiyonun tüm yönlerini değiştirdiğini ileri sürmüşlerdir.

Erik Erikson, ergenlik özelliklerinin biçimlenmesinde biyolojik faktörlerin rolü konusunda Freud'un görüşlerini kabul etmesine rağmen, ergenlerin evrensel olduğunu niteliksel olarak farklı bir dönem olduğunu iddia eder.

Erikson yetişkinliğe girişle genç insanın sorumluluğunun yeni cinsel dürtülerini ve kendisinden istenen sosyal istekleri birleştirmesini ve sağlıklı bir kimlik oluşturmalarını kapsadığını inanır. Bu birleştirmeyi Erikson kimlik olarak adlandırır. Kimliğimiz geçmişte ve gelecekte etrafımızdaki insanlarla ve kendi kendimizle nasıl bir uyum içinde olduğumuzu gösterir. Kimlik tek bir özellik veya inanç değildir. Kimlik ergenlerin diğer insanlara benzeyen ve diğerlerinden farklı olan yönlerini uzlaştırmak yoluyla oluşturduğu benlik hakkındaki inançların bir örneğidir.

Kimliğin oluşturulması ergenlik sırasında çok önemlidir, çünkü bu çocuğun inançlarının, yeteneklerin ve isteklerinin yetişkin normları ile uzlaştırıldığı dönemdir. Erikson, ergenliğin önemli krizlerinden biri olarak "kimliğe karşı kimlik kargaşası"nı görmüştür. Kimliği

oluşturmanın alternatifi yani kimlik karmaşası sosyal yıkıcılığa ve çatışmaya yol açar. Erikson'a göre ergenlik gelişimin son noktası değildir (Cole ve Cole; Gasbarino).

Kültürel Yapı Yaklaşımı

Ergenlik konusunda şimdiye kadar tartışılan teorilerin bazı açılardan birbirine de farklılığı görüldü. Biyolojik olgunlaşma ve Piagetian görüşler ergenliğin evrensel bir gelişim dönemi olduğu görüşünü paylaşmaktadır. Sosyal öğrenme teorisyenleri de ergenliğin hayatın evrensel bir dönemi olduğu fikrini kabul etmekle birlikte, özelliklerin tıpa tıp aynı olduğunu reddetmektedirler. Bütün bu görüşlerin aksine kültürel yapı yaklaşımını benimseyen psikologlar bazı kültürel şartların ergenliğin farklı bir dönem olmasına etki edeceğini iddia etmektedirler. Ergenliğin toplumda farklı bir dönem olarak tanınmasını belirleyen kritik faktörler yetişkinlerin ve yaşın gerekli kıldığı aktivitelerin çeşitleridir. Örneğin, Kalahari çölündeki Kung San kabilesinde, ergenlik ve evlilik arasında gecikme yoktur. Orta çocukluk sırasında, Kung San çocukları avlanmada ve hayatlarını devam ettirici davranışları göstermede yeterli hale gelirler. Biyolojik üreme için yeterli olduklarında, kültürel üremenin sorumlulukların da yerine getirmeye hazırdırlar. Ekonomik olarak aileyi idare edebilirler ve çocuklarını dünya ile başa çıkmaya hazır duruma getirebilirler. Bunun aksine, Amerika'da 13-14 yaşındaki çocuklu ergenler hem kendilerinin hem de çocuklarının hayatlarını devam ettirmede başarısızdırlar.

Bir toplumda gelişme sürecinde yaşanan farklı aktiviteler, çocukluk sonunda geliştirilen psikolojik özellikler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Örneğin, günde 7 saatini sınıfta matematik, fen bilgisi ve edebiyat çalışarak harcayan endüstri toplumundaki bir ergen kız, günün çoğunu ev işleri yapmada harcayan ilkel toplumdaki bir ergen kızdaki farklı zihinsel beceriler geliştirecektir (Cole ve Cole).

Benlik Gelişiminde Öğretmenin Rolü

Özoğlu'na göre öğretmen genel olarak bilgi veren başarıyı değerlendiren, duygusal destek ve güven kaynağı olan, zaman zaman yargıç olan, iyiyi ve doğruyu gösteren ve öğreneni hakkında karar veren kimse olarak öğrencinin yaşamında önemli bir yer tutmakta ve rol oynamaktadır.

Öğretmen insan davranışı oluşturma veya davranış bilimleri alanında görevi olağan üstü güç ve karmaşık olan bir uzman, bir teknisyendir (Alkan). Öğretmenin kişiliği yeni düşünceleri, duyguları ve inançları öğrencilerin hareketlerine yön verir (Bingham). Öğretmen statüsünün gerektirdiği bir rol vardır. Bu rol, çerçevesi öğretim ve öğrenim prensipleri ile çizilen rahat süreç sırasında öğretmenin yaratıcılığına geniş ölçüde yer veren bir roldür (Varış).

Bugün öğretmenden beklenen, öğrencilerin yaşamları süresince karşılaştıkları sorunları başarıyla çözerek insanlığa yararlı bir kişilik geliştirmelerine yardımcı

olmaktır (Bakırcıoğlu). Bir öğretmenin görevi sadece öğrenilmesi gereken şeyi çocuklara öğretmek ve sınıfta disiplini sağlamak olmamalıdır. Öğretmen çocuklara bazı bilgi ve becerileri öğretirken, çocukların kendilerine ve çevrelerindeki kişilere dikkat etmeleri gerektiğininide öğretmelidir (Özdoğan).

Alkan'a göre öğretmen, öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin olarak yavaş kazanılacak bir davranış örüntüsünü hızlandırma veya hiç oluşmayacak davranış örüntüsünün oluşmasını olanaklaştırma gibi önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

Okulda benlik kavramı, öğretmenin ve arkadaşların çocuğa ilişkin düşüncelerinin ve imgelerinin çocuk tarafından algılanışına bağlı olarak biçimlendiği düşünülebilirler (Özyürek). Thomas okulun türü, örgütlenme biçimi ve öğretmen-öğrenci ilişkilerinin benlik kavramının gelişimini etkilediğini belirtmektedir (Özyürek).

Kılıçcı'ya göre öğretmenin çocukla olan ilişkileri onun kendini değerli bir varlık olarak görmesini, kendine güvenmesini ve kendi benliğini kabul etmesini sağlayabilir veya sağlayamayacak biçimde olabilir.

Gage ve Berliner, öğretmenler, öğrencilerin benlik kavramı üzerinde etkili olabilirler demektedirler. Onlara göre benlik kavramı anababa, öğretmenler ve akran grupları gibi anlamlı kişilerin etkileşimi ile oluşmaktadır. Öğrenciler kendilerini öğretmenle

özdeşleştirerek çeşitli açılardan ona benzemeğe uğraşırlar (Enç). Öğretmen içten bir toplumsal ve duygusal hava içinde, öğrencilerin, kendi zayıf ve güçlü yanlarını tanımalarını kendi gerçeklerine uygun bir benlik geliştirmelerini sağlar (Bakırcıoğlu).

Öğretmene düşen görev, öğrencileri belli kalıplara sokmak değil onların güçlü ve güçsüz yanlarını bir bütün olarak kabul etmek ve olduğu biçimiyle geliştirmektir (Kılıçcı). Ergende öğretmen tarafından anlaşılma ve tanınma gereksinmesi sadece bir yetişkin tarafından basit bir değerlendirme isteği değil, daha çok başka bir kişi tarafından tanınarak ve anlaşılarak kendini tanıma ve kendini anlama isteğidir (Origlia).

Öğretmende kendi kişiliğine yönelik olumlu algılamalar içinde bulunmalıdır (Yeterli, güvenilir, değerli vb.). Bu algılama onu diğer bireylere karşı olumlu tavır alışlara yöneltacaktır. Ancak kendini iyi tanıyan bir birey olarak, yetersizliklerini gidermeye, değerli bilgi beceri ve üstün özelliklerini başkalarıyla paylaşmaya hazır olmalıdır (Oğuzkan ve Oral).

Ergenlik dönemindeki duygusal gerginlik ve ilgilerin farklılaşması, bir yandan bireyin çalışma gücünü azaltıp dengesizliğe neden olurken, bir yandan da dikkatin belirli bir konu üzerinde yoğunlaştırılmasını engeller ve ergeni okulda başarısız kılabilir. Bu nedenle öğretmenin işlevi ve sorumluluğu büyüktür. Öğretim bu gerginliği azaltan, ergenlik dönemi özellikleri ve sorunlarını

bilen bir birey olmalıdır. Ergen bu dönemde anne-baba etkisinden kurtulup kendini bağımsız bir biçimde yönetmeyecek durumda ise onların yerine koyacağı bir model ihtiyacını öğretmende gidermeye çalışır(Yavuzer). Enç'de okul çağına giren çocuklar için model olarak öğretmenin kişiliği ve davranış özellikleri anababanınkinden de daha önemli olma yolunu tutar. Ergenler, öğretmenlerini kendilerine örnek seçerler ve değer verilen öğretmenlerce beğenilmek ve desteklenmek ana-babanın övgüsünden daha önemlidir (Yörüköğlu). Adasal'da öğrencilerme iyi model olmak, öğretmenin en önemli görevidir demektedir. Öğretmen sempatik, iyi niyetli, yaklaşılabılır ve iyi kalpli olmalıdır.

Ergenler için önemli bir otorite figürü olan öğretmene karşı tutumlar incelendiğinde, bunun öğretmenin kişiliğinden bağımsız olduğu görülmüştür. Ergenler daha çok sıkı disipline, haksız cezaya ve aldatarak yapılan sınava karşı tepki göstermişlerdir (Garrison. Akt.Ünlüoğlu).

Yörüköğlu'na göre ergen tutarlı davranan, ona kırıncı sözler söylemeyen ve hak yemeyen öğretmene değer vermektedir. Ancak anlayışlı ve ilgili bir öğretmen bile bir ergenin tepkisini çekebilir. Bu dönemde yetişkinlere karşı takındıkları genel kuşkuları ve güvensizliği öğretmenlerine de aktatırlar.

Gasbarino iyi bir öğretmeni öğrencilerine sosyal ve akademik alanlarda nasıl başarılı olacaklarını öğretmede yardımcı olur şeklinde tanımlamıştır.

Jersild tarafından yapılan bir araştırmada öğrencilerin öğretmenlerin sevilen ve sevilmeyen özellikleri şöyle sıralanmıştır. Sevilen öğretmen özellikleri: Nazik, sempatik, neşeli, sınıfta dürüst, öfkeli olmayan, disiplinli, konusunu bilen, açıklamada bulunan, derslerde öğrenciye bireysel olarak yardım eden, öğrencilerin düşüncelerini açıklamasına izin veren özellikler gibi. Sevilmeyen öğretmen özellikleri: Kaba, sinirli, asık suratlı, öfkeli, çok fazla ceza veren, katı olan, ders anlatmada donuk, fazla bilgisi olmayan, öğrenmede tek tek yardım etmeyen, çok fazla ev ödevi veren özellikler gibi.

Ausubel'e göre iyi bir öğretmende olması gereken özellikler şunlardır. 1) Zihinsel yeterlilik 2) Alan bilgisi, 3) Akademik hazırlık 4) Gelişim ve öğretme 5) İstenilen kişisel özellikler (Akt. Akyıldız).

Binbaşıoğlu ise iyi bir öğretmende aranan başlıca kişilik özelliklerini şöyle sıralamıştır.

1) Okuttuğu derslerde bilgi ve metod bakımından yeterli olmak 2) Uyuma güçlükleri karşısında objektif hareket edebilmek ve olayları olduğu gibi karşılayabilmek 3) Diğer insanlarla olan ilişkilerde dışa dönüklüğü ve kişisel ilgiyi devam ettirebilmek 5) Beden sağlığına ve dış görünüşüne önem vermektir.

Cole ve Hall'a göre iyi bir öğretmenin bazı özellikleri şunlardır:

- Güvenlik duygusuna sahiptir (Cole-Hall)
- İyi ilişkiler kurmada beceriklidir
- Doğru ve yansızdır
- Hoş görülüdür
- Sabırlı ve sinirlerine egemendir
- Öğrencileri anlamaya çalışır
- Öğrencilerine dostça davranır
- Öğrenme ilkelerini anlar ve kullanır
- Anlamaya önem verir
- Konularını öğrencilerin ilgilerine ve yaşamlarına bağlar.
- Öğrencilerin düşüncelerin ortaya koymasına olanak hazırlar.
- Yapıcı bir disiplin uygular
- Öğretici araçlardan yararlanır

Yörüköglü'da istenen öğretmen özelliklerinde aynı görüşleri paylaşmaktadır. Görüldüğü gibi öğretmen ve öğrenci ilişkilerinde bu ilişkinin istenilen biçimde düzenlenmesi yalnız öğrenciye bağlı değildir (Özoğlu). Govindarajan'a göre öğretmenin yerine gelişmesi gereken en önemli ve temel görev öğrencilerin akademik başarılarını artırmak için çalıştığına onları inandırmaktır. Bunu yapmanın en kolay yolu öğrencilerin akademik durumlarıyla samimi olarak ilgilenmektir. Birçok öğrenci için öğretmenin ilgisi, bilgi ve becerilerinden daha etkilidir. Öğrenciyi dinleyip onların görüşlerini açıklama fırsatı veren öğretmen öğrencinin güvenini kazanabilir.

Sobal'da aynı görüşü destekleyerek öğretmenlerin okul yıllarında öğrencilerinin hayatında anahtar yetişkinler olduklarını ve onların fikir ve davranışlarına öğrencilerin büyük bir önem verdiklerini söylemektedir.

Öğrenciler öğretmenlerinden kendi kişisel ve akademik problemleriyle ilgilenmesini isterler. İnsanlar kendileriyle ilgili görünen ve kendilerinden hoşlanan diğer insanların ilgisini çekmek eğilimindedirler. Bu kabul edilmenin ve değer verilmenin bir göstergesidir. Maslow, Driekurs ve Coopersmith de başkaları tarafından kabulun ve değer verilmenin öneminden bahsetmişlerdir. Başkaları tarafından kabul edildiğimizde, başkalarının bizim için iyi şeyler düşündüğünü hissettiğimizde de onlarla daha fazla ilişki içine girer ve onları daha fazla memnun etmeye çalışırız. Sınıfta öğretmenleri tarafından kabul edildiğini hisseden öğrenciler çoğu zaman öğretmenlerinin onlardan yapmasını istediği (Örnek; ev-ödevi) şeyleri yaparlar ve öğretmenlerin güç duruma düşürecek şeyleri yapmaktan çoğu zaman kaçınırlar. Bunun için yapılacak şey, öğrencileri dinlemek ve onlarla konuşmaktır (Morganett).

Ancak yapılan araştırmalar, öğretmenlerin öğrencilerle konuşmadıklarını göstermektedir. Gökçe'nin araştırmasında öğrencilerin yüzde yetmiş dersi dışında öğretmenleriyle görüşmediklerini ortaya çıkarmıştır. Aynı araştırmada öğretmenlerin öğrencilerine karşı ilgili olup olmadığı sorusuna öğrencilerin yüzde dokuzu çok, yüzde otuzdördü ilgilenildiği şeklinde cevap vermişlerdir.

Öğrencilerin yüzde yirmi yedisi kendileriyle iyi bir dialog kuran, sorunlarına eğilen, sorunlarının çözümüne yardımcı olan arkadaş gibi davranan özelliklere

sahip öğretmenleri beğendiklerini, Tezcan'ın çalışmasında göstermiştir. Aynı araştırmada öğretmen davranışlarının genellikle otoriter ve umursamaz olduğu saptanmıştır.

Cook, Kearney, Rocchiove Tompson tarafından yapılan araştırmada da en fazla sevilen ve en az sevilen öğretmenlerin cinsiyet ve yaş bakımında fark göstermediği görülmüştür (Akt.Özyürek).

Kılıçcı'nın araştırmasında öğretmenlerin öğrencileriyle sağlıklı ilişkiler kurma yolunda girişim azlığı gösterdikleri saptanmıştır.

Schoenfield'e göre öğretmenin etkinliği, kendisini anlaması kadar, öğrencilerin de anlamasına bağlıdır. Bu nedenle öğretmenlerin kendi yaşamlarındaki psikolojik faktörleri anlamaya çalışması ve incelemesi önemlidir.

Tap'un Fransa'da lise öğrencileri arasında yaptığı araştırmada, ideal öğretmen özelliğinde ilk sırayı anlayış almakta, öğretmenin mesleki nitelikleri daha sonra gelmektedir (Ak.Onur).

Tom etkili ve başarılı bir öğretmeni şöyle tanımlamaktadır. "Öğretmenlik davranışlarını kavramış belli hedef davranışlar doğrultusunda belli bir öğretme durumunu biçimlendirebilen, duruma uygun öğretme yaklaşımını seçebilen, öğrenme ürünlerini hedef davranışlara göre gözden geçiren ve bu doğrultuda hedeflerini, öğretme-öğrenme ortamı yeniden oluşturabilen kişidir" (Akt, Senemoğlu).

Bu Konuda Yapılan Araştırmalar

Bu konuya yakın araştırmalar Türkiye için YÖK bilgi işlem merkezi, yabancı kaynaklar için TÜBİTAK (TÜRDOK), Ankara Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi ve Gazi Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezinden yararlanılmıştır. Elde edilen verilerden araştırma konusuna benzer ya da yakın olanlar aşağıda sıralanmıştır.

Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Eryüksel (1987) yaptığı araştırmada ergenlerde kimlik statülerini incelemiştir.

H.Ü.Beytepe kampüsünde fizik, mühendislik, Türk dili ve edebiyatı ve işletme bölümlerinden 1-4. yıllar arasında eğitimlerini sürdüren kız ve erkek öğrenciler (toplam 364) araştırma örneklemini oluşturmuştur. Bu araştırmada benlik-kimliği objektif ölçüm skalası geliştirilmiş formu (EOM-EIS) verilmiştir. Sonuç olarak üniversiteli gençlerin kimlik statülerine dağılımı, alınan eğitim türü, üniversitede geçirilen süre ve cinsiyet değişkenleri açısından genel olarak ele alındığında, deneklerde en sık gözlenen statü, kararsız kimlik statüsü olmuştur. Bununla birlikte deneklerin kimlik statülerine dağılımı eğitim türüne ve üniversitede geçirilen süreye göre anlamlı bir farklılık göstermemiş, ancak deneklerin kimlik statülerine dağılımının cinsiyete bağımlı olduğu gözlenmiştir. Her iki cinsde, ilk sırayı kararsız kimlik statüsü almaktadır.

Kızlarda ikinci derecede sıklıkla rastlanan statü bağımlı kimlik statüsü iken, erkeklerde ikinci derecede sıklıkla rastlanan statü başarılı kimlik statüsü olmuştur..

Erkeklerde en az gözlenen statü bağımlı kimlik statüsü iken, kızlarda en az gözlenen statü başarılı kimlik statüsüdür.

Ayrıca kargaşalı kimlik statüsü açısından her iki cinsiyette benzer sıklıkta görülmektedir.

Ersanlı (1988) lise öğrencilerinin benlik tasarım düzeylerini etkileyen faktörleri araştırmıştır.

Samsun'da 11229 lise öğrencisi (5766 genel lise, 5137 meslek, 396 Anadolu lisesi) üzerinde Baymur (1968) tarafından geliştirilen Benlik Tasarımı Envanterini uygulamıştır.

Konulan yeterlilik sınırına göre genel olarak lise öğrencilerinin benlik tasarım düzeyleri yeterli bulunmuştur. Erkeklerin benlik tasarımı düzeyi kızlara oranla daha yeterli bulunmuştur. Karma liselerde okuyan öğrencilerin benlik tasarım düzeyleri, karma olmayan liselerde okuyanların benlik tasarımı düzeylerinden daha yeterli olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin okudukları sınıf düzeylerine göre sahip buldukları benlik tasarımı düzeyleri arasındaki farkın önemli olmadığı anlaşılmıştır. Ancak, sınıf düzeyleri yükseldikçe benlik tasarım düzeyleri yükselmeğe başladığı anlaşılmıştır.

Bozkurt (1990) ise Almanya'dan gelen lise öğrencilerinin benlik kavram düzeyleri üzerinde çalışmıştır.

Ankara Çankaya Anadolu lisesinde okuyan 60 Almanya'dan gelen, 60 yurtdışı yaşantısı olmayan 120 öğrenciye Gissen Testi vermiştir. Sonuç olarak, Almanya'dan gelen öğrenciler ile yurt dışı yaşantısı olmayan öğrencilerin kendilerini algılamaları "hipomanik-depresif" alt testinde, birinci grup, ikinci gruba göre daha fazla depresif kişilik özelliklerine sahip bulunmuştur.

Almanya'dan gelen öğrencilerden erkek ve kız öğrencilerin kendilerini algılamaları "sosyal güç" alt testinde erkek öğrencilerin, kız öğrencilere göre daha olumlu sosyal güce ilişkin kişilik özelliklerine sahip bulunmuştur

Her iki gruptaki erkekler karşılaştırıldığında "hipomanik-depresif" alt testinde birinci gruptaki erkekler daha fazla depresif özellikler göstermişlerdir. Her iki gruptaki kızlar arasında kendini algılamada "dominant-bağımlı" alt testinde ikinci gruptaki kızlar diğer gruptaki kızlara göre daha fazla dominant kişilik özelliklerine sahip bulunmuştur.

İkinci gruptaki erkek ve kız öğrencilerin kendilerini algılamaları "hipomanik-depresif" alt testinde kız öğrencilerin erkeklere göre daha fazla depresif kişilik özellikleri sergilemekte oldukları görülmüştür.

Özbay ve arkadaşları ergenlikte benlik imajını çalışan ve öğrenci ergenler arasında karşılaştırmalı olarak incelemiştir.

Araştırmada çalışan ergen ve öğrenci ergen grubunda toplam 2222 ergene Offer Benlik İmajı Testi, Durumluluk ve Sürekli Kaygı Envanteri, Beck Depresyon Envanteri ve bireyin özelliklerini taramada bir anket kullanılmıştır.

Öğrenci ergenler grubunda kızlar daha olumsuz bir tablo sergilemektedir.

Öğrenci grubunda, yaş grupları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmuştur. 12 yaş grubu ölçeklerin hepsinde toplam puanlar yönünden en iyi durumda olan ve en az olumsuz belirti gösteren gruptur.

Buna karşılık 17 yaş grubu bütün göstergelerde en olumsuz belirtileri sergilemektedir. Olumlu olarak başlayan benlik imajı sürekli olarak olumsuzla doğru gelişmekte, 17-19 yaşları arasında da daha küçük yaşlara göre daha olumsuz olarak devam etmektedir.

Özbay, çalışmanın veya okulun benlik imajında veya ergenlik sıkıntılarında, kendi başlarına olumlu veya olumsuz etkileri olmadığını, bu etkilerin yaşa ve cinsiyete göre hem olumlu hem de olumsuz olabilece-

ğini düşündürdüğünü ileri sürmektedirler. Soruçların tümü ergenlik döneminin, bir çatışma, kriz veya çalkantı dönemi veya kimlik bunalım dönemi olmadığını göstermektedir.

Can (1991) de lise öğrencilerinin benlik kavramlarını etkileyen ailesel değişkenleri incelemiştir. Ankara'da 40 lise de 1094 öğrenciye Benlik Tasarımı Envanteri kullanılmıştır.

Sonuçlara göre ailenin sosyo ekonomik ve kültürel düzeyi, ana-babanın öğrenimi ve ana-babanın arasındaki ilişkilerle, ana-babanın sağ-ölü, yada öz-üvey olması lise öğrencisinin benlik kavramı düzeyinde farklılaşmaya neden olmakta ve bu değişkenler açısından daha avantajlı bir durumda bulunan öğrencilerin benlik kavramları da yüksek olmaktadır.

Varan (1990) da Tarsus'da bir özel iki devlet okulu olmak üzere 3 ayrı okulda 638 öğrenci üzerinde kimlik statüsünü cinsiyet, yaş ve sosyal çevre açısından, incelemiştir. Sonuçlara bakıldığında kimlik statülerinin genel dağılımında cinsiyetin anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir. Ayrıca, en yüksek olumlu kimlik oranlarına sosyo-ekonomik düzeyin yüksek olduğu alternatifler açısından zengin ortamlarda rastlanmıştır. Ancak aynı zamanda imkanların ve alternatiflerin oldukça sınırlı olduğu ortamların da yüksek oranda olumlu kimlik statülerine yol açtığı görülmüş ve sınırlı sayıdaki alternatiflerin gencin karar almasını kolaylaştırdığı düşünülmüştür.

Yaş açısından bakıldığında artan yaşla beraber olumsuz kimlik statülerinden olumlu kimlik statülerine doğru geçiş yaptıkları görülmüştür.

Özgüroğlu (1991) adolesan döneminde benlik imajını % 50'si sosyoekonomik düzeyi yüksek ve % 50'si sosyo ekonomik düzeyi düşük 2169 öğrenci üzerinde incelemiştir. Offer Benlik İmajı Ölçeği ile adolesanların çoğu bu dönemi, fazla zorlanmadan ve uygun başetme yöntemleri ile geçebilmektedirler.

Çalkantı durumu sadece % 15 oranında küçük bir grup için (sosyo ekonomik durumu düşük kızlar) söz konusudur. Bu araştırmada kızlara göre erkekler sosyo ekonomik düzeyi düşük olaylarla sosya ekonomik düzeyi yüksek olanlar genelde olumlu benlik imajı sergilemekte oldukları görülmüştür.

Türkmen (1989) de üniversite öğrencilerinin benlik kavramını incelemiştir.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde öğretmenlik sertifikasına devam eden fen ve sosyal bilimler fakültelerinde okuyan 22-25 yaş arasındaki 100 erkek ve 100 kız toplam 200 öğrenci üzerinde Gissen-testi uygulanmıştır. Babaların eğitim düzeyi, cinsiyet ve öğrenim alanı (fen-sosyal) gibi değişkenlerin benlik kavramı üzerine etkisi araştırıldığında kızların kontrollü, erkeklerin kızlara göre daha az kontrollü bulunmuştur.

Özgün (1987), ergenlerde benlik kavramını, Edirne'de 120 öğrenciye Offer öz-benlik anketi uygulayarak araştırmıştır.

Sonuçlara göre, cinsiyetler arası aşırı yoğun farklılıklar olmamakla beraber, kızların erkeklere oranla duyguları daha kolay incinir, daha az sorumluluk duygusuna sahiptir.

Erkekler bedenlerindeki değişikliklere daha zor uyum sağlamıştır ve görüntülerinden daha az hoşnuttur. Ayrıca deneklerin büyük bunalımlar yaşamadıkları halde hiç problemsiz de olmadıklarını ortaya koymaktadır.

Unver'in (1986) araştırmasında gençler içinde komşu, akraba ve arkadaşlarının kendisi için düşündüklerinin davranışlarını etkileyeceğini belirtenlerin % 84.8'i bağımlı kişilik özelliği gösteren grup içinde oldukları görülmüştür.

Bilir ve Güneysu (1988) tarafından yapılan araştırmada gençlerin kendini kabul düzeyinde kızlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık bulunmuştur. Erkeklerde kendini kabul düzeyi düşük olanların oranı kızlarınkinden fazladır.

Bacanlı (1990) ise kendini ayarlama becerisinin çeşitli değişkenlerle ilişkisini incelemiştir. Kendini ayarlama ölçeğinin kullanıldığı araştırmaya Ankara Üniversitesi Fen,Dil-tarih, Basın Yayın, Tıp ve Siyasal bilgiler Fakültelerinden 540 öğrenciye uygulanmıştır. Sonuç olarak öğrenciler arasında ve erkeklerle

kızlar arasında kendini ayarları açısından bir farklılık olmadığı tesbit edilmiştir.

Öner (1982) de benlik kavramı ile mesleki benlik kavramı arasındaki farkın akademik başarı ile ilişkisini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümünde üçüncü sınıf ve dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde incelemiştir.

Sonuç olarak 3. ve 4. sınıf öğrencilerinde benlik ve mesleki benlik kavramları arasında anlamlı bir bağdaşım bulunmuştur.

Üçüncü ve dördüncü sınıf karşılaştırıldığında bu bağdaşımın dördüncü sınıf öğrencilerinde arttığı görülmüştür.

Satılmış ve Seber (1989) yetiştirme yurdunda yaşayan ergenlerde benlik saygısını incelemek amacıyla 14-18 yaş grubu arasındaki iki grubu ergene (yetiştirme yurdu ve aile yanında yaşayan) Rossenberg Benlik Saygısı ölçeği uygulamışlardır. Sonuçlar değerlendirildiğinde benlik saygısının yetiştirme grubu ile aile yanında yaşayan grublarda farklılık göstermediği saptanmıştır. Benlik saygısı yönünden kızlarla erkekler arasında farklılık saptanmamıştır.

Her iki grupta psikosomatik belirtiler kızlarda erkeklere oranla daha fazladır. Genel değerlendirmede ise benlik saygısı orta düzeyde bulunmuştur.

Özyürek (1982) de 66 normal, 45'i ortopedik arızalılar okulunda olmak üzere toplam 111 ortopedik arızalı öğrenciye Piers-Harris Benlik Kavramı Ölçeği

Nowicki-Stricland denetleme Ölçeği ve bilgi fişi vermiş, ve iki grupta benlik kavramları arasında fark olmadığını bulmuştur.

Tezcan (1981) yaptığı araştırmada öğrencilerin en beğendikleri öğretmen özellikleri olarak onlarla diyaloga yanaşan, sorunlarına eğilen, onlara yardımcı ve rehber olan, iyi ders anlatan, konusunu iyi bilen, hoşgörülü, anlayışlı, olgun ve tarafsız davranışlar ve seilmeyen öğretmenin özellikleri olarak da başta otoriterlik, hoşgörüsüzlük, anlayışsızlık, konusunu bilmemek, cahillik ve tarafsız adil olmamak belirtilmiştir.

Küçükahmet (1974) de öğretmen yetiştiren kurumlarda çalışan 945 öğretmen üzerinde "Minnesota Öğretmen Tutumları Envanteri'ni" kullanmıştır. Bu araştırmada öğretmenlere duygusal denge, kendine güven, heyecan, neşe, eleştiriye karşı tutum gibi sorularını bulunduğu kişilik özelliklerine göre kendilerini değerlendirilmeleri istendiğinde % 49'u iyi, % 33 çok iyi olarak, liderlik, işbirliği, saygı, güvenilir kişi olmak, uyum gibi sosyal niteliklere göre değerlendirildiğinde % 43'ü çok iyi % 45'i iyi olarak; genel zeka, yaratıcılık, muhakeme, dikkat, anlayış gibi soruların bulunduğu entellektüel niteliklere göre değerlendirildiğinde % 31'i çok iyi, % 52'si iyi olarak; sağlık, genel görünüş, ses, kıyafet gibi fiziksel niteliklere göre değerlendirildiğinde % 22'si çok iyi % 59'u iyi olarak değerlendirmiştir.

Canpolat (1987) orta öğretimde öğrenci ve velilerin öğretmenlerden beklentilerini, Ankara Yenimahalle Mustafa Kemal Lisesi (Lise II) öğrencilerinden 150 öğrenci ve 100 öğrenci velisine verdiği envanter ile araştırmıştır. Araştırmada öğretmenlerin "Öğrencilerle ilişkisi" alanında, öğrenciler öğretmenlerden gençliğin özelliklerini bilmelerini, sorunlarıyla ilgilenmelerini, onlara her hal ve şartta adil davranmalarını, iyi yanlarını da görerek takdir etmelerini ve içkapanık ve sorunlu öğrencilerle daha çok ilgilenmelerini, hoşgörülü, sevecen, aşırı disiplinden yana olmayan öğretmen davranışı belediklerini, ama bu davranışları yeterince göremediklerini belirtmişlerdir.

Ayrıca öğrenciler, öğretmenlerin salt başarılı öğrencilerle değil, başarısız öğrencilerle de ilgilenmelerini, onların ilgi ihtiyaç ve seviyelerini göz önünde tutmalarını, öğrenci özelliklerini gözönünde tutmalarını beklemekte ancak bu alana ilişkin beklentilerinde yeterince karşılık göremediklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenler gerek ders içinde, gerekse ders dışında öğrencilerle yeterince ilgilenmemekte, olumlu diyalog kuramamakta, beklenenlere istenen kadar karşılık verememekte, onları memnun etmemekte olduğu araştırma sonunda görülmektedir.

Kılıçcı (1989) yetişme çağının ilişkilerini, öğrenci gözüyle ve insanı ilkeler açısından değerlendirmiştir.

Hacettepe Üniversitesi, Beytepe Kampüsündeki çeşitli bölüm ve fakültelerde okuyan 157 öğrenciye verdiği envanter sonucunda, öğretmenlerin öğrencileriyle açık bir sağlıklı ilişkiye girmelerinden çok, sağlıklı ilişkiye daha eğilimli oldukları ama bu konuda girişim azlığı gösterdiklerini saptamıştır.

Onur (1976) orta öğretimde ahlak eğitimi açısından lise son sınıflarda öğrenci-öğretmen ilişkilerini belirleyen koşulları araştırmıştır. Bulgulara göre öğrenciler öğretmenlerden, çalışmalarına yardım etmelerini ve işbirliğine girmelerini, adaletli davranmalarını ve öğrenciyi tanıyarak bireysel özelliklerine saygı göstermelerini beklemekte oldukları görülmüştür.

Bolat (1990) yüksek öğretimde öğretim elemanı öğrenci iletişimini araştırmıştır. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde ders okutan ya da danışmanlık yapan öğretim elemanları ile bu fakültenin öğrencilerine geliştirdiği bir anket uygulamıştır. Bulgulara göre, öğrencilerin büyük bu bölümü (% 70) öğretim elemanlarının, öğrencileri soru sormaya, düşüncelerini açıklamaya, dersane dışında görüşmeye cesaretlendirmediklerini, öğrencilere saygı göstermediklerini ve eşit davranmadıklarını, onlara dersane dışında yeterli zaman ayıramadıklarını, derslerde konuları açık ve anlaşılır bir dille açıklamadıklarını ve öğretim elemanlarıyla konuşmaktan çekindiklerini belirtmişlerdir.

Küçükahmet (1987) de yaptığı araştırmada öğretmenleri benimseyen ve eğitim kabullenen öğrencilerin daha iyi çalışma alışkanlıklarına sahip olduğunu bulmuştur.

Gökçe (1984) tarafından yapılan araştırmada; öğrencilerin % 70.6 sı ders dışında öğretmenleriyle görüşmediklerini ifade etmişlerdir. Aynı araştırmada öğretmenlerin öğrencilerine karşı ilgili olup olmadığı sorulmuş ve öğrencilerin % 9'u çok ilgilenildiğini, % 34.4'ü ilgilenildiğini, % 32.6'sı biraz ilgilenildiğini söylerken, % 24'ü ise öğretmeni kendileriyle hiç ilgilenilmediğini ifade etmişlerdir.

Diğer Ülkelerde Yapılan Araştırmalar

Smith ve Reynolds adolesan döneminde benlik imajını, 15-18 yaş arası okula giden 233 Jamaika'lı gençlere Offer-Benlik Tasarımı Testini vererek incelemiştir. Bulgulara göre, Jamaika'lı gençlerin duygularını kontrol etmede, eleştiri olmada kendilerine güvendiklerini fakat heyecanlar, aile ilişkileri, meslek ve eğitimle ilgili amaçla ve moral değerler açısından daha az doyumlu hissettikleri ortaya çıkmıştır.

İlginç olan gençlerin vücut imajları hakkında olumlu duyguları olduğunun ortaya çıkmasıdır.

Offers ve arkadaşları 13-19 yaş arasındaki 5938 adolesana Offer Benlik Tasarım Testi vermişlerdir. Erken adolesan ile geç adolesanlarla, kız ve erkek adolesanları benlik imajı açısından karşılaştırdıkları araştırma sonuçlarında erkekler, kızlara göre duygularını kontrol ettikleri, duygusal açıdan daha az incinebilir oldukları, daha fazla mutlu oldukları ve daha fazla kendilerine güvendikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca on ülkedeki erkeklerin kızlara göre vücutlarından gurur duymaları daha yüksek çıkmıştır.

Adams Price ve Greene (1987) adolesan döneminde benlik kavramının gelişimi ve uzak bir özneye karşı (örn;ençok sevilen ünlü kişi) duyulan sevgi arasındaki ilişki incelenmiştir. Tekrarlı ölçümlerle beşinci,sekizinci, onbirinci sınıflardan ve üniversite ikinci sınıf öğrencile-

rinden 79 kız ve erkek öğrenciye kendilerini ve en çok sevdikleri ünlü kişiyi tanımlayan bir kişilik ölçeği verilmiştir. Benlik objesiyle ilgili yapılan ölçümler ünlü kişiye karşı duyulan sevgi, cinsiyet ve yaş arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını ortaya koymuştur.

Herzberger ve arkadaşları (1981) ergenlerin önem verdiği bazı insanların kendileri hakkındaki izlenimleriyle ilgili algılamalarını incelemişlerdir.

Araştırmada, sosyal benlik kavramının yapısının ergenliğin ilk ve son dönemler arası farklılığı; ana-baba ve akranlarla ilgili sosyal benlik kavramının arasındaki farklılığı; bireysel ve sosyal benlik kavramları arasındaki farklılığı ve anababa ve akranları tarafından biçimlendirilen yanlış izlenimlerinin farkında olması üzerinde durulmuştur.

Lackovic (1990) im yaptığı araştırmada annelerin babaların öğretmenlerin ve arkadaşların ergenlerin benlik saygılarına olan katkıları incelenmiştir. 339 ergenden olmasın sonuçlar, ergenlerin benlik saygılarının cinsiyet ve yaşa göre değiştiğini ortaya koymuştur. Kızlar kendilerini erkeklerden daha pozitif olarak ve daha genç ergenler daha ileri yaştaki ergenlere göre kendilerini daha pozitif olarak değerlendirmişlerdir.

Richards ve arkadaşları kişilik özelliklerinin gelişiminde cinsiyetin ve anne-babanın etkisini incelemişlerdir. Liseyi giden erkek ve kızlarda ego gelişimi ve benlik saygısı açısından, kızların daha ileri ego gelişimi,

erkeklerin ise daha yüksek benlik saygısı gösterdiklerini, bulmuşlardır. Ayrıca ego gelişiminde kabul edici annelerin erkek çocuklarına kızlardan daha fazla destek verdikleri de bulunmuştur.

Parish ve Parish'in yaptığı araştırmada 260 üniversite öğrencilerinin benlik kavramları ile başkalarına karşı gösterdikleri sevgi davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu anlamlı bulgu bireylerin benlik kavramı seviyelerinin gösterilen sevgi davranışlarıyla yüksek bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

Tollefson ve arkadaşları öğrencilerin başarısız oldukları veya ödevlerini yapmadıkları zaman mazeret bildiklerinde öğretmenleri ile olan ilişkilerinin nasıl olduğunu incelemiştir. Sonuçta her yaşta ve sınıftaki öğrenciler benlik saygılarını devam ettirmede mazeretlerin oynayabileceği rolü kabul etmektedirler.

Parish ve Parish 256 üniversite öğrencisi üzerinde aile yapısının etkilerini incelemiştir. Sonuç olarak düşük benlik kavramı ve sosyal becerilerin; boşanmış aileden gelme sonucu düşmanlık, sevgi yoksunluğu yaşamaları okulda yeteri kadar öğretmenlerinin ilgilenmemeleri gibi sorunlarla yakından ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Wigfield ve arkadaşlarının yaptığı araştırmada, benlik saygısındaki değişikliklerin kızlarda ve erkeklerde benzer sonuçlar gösterdiği görülmüştür. Ancak incelemede, bazı aktivitelerde farklılık görülmüştür. Erkeklerin

spor ve matematik ile ilgili yeteneklerindeki benlik kavramı, kızlara göre daha yüksektir. Kızların ise İngilizce yetenekleri açısından daha yüksek benlik kavramı geliştirdikleri görülmüştür. Ama kız ve erkekler aynı derecede matematik dersini sevme konusunda cesaretlendirildikleri halde, kızlar matematik yetenekleri konusunda daha az olumlu bir yaklaşıma sahiptir.

Morse ve arkadaşlarının çalışmasında fen bilgisi dersine katılımlarıyla ilişkili olarak yedinci ve sekizinci sınıf ergen kızların cinsiyet rolü ve benlik kavramı algıları ilgili sosyal ve akademik faktörleri tanımlamak için ve bu kızların fen bilgisi ile ilgili tutumlarının ve başarılarının benlik kavramı ile ilişkisini araştırılmıştır. Bu ilişkilere aynı eğitim düzeyindeki erkeklerde bakılmıştır. Benlik kavramı ve fen bilgisiyle ilişkili olarak cinsiyet rolü algılaması ergenlerin fen bilgisine karşı olan ilgilerini ve başarılarını hem sınırlayan hem de destekleyen asıl değişkenler olarak incelenmiştir. Ayrıca destekleyen anababa, öğretmen ve akran grubu gibi anlamlı olan başkalarının etkisi, ergenlerin fen bilgisindeki benlik kavramı gelişiminde ele alınmıştır. Benlik kavramı ve cinsiyet rolü kimliklerin fen bilgisindeki ergenlerin başarı ve tutumlarıyla olan etkisi yönünden gözden geçirilmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırma, 17-18 yaş grubunda öğrenim görmekte olan adolesanların kendilerini ve öğretmenlerini algılamaları ile öğretmenlerin kendilerini ve öğrencilerini algılamalarının karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır.

Türkiye'de ve diğer ülkelerde yapılan araştırmalarda öğretmen ve öğrencilerin farklı ölçütlere göre değerlendirildikleri görülmektedir.

Adolesanların kimlik kavramının gelişimi, kendilerini nasıl algıladıkları, öğretmenlerin de aynı şekilde kendilerini nasıl algıladıkları cinsiyet faktörü gözönüne alınarak incelenmiştir.

TEMEL PROBLEM

Adolesan döneminde okulda öğrenim görmekte olan gençlerin kendileri ile öğretmenlerinin karşılıklı algılamaları arasında farklılık var mıdır?

ALT PROBLEMLER

- 1) Kız öğrencilerin kendilerini algılamaları ile erkek öğrencilerin kendilerini algılamaları arasında fark var mıdır?
- 2) Kız öğrencilerin kendini algılamaları ile erkek öğretmenlerin onları algılamaları arasında fark var mıdır?
- 3) Kız öğrencilerin kendi algılamaları ile kadın öğretmen-

- lerin onları algılamaları arasında fark var mıdır?
- 4) Erkek öğrencilerin kendini algılamaları ile erkek öğretmenlerin onları algılamaları arasında fark var mıdır?
  - 5) Erkek öğrencilerin kendilerini algılamaları ile kadın öğrencilerin onları algılamaları arasında fark var mıdır?
  - 6) Kadın öğretmenin kendini algılamaları ile kız öğrencilerin onları algılamaları arasında bir fark var mıdır?
  - 7) Kadın öğretmenin kendini algılamaları ile erkek öğrencilerin onları algılamaları arasında bir fark var mıdır?
  - 8) Erkek öğretmenin kendini algılaması ile kız öğrencilerin onları algılamaları arasında fark var mıdır?
  - 9) Erkek öğretmenin kendini algılaması ile erkek öğrencinin onları algılamaları arasında bir fark var mıdır?
  - 10) Kız öğrencilerin, erkek öğretmenlerini algılamaları ile ideal öğretmeni algılamaları arasında bir fark var mıdır?
  - 11) Kız öğrencilerin, kadın öğretmenlerini algılamaları ile ideal öğretmeni algılamaları arasında bir fark var mıdır?
  - 12) Erkek öğrencilerin, erkek öğretmenlerini algılamaları ile ideal öğretmeni algılamaları arasında bir fark var mıdır?
  - 13) Erkek öğrencilerin, kadın öğretmenlerini algılamaları ile ideal öğretmeni algılamaları arasında bir fark var mıdır?
  - 14) Fen grubundaki kız öğrencilerin kendilerini algılamaları ile sosyal gruptaki kız öğrencilerin kendilerini algılamaları arasında bir fark var mıdır?
  - 15) Fen grubundaki erkek öğrencilerin kendini algılamaları ile sosyal gruptaki erkek öğrencilerin kendilerini algılamaları arasında fark var mıdır?

YÖNTEM

1) Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Adolesan döneminde benlik kavramının gelişimi ve öğretmenleri ile karşılıklı algılamalarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bu çalışmada Ankara il merkezinde lise son sınıfta okuyan öğrencilerin evren grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneğine ise 5 lise alınmıştır. Bu liseler, Yenimahalle Halide Edip Lisesi, Dikmen Lisesi, Gülveren Lisesi, Ayrancı Lisesi ve T.E.D. Ankara Koleji'dir. Okullardan 80 öğrenci ve 40 öğretmen seçilmiştir. 40 erkek öğrenci ve 40 kız öğrenci ile 20 erkek öğretmen ve 20 kadın öğretmen basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilmiştir.

2) Veri Toplama Aracı

a) Giessen Testi:

Bireyin kendini algılamasını ve başkalarını algılamasında kullanılan 40 cümlelik bir testtir. "Ben" ve "O" formu olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. "Ben" formu kişinin kendini nasıl algıladığını, "O" formu ise kişinin yakın ilişki kurduğu kişiyi nasıl algıladığını ölçmektedir. 40 öğretmene 3 ayrı form, 80 öğrenciye 4 ayrı form verilmiştir. Elde edilen 440 form ayrı ayrı "Ben" ve "O" formlarına göre değerlendirilmiştir.

3) Testin Uygulanması:

Öğrencilere grup halinde (4 kişilik), öğretmenleri bireysel olarak uygulanmıştır. Giessen Testi Yönergesinin okunması istenmiş ve açıklama yapılmıştır.

Test bitiminde cevapsız soru olup olmadığını kontrol edilmiştir.

Giessen Testinde 6 alt grup bulunmaktadır. Bu grupların özelliğine göre hazırlanmış şablonlarda 1. ve 2.sayfa için sütunlar bulunmaktadır.

Her iki sayfadaki alt ölçeklere ait olan 6 sorunun hem puanları toplanır ve veri kayıt kağıdına hem puanlar yazılır. Elde edilen sonuçlar grafik üzerinde işaretlenerek kişinin profili çıkarılır.

4) Yorumlama Hakkında Genel Bilgi

Altı,Alt test

Alt test I :Sosyal Uyum

Alt test II :Dominant - Bağımlı

Alt test III :Kontrol - Kontrolsüz

Alt test IV :Hipomanik - Depresif

Alt test V :Açıklık - Kapalılık

Alt test VI :Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Alt ölçeklerin soruları ve değerlendirilmeleri farklıdır.

Alt Test I: Sosyal Uyum

Soruların listesi: Alt Test I. Sağ.

37 (+) Başkalarının beni hoş, güzel bulduğu kanısındayım.

16 (+) Kendimi sevdirmeyi kolay başardığım kanısındayım.

23 (+) Başkalarının bana önem verdiğine inanıyorum.

9 (-) Başkalarının çalışmamdan memnun olduklarını sanıyorum.

33 (+) Hayat mücadelesinde kendi haklarımı iyi koruduğuma inanırım.

27 (+) Güzel görünmek benim için önemlidir.

Alt Test I. Sol.

37 (-) Başkalarının beni hoş, güzel bulmadığı kanısındayım.

16 (-) Kendimi sevdirmeyi zor başardığım kanısındayım.

23 (-) Başkalarının bana önem vermediğine inanıyorum.

9 (+) Başkalarının çalışmamdan hiç memnun olmadıklarını sanıyorum.

33 (-) Hayat mücadelesinde kendi haklarımı iyi koruyamadığıma inanırım.

27 (-) Güzel görünmek benim için önemli değildir.

Açıklaması:

Sol Olumsuz Sosyal Uyum

Çekici değil, sevimsiz, çalışırken kritiği seven, kendi istediğini yapamayan, güzel görülmeye değer vermeyen.

Sağ Olumlu Sosyal Uyum

Çekici, sevimli, istediğini yapabilen, güzel görülmeye dikkat eden.

Alt Test II: Dominant-Bağımlı

Soruların listesi: Alt test II. Sağ.

22 (+) Başka insanlarla pek seyrek tartışırım.

31 (-) Başkalarına oranla geçimliyimdir.

3 (+) Başkalarının bana emretmesini beklerim.

35 (+) Çok kötü bir artistik yeteneğim olduğuna inanırım.

28 (+) Başkaları ile yakın işbirliğinin bana kolay geldiği kanısındayım.

1 (+) Sabırlı olduğumu sanıyorum.

Alt test II.Sol

22 (-) Başka insanlarla sıklıkla tartışırım.

31 (+) Başkalarına oranla dik kafalıyım.

3 (-) Başkalarına emretmek isterim.

35 (-) Çok iyi rol yapabildiğimi düşünürüm.

28 (-) Başkaları ile işbirliğinin bana zor geldiği kanısındayım.

1 (-) Sabırsız olduğumu sanıyorum.

Açıklamas:

<i>Sol</i>	<i>Sağ</i>
<i>Dominant (D)</i>	<i>Bağımlı</i>
<i>İlişki kurulması zor, başkalarına emretmekten hoşlanan, dik kafalı, iyi rol yapabilen, sık sık başkaları ile tartışan.</i>	<i>Sabırlı, ilişki kurabilen, uyumlu, emretmekten hoşlanmayan, rol yapmasına sevmeyen.</i>

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Alt test IV. Sağ.

13 (-) Başkaları ile kendimi karşılaştırdığım zaman parayı yerinde harcadığıma inanırım.

21 (+) Pek tertipli olduğumu sanıyorum.

24 (-) Hayatta çok çabaladığımı sanıyorum.

18 (+) Olayları, gerçekleri fazla önemsiyorum.

38 (-) Başkalarına oranla bir iş bir konu üzerinde uzun zaman çalışabilirim.

39 (-) Çok zor neşelenirim.

Alt test II: Sol

13 (+) Başkaları ile kendimi karşılaştırdığım zaman parayı yerinde harcamadığıma inanırım.

21 (-) Tertipli olmadığımı sanıyorum.

24 (+) Hayatta rahatlık aradığımı sanıyorum.

18 (-) Olayları, gerçekleri fazla önemsemiyorum.

38 (+) Başkalarına oranla bir iş bir konu üzerinde uzun zaman çalışmam.

39 (+) Çok kolay neşelenirim.

Açıklama:

Sol

Kontrolsüz

Para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat.

Sağ

Kontrollü

Para harcamada kontrollü, düzenli, rahat hareket edemeyen.

Alt test IV: Hipomanik - depresif

Alt test IV. Sağ

- 14 (+) Kendimi sık sık başka baskı altında hissederim.
5 (+) Sıkıntıları sık sık düşündüğüm kanısındayım.
8 (+) Çok korkak olduğumu sanıyorum.
29 (+) Kendi kendimi daima suçlarım.
6 (-) Kızdığım zaman kendi kendimi yerim.
4 (-) Çevremdeki değişiklikler huzurumu bozar.

Alt test IV. Sol

- 14 (-) Kendimi seyrek baskı altında hissederim.
5 (-) Sıkıntıları seyrek düşündüğüm kanısındayım.
8 (-) Çok az korkak olduğumu sanıyorum.
29 (-) Kendi kendimi seyrek suçlarım.
6 (+) Kızdığım zaman kızgınlığımı gösteririm.
4 (+) Çevremdeki değişiklikler huzurumu bozamaz.

Açıklaması:

Sol

Hipomanik

Korkusuz, bağımsız, kızgınlıklarını dışa vurur, kendi kendini eleştirmez, bağımsızlığı tercih eder.

Sağ

Depresif

Korkuları vardır, kızgınlıklarını içinde tutar, kendi kendini eleştirir. Bağımlı olmayı tercih eder.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Alt test V. Sağ

- 19 (+) İçimi kolayca dökemediğini sanıyorum.
25 (-) Başka insanlara karşı kendimi uzak hissederim.
15 (+) Genellikle yaşantılarımdan, duygularımdan, ihtiyaçlarımdan çok az bahsederim kanısındayım.
11 (+) Sevgiye çok az ihtiyacım olduğunu gösterdiğimi sanıyorum.
10 (+) Başkalarına güvenmem
34 (+) Başkalarına oranla daha az sevgi doluyum.

Alt test V. Sol

- 19 (-) İçimi kolayca döktüğümü sanıyorum.
25 (+) Başka insanlara karşı kendimi yakın hissederim.
15 (-) Genellikle yaşantılarımdan, duygularımdan, ihtiyaçlarımdan, çok bahsederim kanısındayım.
11 (-) Sevgiye çok ihtiyacım olduğunu gösterdiğimi sanıyorum.
10 (-) Başka insanlara çok güvendiğimi sanıyorum.
34 (-) Başkalarına oranla daha çok sevgi doluyum.

Açıklaması:

Sol

Açık

Sevgi duygularını gösterir, çevresine itimat eder, verici.

Sağ

Kapalı

Başkalarından uzak durur, sevgi duygularını göstermez, çevresine karşı şüpheli, verici değil.

Alt test V₁: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Alt test VI. Sağ

- 2 (+) Başkaları ile beraber olmayı istemem.
40 (+) Diğer cinse karşı çekimserimdir
30 (+) İlişki kurduğum kişilere az sevgi gösteririm
7 (-) Uzun süre bir insana bağlı olmak bana zor geliyor.
26 ( ) Başkaları ile kendimi karşılaştırdığımda gerçekleri gördüğüme inanırım.

Alt test V₁. Sol

- 2 (-) Başkaları ile beraber olmayı isterim
40 (-) Diğer cinse karşı çekimser değilimdir.
30 (-) İlişki kurduğum kişilere fazla sevgi gösteririm.
7 (+) Başkalarından üstün olmayı arzularım.
17 ( ) Uzun süre bir insana bağlı olmak bana kolay geliyor
26 ( ) Başkaları ile kendimi karşılaştırdığımda gerçekleri göremediğime inanırım.

Açıklaması:

Sol

Sosyal Güç

Başkaları ile beraber olmaktan hoşlanır. Heteroseksüel ilişki rahatsız etmez, özveride bulunur, birine devamlı bağlanabilir, yaratıcı.

Sağ

Sosyal Güçte Şüphe

Başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmaz. Heteroseksüel ilişki onu rahatsız eder, özveride bulunmaz, birine, devamlı bağlanamaz, yaratıcı değildir.

5) Değerlendirme

Bu araştırmada, istatistiksel yöntem olarak grup ortalamaları ve "t" değerleri alınmıştır. Elde edilen ham puanlar bilgisayar programı ile hesaplanmıştır. Grup ortalamaları arası farklılıklar da p (0.05) anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. "t" değerleri ayrı ayrı "t" değeri tablosundan (tek yönlü test) bulunan serbestlik dereceleri ile bulunmuştur.

6) Giessen Testi Hakkında Genel Bilgi

Giessen Testi. 40 sorudan oluşur ve amaca uygun olarak 6 alt test bulunur.

Sosyal uyum alt testi ile Dominant-Bağımlı alt testlerinde T: 42 orta değer, diğer testlerde T: 50 orta değer olarak kabul edilmektedir.

Alt testlerin yorumları

Alt test I: Sosyal Uyum

Bu alt testte, kişinin çevreyi nasıl etkilediğinin yorumu yer alır. Kişinin çevresi ile iyi ya da kötü olduğu görülür.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Bu alt teste, insan ilişkileri üzerinde durulur. Kişinin sabırlı, uyumlu, başkalarının idaresini kabullenmeye eğilimli olması gibi özellikler sağ tarafta görülmektedir.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Bu alt testte, kişinin iç dünyası, kendi benliğindeki id ve superego arasındaki çatışmayı ortaya konur.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Bu alt testte kişinin daha çok saldırganlığını dışarımı yoksa kendine mi yöneltiyor. Bunun üzerinde durulmaktadır.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Bu alt testte kişinin açık ya da kapalı oluşu, kişiler arası ilişkilerde çevresine güven duygusunun gelişmiş olup olmadığı, kendine güvenin olup olmadığı üzerinde durulmaktadır.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Bu alt testten sol tarafı sağlıklı ve olgun bir kişiliğin tanımına yer vermektedir.

Beckman 1969 Gressen Testine son şeklini vermiştir. Türkçeye uyarlama çalışmaları 1984 tarihinde Bonn Üniversitende başlamıştır. Almanya'da çalışan Türk işçi kadınlara uygulamak için Türkçe'ye tercüme edilmiş ve ön hazırlıkları Özdoğan tarafından yapılmıştır.

Beckman 1971'de Üniversite öğrencileri üzerinde Gissen testini kullanmış, genel olarak üniversite öğrencileri kendilerini baskı altında hissettiklerini ve dış etkenlerden etkilenebildiklerini ayrıca aynı araştırmada kızlar erkeklere oranla kendilerini daha çok problemlili ve neşesiz olduklarını söylemişlerdir.

1977'de Beckmann 197 çift kadının kendini algılaması ve eşlerin onları algılamalarında Giessen Testini uygulamıştır. Kadınlar kendilerini korkak, yumuşak, ve neşesiz olarak değerlendirmişlerdir (Özdoğan).

Bir ıslah evinde bulunan 70 suçlu genç üzerinde aynı test uygulanmış denekler kendilerini olumsuz sosyal uyumda görmüşlerdir.

Türkiye'de Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretmenlik Sertifikasına devam eden sosyal ve fen birimleri fakültelerinde okuyan 200 öğrenciye Türkmen tarafından Giessen Testi uygulanmıştır.

Balkır'da Ankara'da 25-35 yaşlar arasındaki lise eğitim düzeyinde 50 çalışan ve çalışmayan kadına ve eşlerine Giessen Testi uygulamıştır.

Türkiye'de Berka Özdoğan ve Füsün Akkoyun, 32'i erkek ve 54'ü kızdan oluşan üniversite öğrencilerine Giessen Testi ve MMPI vermişlerdir.

Her iki testte elde edilen veriler karşılaştırılmıştır. MMPI kişilik testini Histeri, Paranoya, psikotik sapma, depresyon alt testleri ile Giessen Testinin Alt test IV. Hipomanik -Depresif bölümü arasında Giessen Testininin orijinal standardizasyonunda olduğu gibi anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Özdoğan, Akkoyun).

SONUÇLAR

Bu araştırmada Giessen Testi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, testin amacına uygun olarak 6 alt test puanları bilgisayarda yapılmıştır.

Giessen Testinde elde edilen veriler:

1) Kız ve Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları:

Alt test I : Sosyal Uyum

Bu alt testte kız öğrencilerin ortalaması ortanın sağ tarafında sosyal uyumun olumlu tarafındadır. Erkek öğrenciler ise ortalamanın biraz üstündedir. Kız ve erkek öğrencilerin kendilerini algılamaları birbirine yakındır.

Öğrenciler kendilerini çekici, sevimli, istediğini yapabilen, görünümüne önem veren kişilik özelliklerinde oldukları görülmektedir. Ancak, erkek öğrenciler, bu konuda orta değere yakındır ve katı değillerdir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Bu alt testte, kız öğrenciler kendilerini dominant yapıya yakın algılamışlardır. İlişki kurulabilen başkalarına emretmekten hoşlanmayan, uyumlu, iyi rol yapmayan, başkaları ile tartışmayan kişilik özelliklerine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Erkek öğrenciler kız öğrencilere yakın cevaplar vermekle beraber dominant yapıları açısından ortalamadan biraz uzak görülmektedirler.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Bu alt testte kız ve erkek öğrenciler kendilerini ortalamanın solunda kontrolsüz alan içinde değerlendirmişlerdir.

Kız ve erkek öğrenciler kendilerini para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez,düzensiz, ve rahat hareket eden kişiler olarak nitelemişlerdir.

Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında çok az bir fark vardır ve kız öğrenciler bu özellik açısından ortalamaya biraz daha yakındır.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Kız öğrenciler bu alt testte kendilerini korkusuz, kızgınlıklarını dışa vuran, kendi kendilerini eleştirmeyen, bağımsızlığı tercih eden bir kişi olarak gösterirken, erkek öğrencilerin ortalamanın sağında depresif bir yapı içinde oldukları görülmektedir. Kızgınlıklarını yansıtmadıkları, kendi kendilerini eleştirdikleri, bağımlı olmaya eğilimli olduklarını belirtmektedirler. Zaman zaman korkular da yaşamaktadırlar.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Kızlar bu alt testte kendilerine sevgi duygularını gösteren, çevresine güven duyan, verici özelliklerinin bulunduğu açık bölümde göstermişlerdir.

Erkek öğrencilerde kendilerini açık alanda tanımlamakla birlikte orta değere yakın görülmektedirler.

Alt tset VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Bu alt testte kız öğrenciler ortalamanın sol tarafında sosyal güç alanında, olumlu davranışlara sahip olduklarını belirtmişlerdir. Başkalarıyla birlikte olmaktan hoşlandıklarını, heteroseksüel ilişkiden sıkılmadıklarını, özveride bulduklarını, bir kişiye devamlı bağlanabileceklerini, yaratıcı olduklarını göstermişlerdir.

Erkek öğrenciler de kız öğrenciler gibi kendilerini orta değer sol tarafında algılamışlardır. Her iki grubun ortalamaları birbirine yakın olmakla beraber erkek öğrencilerin özellikleri biraz daha sola kaymıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin kendilerini algılamalarının Giessen Testi'nden aldıkları puanlar, istatistiksel yöntem olarak " t değeri" ile yorumlanmıştır. Elde edilen "t değeri", t Tablosundan, tek yönlü testte (Sümbüloğlu) $p (0.05)$ düzeyinde $40-1=39$ serbestlik derecesinde bakılmıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin t değerlerine bakıldığında altı alt testin t değerinde $p(0.05)$ düzeyinde anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Tablo 1).

Tablo 1. Kız Öğrencilerle Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamalarıyla İlgili Aldıkları Puanların Alt Testlere Göre Dağılımı

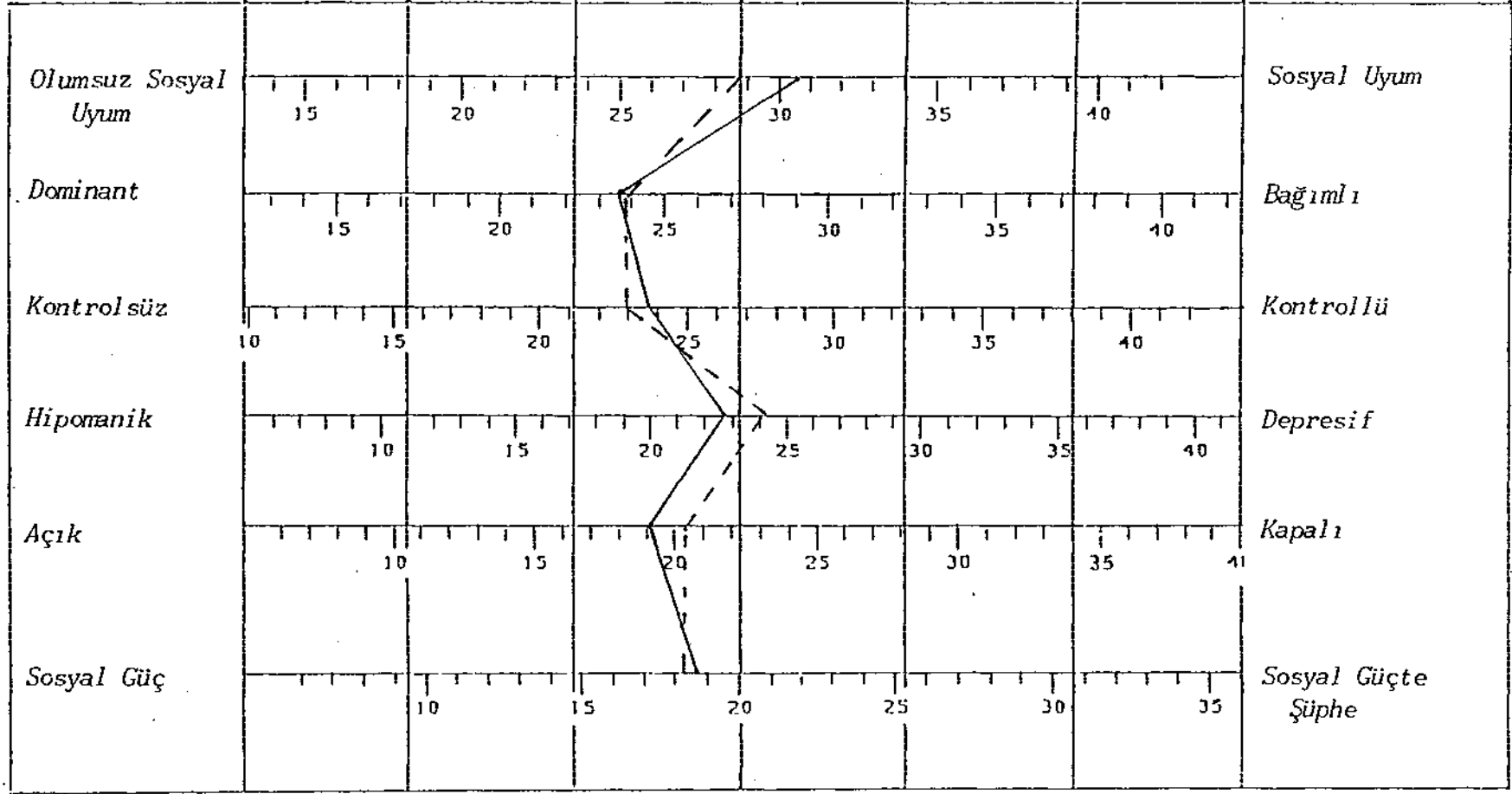
Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ .ler farkı	t- Değer
Sosyal Uyum	Kız Öğrenci	30.525	5.870	0.928	1.725	1.3815
	Erkek Öğrenci	28.800	5.282	0.835		
Dominant Bağımlılık	Kız Öğrenci	23.525	5.276	0.834	0.2	0.1758
	Erkek Öğrenci	23.725	4.888	0.772		
Kontrol	Kız Öğrenci	23.600	5.732	0.906	0.6	0.4773
	Erkek Öğrenci	23.000	5.509	0.871		
Hipomanik Depresif	Kız Öğrenci	22.800	5.184	0.819	1.425	1.2378
	Erkek Öğrenci	24.225	5.111	0.808		
Açık - kapalı	Kız Öğrenci	19.150	5.894	0.932	1.325	1.0881
	Erkek Öğrenci	20.475	4.956	0.783		
Sosyal Güç	Kız Öğrenci	18.750	4.180	0.660	0.275	0.2701
	Erkek Öğrenci	18.475	4.898	0.774		

GT- Veri Kayıt Kağıdı

% - Ranj

0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1

T 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik. 1: Kız Öğrencilerle Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları

Kız Öğrenciler : _____

Erkek Öğrenciler:-----

2) Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Kız öğrencilerin ortalama puanları orta değerinde, sosyal uyumun olumlu tarafında bulunmaktadır.

Erkek öğretmenlerin onları değerlendirmesi de aynı yöndedir. Kız öğrenciler kendilerini ve erkek öğretmenleri onları çekici, sevimli, istediğini yapabilen, güzel görünmeye değer veren kişilik özelliklerine sahip olduklarını belirtmektedirler.

Kişiler arası ilişkilerde olumlu tavırlar içinde oldukları görülmektedir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Kız öğrenciler bu alt testte ilişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan, uyumlu, rol yapmasını sevemeyen, özellikler gösterdiklerini belirtmektedirler.

Erkek öğretmenlerin onları değerlendirmesi de orta değerinde sol tarafında bağımlı yapı içindedir. Ama erkek öğretmenlerin algıları biraz daha sola kaymış görülmektedir.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Kız öğrenciler bu alt teste kendilerini kontrolsüz

olarak değerlendirmişlerdir. Para harcamada kontrolü yetersiz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat olma gibi özelliklere sahiptirler.

Erkek öğretmenlerin onları değerlendirmesin de fark olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenler, kız öğrencilerin kontrollü olarak değerlendirmektedir. Onlara göre, kız öğrenciler düzenli, rahat hareket edemeyen kişilerdir. Para harcamada kontrollüdürler.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Bu alt testte kız öğrenciler kendilerini değerlendirmesi ile erkek öğretmenlerin onları değerlendirme ortalamaları arasında fark çok az olmasına rağmen, kız öğrenciler kendilerini neşeli, canlı olarak ortalamanın biraz solunda, erkek öğretmenler ise onları depresif yapı içinde korkularının olduğu, kızgınlıklarını yansıtmayan, kendini eleştiren, bağımlı kişiler olarak algılamaktadırlar.

Alt test V: Açık - Kapalılık

Kız öğrenciler bu alt testte kendilerini açık davranışlar içinde olduklarını belirtmişlerdir. Sevgi duygularını gösteren, çevresine güven duyan, verici bir yapı içindedirler.

Erkek öğretmenlerin onları değerlendirmesi aynı doğrultuda olmakla birlikte, erkek öğretmenlerin değerlendirmeleri ortalamaya yakın olarak görülmektedir.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Kız öğrenciler, başkaları ile beraber olmaktan hoşlandıkları, heteroseksüel ilişkiden sıkılmadıklarını, özverili olduklarını, birine devamlı bağlanabileceklerini, yaratıcı olduklarını düşünmektedirler.

Erkek öğretmenlerin kız öğrencilerini değerlendirme-sinde anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Erkek öğretmenler onları orta değerinde sağında sosyal güçte şüpheler boyutunda algılamışlardır. Erkek öğretmenlerine göre, kız öğrencilerin yalnızlığı seven, heteroseksüel ilişkiden sıkılan, kendilerini düşünen, birilerine devamlı bağlanamayan özellikleri vardır.

Tablo 2'de kız öğrencilerle, erkek öğretmenlerin onları algılamaları dışındaki puanlar "t değeri" ile değerlendirilerek t Tablosunda p (0.05) düzeyinde, $40+20-2=58$ serbestlik derecesinde karşılaştırılmıştır. Bu tabloda, sosyal uyum, dominant-bağımlı, açıklık-kapalılık alt testlerinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Kontrol-kontrolsüz ve sosyal güç alt testlerinde ise anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır.

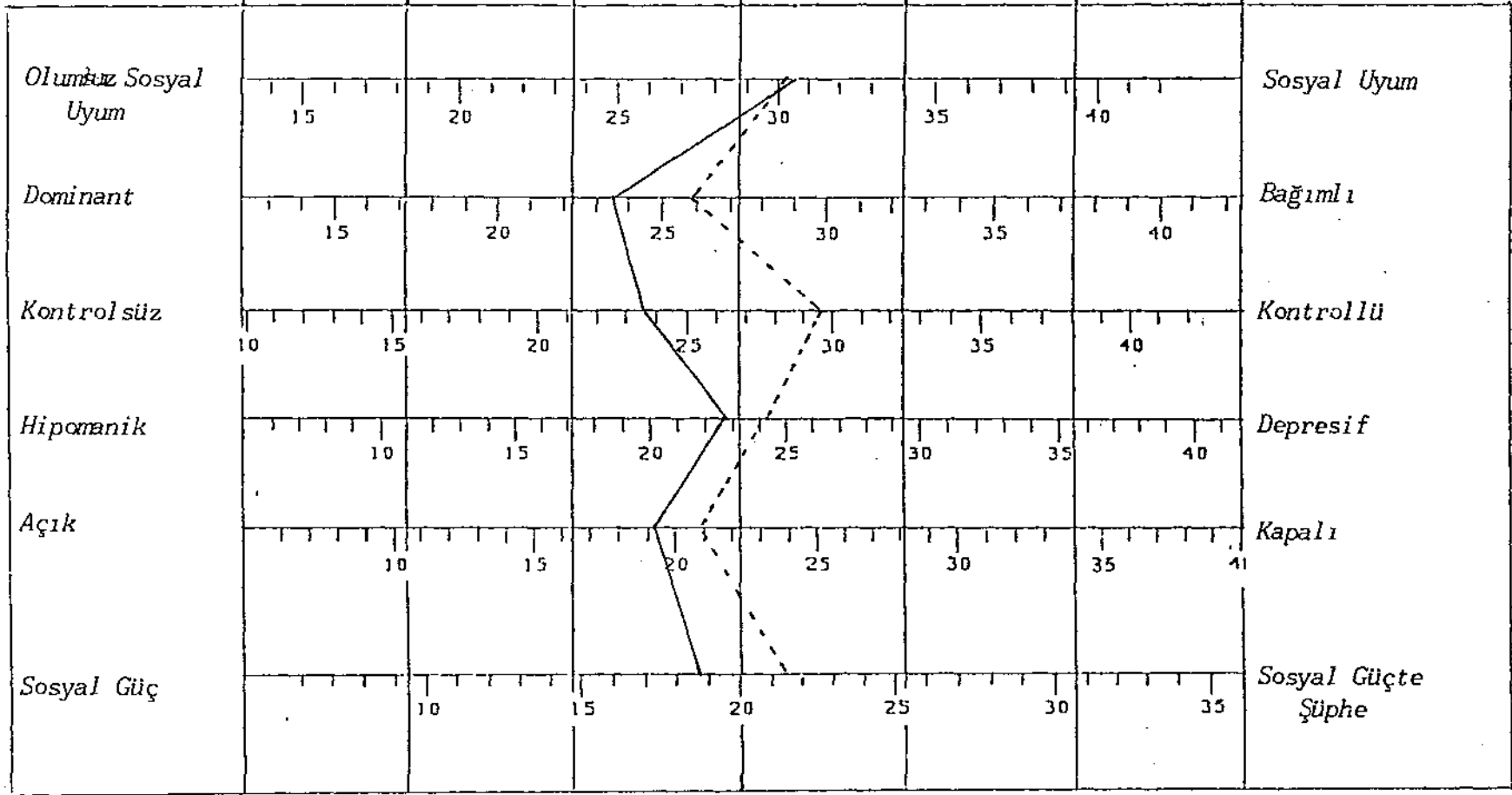
Üçüncü alt testte, kız öğrenciler kendilerini kontrolsüz olarak algılayırken, erkek öğretmenleri onları kontrollü olarak algılamışlardır.

Sosyal güç alt testinde de iki grup ortalama değerleri farklı iki alanda bulunmaktadır.

Tablo 2 : Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ - ler farkı	7- Değeri
Sosyal Uyum	Kız Öğrenci	30.525	5.870	0.928	0.075	0.0429
	Erkek Öğretmen	30.450	6.621	1.480		
Dominant Bağımlılık	Kız Öğrenci	23.525	5.276	0.834	2.375	1.5162
	Erkek Öğretmen	25.900	5.928	1.325		
Kontrol	Kız Öğrenci	23.600	5.732	0.906	6.15	3.2157*
	Erkek Öğretmen	29.750	7.531	1.684		
Hipomanik Depresif	Kız Öğrenci	22.800	5.184	0.819	1.35	0.8724
	Erkek Öğretmen	24.150	5.869	1.312		
Açık - Kapalı	Kız Öğrenci	19.150	5.894	0.932	1.8	1.2321
	Erkek Öğretmen	20.950	5.031	1.125		
Sosyal Güç	Kız Öğrenci	18.750	4.180	0.660	2.8	2.386*
	Erkek Öğretmen	21.550	4.334	0.969		

% - Ranj 0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1
T 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik 2 : Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Kız Öğrenciler : _____

Erkek Öğretmenler: - - - - -

3) Kız öğrencilerin Kendilerini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Alt test I : Sosyal Uyum

Kız öğrencilerin kendilerini algılamaları ile kadın öğretmenlerin onları algılamaları, ortalamanın sağ tarafından olumlu sosyal uyumda bulunmaktadır. Kız öğrenciler kendilerini çekici, sevimli, istediğini yapabilen, güzel görünmeye çalışan özellikleri olduğunu belirtmişlerdir.

Kadın öğretmenlerin kız öğrencileri değerlendirmeleri ile kız öğrencilerin değerlendirmeler birbirine çok yakındır.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Bu alt testte, kız öğrenciler, kendilerini orta değerinde bağımlı yapı içinde değerlendirmişlerdir. Kendilerini ilişki kurulması kolay, başkalarına emretmekten hoşlanmayan, uyumlu, rol yapmasını sevemeyen özelliklere sahip olarak görmektedirler.

Kadın öğretmenlerin kız öğrencileri değerlendirmesi onlarla aynı yöndedir. Kadın öğretmenlerin algılamaları orta değeri, kızların algılarından daha ilerdedir.

Alt test: III Kontrol - Kontrolsüz

Kız öğrenciler, bu alt testte kendilerini kontrolsüz olarak tanımlamışlardır. Para harcamada kontrolsüz

hesabını bilmeyen, düzensiz, rahat hareket eden özellikler vardır.

Kadın öğretmenlerin, kız öğrencilerini değerlendirmesinde farklılık görülmektedir. Kız öğrencilerini para harcamada kontrollü, hesabını bilen, düzenli, rahat hareket edemeyen kişiler olarak düşünmektedirler.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Bu alt testte kız öğrenciler kendilerini korkusuz, kızgınlıklarını dışa vuran bir kişi olarak belirtmektedirler. Bağımsız olmayı tercih etmektedirler.

Kadın öğretmenlerin kız öğrencileri değerlendirmeleri aynı yönde hatta onların kendini değerlendirmelerinden biraz daha sol tarafta görülmektedir.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Kız öğrenciler bu alt testte kendilerini sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren, verici özelliklere sahip olarak algıladıkları görülmektedir.

Kadın öğretmenlerde kız öğrencilerin kişilerarası ilişkilerde açık olarak değerlendirmektedir. onların kendilerini güvenli, verici olduklarını düşünmektedirler. Kız öğrencilerle kadın öğretmenlerin algılarının ortalama değerleri birbirine çok yakındır.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Bu alt testte kız öğrenciler başkaları ile beraber

olmaktan hoşlanan, heteroseksüel ilişkiden sıkılmadıkları, özveride buldukları, birine devamlı bağlanabilecekleri, yaratıcı olduklarını düşünmektedirler.

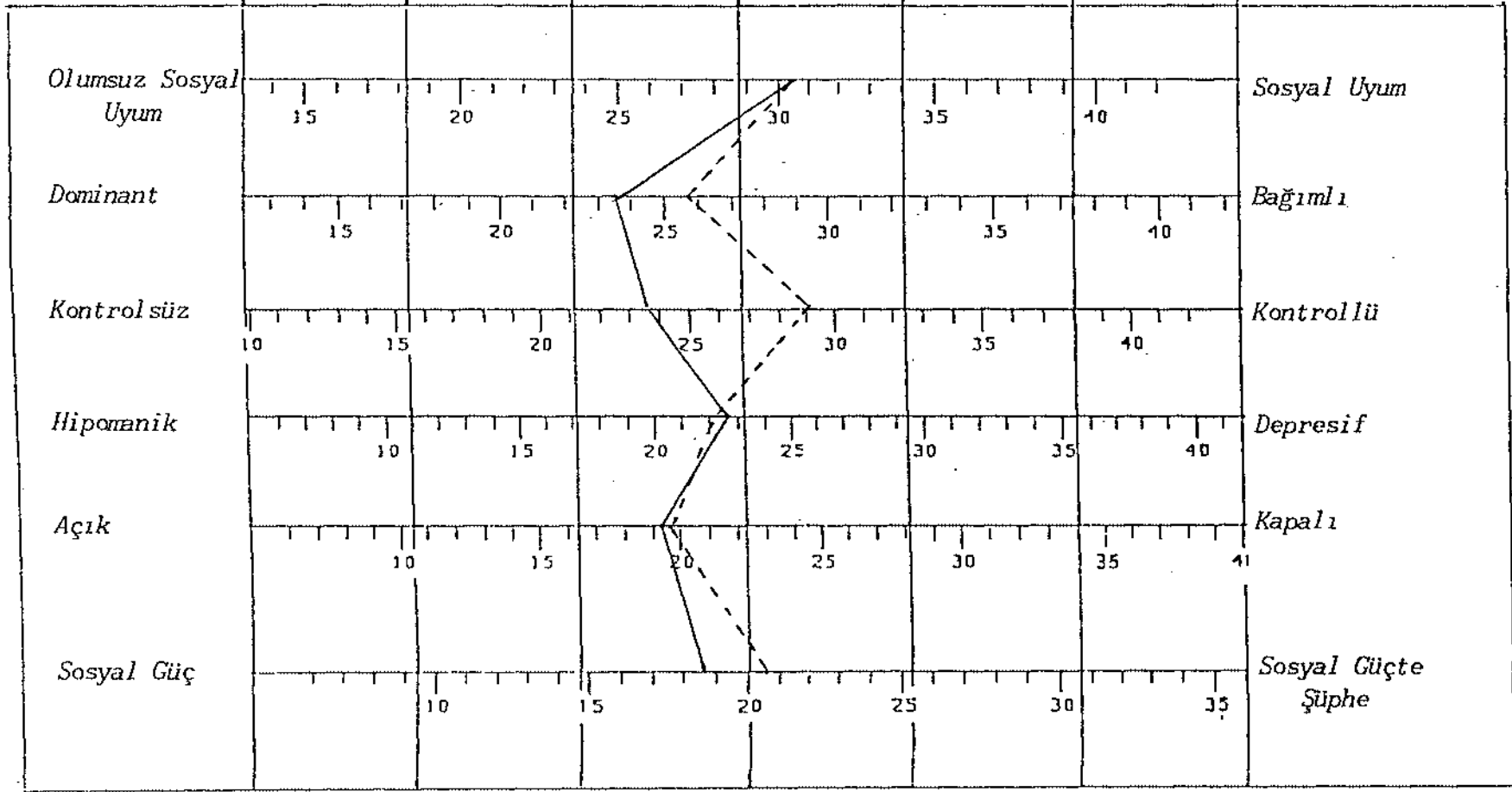
Kadın öğretmenler ise kız öğrencilerini orta değerini biraz sonda sosyal güçte şüphe alanında algılamaktadırlar. Onları başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmayan, heteroseksüel ilişkiden sıkılan özveride bulunmayan birine devamlı bağlanamaz özellikler gösterdikleri şeklinde değerlendirmektedirler.

Tablo 3'de kız öğrenciler ile kadın öğretmenlerin puanları arasındaki farkları istatistiksel yöntem olarak "t değeri" ile yorumlanmıştır. t değerleri $p(0.05)$ düzeyinde ve $40+20-2=58$ serbestlik derecesinde incelendiğinde, alt test III'in dışındaki tüm alt testlerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Üçüncü alt testinde (Kontrol-Kontrolsüz) kız öğrenciler kendilerini kontrolsüz sol tarafta, kadın öğretmenler ise kontrollü sağ tarafta belirlemişlerdir.

Tablo 3 : Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t- Değeri
Sosyal Uyum	Kız Öğrenci	30.525	5.870	0.928	0.025	0.0144
	Kadın Öğretmen	30.500	6.549	1.464		
Dominant Bağımlılık	Kız Öğrenci	23.525	5.276	0.834	2.175	1.4065
	Kadın Öğretmen	25.700	5.822	1.302		
Kontrol	Kız Öğrenci	23.600	5.732	0.906	5.45	3.5995*
	Kadın Öğretmen	29.050	5.423	1.212		
Hipomanik Depresif	Kız Öğrenci	22.800	5.184	0.819	0.6	0.3982
	Kadın Öğretmen	22.200	5.653	1.264		
Açık - Kapalı	Kız Öğrenci	19.150	5.894	0.932	0.35	0.1835
	Kadın Öğretmen	19.500	7.444	1.664		
Sosyal Güç	Kız Öğrenci	18.750	4.180	0.660	1.8	1.4058
	Kadın Öğretmen	20.550	4.904	1.096		

Grafik 3 : Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Kız Öğrenciler : _____

Kadın Öğretmenler:-----

4) Erkek Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Erkek öğrenciler bu alt testte kendilerini sol tarafta orta değere yakın olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Çekici, sevimli, istediğini yapabilen, görünüşüne önem vermeye çalışan özelliklerinin olduğunu düşünmektedirler.

Erkek öğretmenlerde, onları aynı yönde değerlendirmiştir. Erkek öğretmenler ile erkek öğrencilerin değerlendirme ortalamaları birbirine çok yakındır.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Bu alt testte erkek öğrenciler kendilerini bağımlı alanda algılamaktadır. İlişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan, rol yapmasını sevmeyen özellikleri vardır. Başka insanlarla sık sık tartışmamakta fakat donimant özelliklere doğru kayma görülmektedir.

Erkek öğretmenlerin değerlendirmesinde aynı boyuttadır. Ancak erkek öğretmenlerin algılamaları orta değere biraz uzak olduğu görülmektedir.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Erkek öğrenciler kendilerini para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat hareket eden kişiler olarak tanımlamışlardır.

Erkek öğretmenleride onları kontrolsüz tarafta algılamakla birlikte, erkek öğrencilerin algıları kadar fazla olmadığı görülmektedir.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Erkek öğrenciler kendilerini bu alt testte depresif yapıda algılamışlardır. Kızgınlıklarını içinde tuttıkları, kendi kendilerini eleştirdikleri, korkuları olduğunu söylemektedirler. Bağımlı olmayı tercih etmektedirler.

Erkek öğretmenlerin onları değerlendirmesi sol tarafta hipomanik yapı içinde olmakla beraber orta değere çok yakındır ve iki grup ortalama farkının çok olmadığı görülmektedir.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Erkek öğrenciler bu alt testte kendilerini açık alanda algılamaktadırlar. Sevgi duygularını gösterdiklerini, çevresine güven verdikleri, verici olduklarını söylemektedirler.

Erkek öğretmenler değerlendirmelerinde aynı alanda olmakla beraber, orta değere yakın oldukları görülmektedir.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Bu alt testte erkek öğrenciler kendilerini orta değerlerin solunda sosyal güç alanında görmektedirler.

Başkalarıyla beraber olmaktan, heteroseksüel ilişkiden hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Özveride bulunurlar, bir kişiye devamlı bağlanırlar.

Erkek öğretmenlerin değerlendirmesi orta değere yakın olmakla birlikte sağ tarafta sosyal güçte şüphe alanında görülmektedir. Erkek öğretmenler, onları başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmadıkları, heteroseksüel ilişkiden sıkıldıkları, özveride bulunmadıkları, bir kişiyi sürekli olarak bağlanamayacakları, yaratıcı olamadıklarını düşünmektedirler.

Tablo 4'de erkek öğrencilerin kendini algılamaları arasındaki puanlar istatistiksel yöntem olarak "t değeri" ile yorumlanmıştır. t değeri p (0.05) düzeyinde, 58 serbestlik dercesinde incelendiğinde, Kontrolsüz-Kontrollü alt testinde anlamlı bir farklılık görülmektedir.

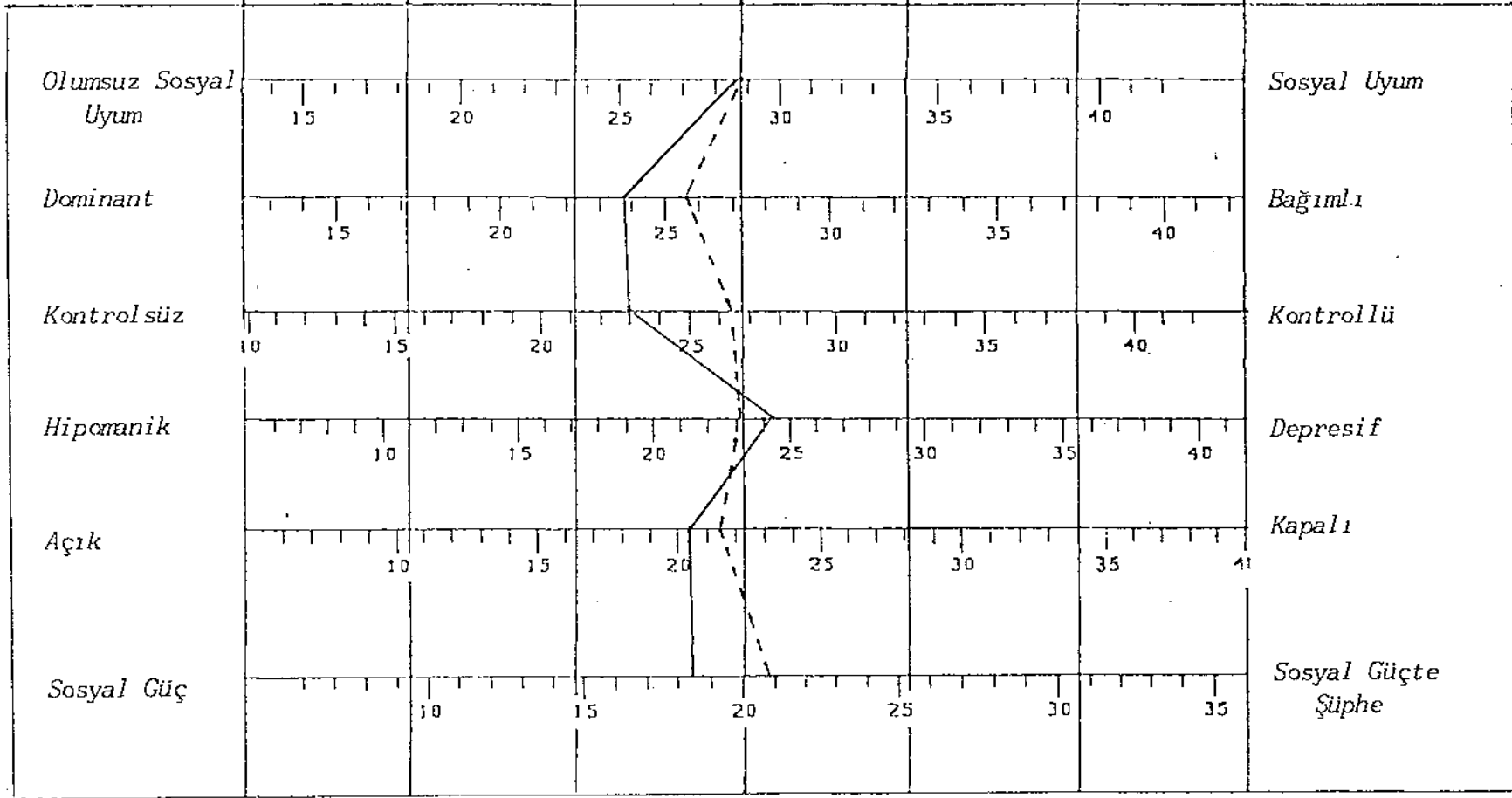
Erkek öğrenciler ile erkek öğretmenlerin değerlendirmeleri kontrolsüz alanda olmakla beraber, erkek öğretmenlerin değerlendirmeleri orta değere yakın olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 4 : Erkek Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t.Değeri
Sosyal Uyum	Erkek Öğrenci	28.800	5.282	0.835	0.2	0.1099
	Erkek Öğretmen	29.000	7.232	1.617		
Dominant Bağımlılık	Erkek Öğrenci	23.725	4.888	0.772	1.875	1.0981
	Erkek Öğretmen	25.600	6.808	1.522		
Kontrol	Erkek Öğrenci	23.000	5.509	0.871	3.55	2.0520*
	Erkek Öğretmen	26.550	6.684	1.494		
Hipomanik Depresif	Erkek Öğrenci	24.225	5.111	0.808	1.125	0.8523
	Erkek Öğretmen	23.100	4.666	1.043		
Açık - Kapalı	Erkek Öğrenci	20.475	4.956	0.783	0.925	0.5906
	Erkek Öğretmen	21.400	6.064	1.356		
Sosyal Güç	Erkek Öğrenci	18.475	4.898	0.774	2.325	1.9235
	Erkek Öğretmen	20.800	4.149	0.927		

GT- Veri Kayıt Kağıdı

% - Ranj 0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1
 T 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik 4 : Erkek Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Erkek Öğrenciler : _____
 Erkek Öğretmenler : - - - - -

5) Erkek Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Erkek öğrenciler kendilerini sosyal uyum alanında orta değere yakın yerde gördükleri belirlenmiştir. Kendilerini çekici, sevimli, istediğini yapabilen görünüşüne önem vermeye çalışan kişiler olarak görmektedirler.

Kadın öğretmenlerin onları değerlendirmeleri de aynı alandadır fakat algılamaları daha ilerde ve kesin gözükmektedir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Erkek öğrenciler kendilerini ilişki kurulması kolay, başkalarına emretmekten hoşlanmayan, sabırlı, rol yapmasını sevmeyen, kişiler olarak tanımlamaktadırlar.

Kadın öğretmenler de onları bağımlı olanda görmektedir. Sabırlı, ilişki kurulabilen, uyumlu, emretmekten hoşlanmayan, rol yapmasını sevmeyen, tartışmayan özellikleri olduğunu belirtmektedirler.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Bu alt testte erkek öğrenciler kendilerini para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat hareket eden kişiler olarak değerlendirmişlerdir.

Kadın öğretmenler ise bu alt testte erkek öğrenciler

farklı şekilde algılamışlardır. Erkek öğrencileri kontrollü düzenli, rahat hareket etmeyen kişilerdir.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Erkek öğrenciler bu alt testte kendilerini depresif yapıda görmektedirler. Kızgınlıklarını içinde tuttukları, kendilerini eleştirdikleri, bağımlı olmayı tercih ettiklerini söylemektedirler. Korkuları bulunmaktadır.

Kadın öğretmenlerin algılamasında fark bulunmaktadır. Erkek öğrencilerini hipomanik alanda değerlendirmişlerdir. Onlar korkusuz, kızgınlıklarını yansıtan, bağımsız olmayı tercih eden kişilerdir.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Bu alt testte erkek öğrenciler, sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren, verici özellikleri olduğunu düşünmektedir.

Kadın öğretmenler ise onları kapalı olan içinde görmektedirler. Başkalarından uzak duran, sevgi duygularını göstermeyen, çevresine karşı şüpheli, verici olmayan kişiler şeklinde algılamaktadırlar.

Alt test VI: Sosyal güç - Sosyal Güçte Şüphe

Erkek öğrenciler kendilerini başkaları ile olmaktan hoşlanan, heteroseksüel ilişkiden sıkılmadıkları, özveride buldukları, birine devamlı bağlanabileceği, yaratıcı olduğu gibi özelliklerinin olduğunu belirtmişlerdir.

Kadın öğretmenler ise onları orta değer in sağında sosyal güçte şüphe alanında görmekte dirler. Kadın öğretmenler, erkek öğrencilerinin başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmayan, heteroseksüel ilişkinin onları sıktığını, özveride bulunmadığı, birine devamlı bağlanamıyacağı, yaratıcı olamadıklarını düşünmektedirler.

Tablo 5'de erkek öğrenciler ile kadın öğretmenlerin puanları arasındaki farklar istatistiksel yöntem olarak t değeri ile yorumlanmıştır. t değeri $p (0.05)$ düzeyinde 58 serbestlik derecesinde incelendiğinde sosyal uyum ve açık-kapalı alt testlerde anlamlı bir farklılık görülmemiştir ama diğer alt testlerde anlamlı bir farklılık vardır.

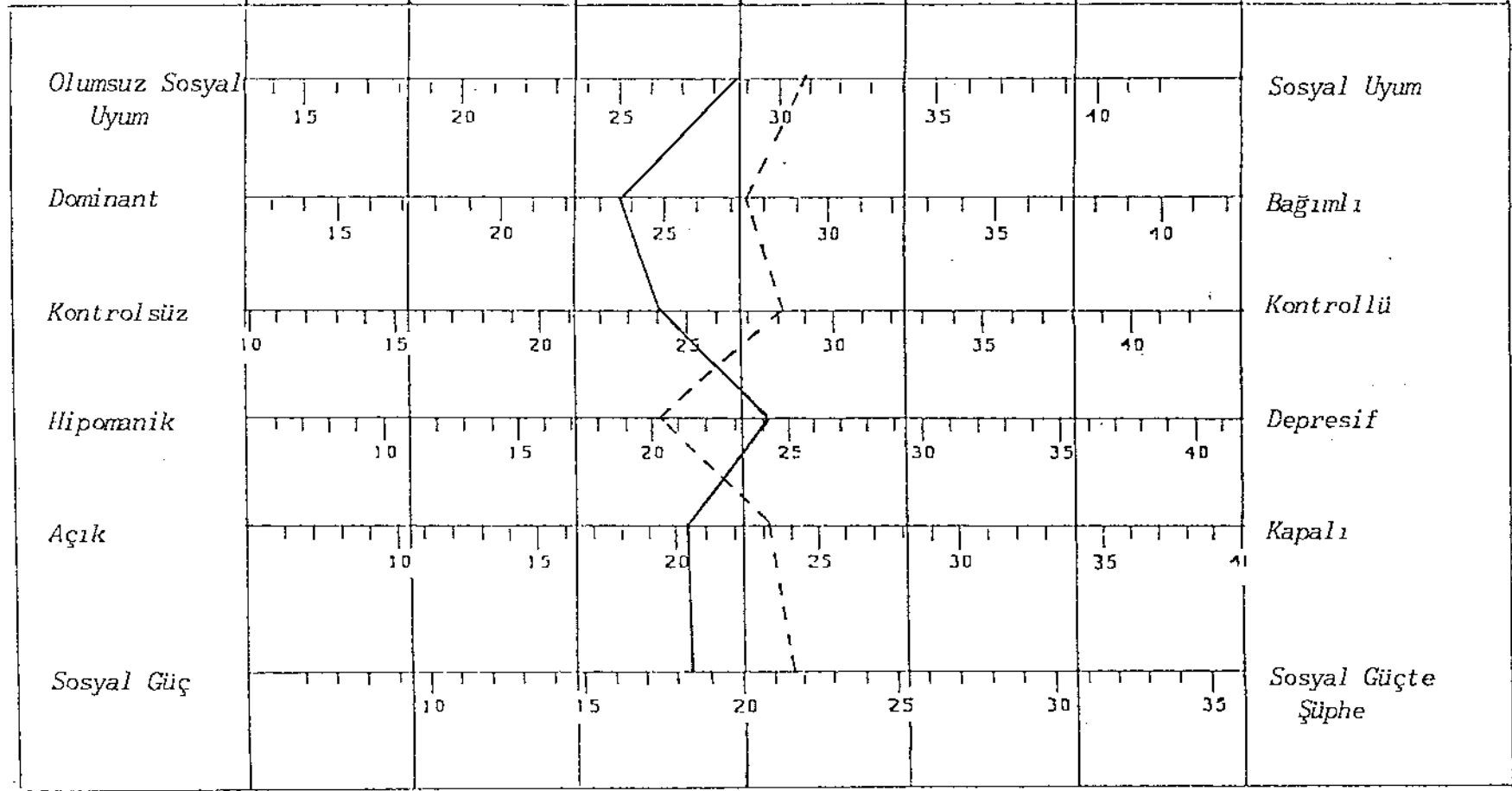
İkinci alt testte erkek öğrenciler ile kadın öğretmenlerin değerlendirmeleri aynı alanda ama farkları büyüktür. Üçüncü alt testte erkek öğrenciler kendilerinin kontrolsüz değerlendirirken, kadın öğretmenlerin onları algılamaları, kontrollü alan içindedir.

Dördüncü alt testte erkek öğrenciler kendilerini depresif yapı içinde, kadın öğretmenlerde onları canlı, neşeli olarak algılamaktadır.

Altıncı alt testte ise sosyal güç açısından erkek öğrenciler sol alanda yer alırken, kadın öğretmenler onları sosyal güçte şüphe alanında algılamışlardır.

Tablo 5 : Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t.Değeri
Sosyal Uyum	Erkek Öğrenci	28.800	5.282	0.835	2	1.2687
	Kadın Öğretmen	30.800	5.978	1.335		
Dominant Bağımlılık	Erkek Öğrenci	23.725	4.888	0.772	3.725	2.1175*
	Kadın Öğretmen	27.450	7.067	1.580		
Kontrol	Erkek Öğrenci	23.000	5.509	0.871	5.1	2.5332*
	Kadın Öğretmen	28.100	8.116	1.815		
Hipomanik Depresif	Erkek Öğrenci	24.225	5.111	0.808	3.975	2.9414*
	Kadın Öğretmen	20.250	4.843	1.083		
Açık - Kapalı	Erkek Öğrenci	20.475	4.956	0.783	2.675	1.7520
	Kadın Öğretmen	23.150	5.860	1.310		
Sosyal Güç	Erkek Öğrenci	18.475	4.898	0.774	3.175	2.5226*
	Kadın Öğretmen	21.650	4.428	0.990		

Grafik 5 : Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Erkek Öğrenciler : _____

Kadın Öğretmenler : - - - - -

6) Kadın öğretmenin Kendini Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları

Alt test I: Sosyal uyum

Kadın öğretmenler kendilerini çekici, sevimli, istediğini yapabilen, genel görünümüne dikkat etmeye çalışan bir kişi olarak tanımlamışlardır.

Kız öğrencilerde kadın öğretmenlerini aynı boyutta ve onların algılamalarına çok yakın olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Kadın öğretmenler kendilerini bağımlı boyutta görmektedirler. İlişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan, uyumlu, sabırlı, rol yapmasını sevmeyen özellikler sergilemektedirler. Ancak bu bağımlı özelliklerin kesin olmadığı, sonuçların orta değere yakın olduğu görülmektedir.

Kız öğrenciler ise kadın öğretmenlerini aynı alan içinde ve orta değere biraz uzak olarak algılanmışlardır.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Bu alt testte kadın öğretmenler kendilerini sol tarafta orta değere çok yakın kontrolsüz alanda gördüklerini belirtmişlerdir. Para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat olmaları çok kesin

görülmektedir.

Kız öğrenciler ise kadın öğretmenlerin sağ tarafta kontrollü alanda algılamaktadırlar. Onları para harcamada kontrollü, düzenli, rahat olmayan kişiler olarak görmektedirler.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Kadın öğretmenler kendilerini korkusuz, kızgınlıklarını dışa vuran, kendini eleştirmeyen bireyler olarak algılamaktadırlar. Bağımsız olmayı tercih etmektedirler.

Kız öğrencilerde kadın öğretmenleri ile aynı doğrultudadır. Her iki grubun algılamaları birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Kadın öğretmenler bu alt testte kendilerini açık alanda algılamışlardır. Sevgi duygularını göstermekte çevresine güven vermektedirler.

Kız öğrencilerde aynı görüşü paylaşmakta fakat bu konuda katı değıllerdir.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Kadın öğretmenler kendilerini başkaları ile beraber olmaktan hoşlanan, karşı cinsle rahat ilişki kurabilen, özveride bulunan, birine devamlı bağlanabilen, yaratıcı olan kişi olarak tanımlamışlardır.

Kız öğrenciler ise bu konuda biraz farklı düşünmekte, onları sağ tarafta orta değere yakın algılamışlardır. Başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmayan, karşı cinsle rahat ilişki kuramayan, özveride bulunmayan yaratıcı olamayan özelliklere sahip olduklarını belirtmişlerdir.

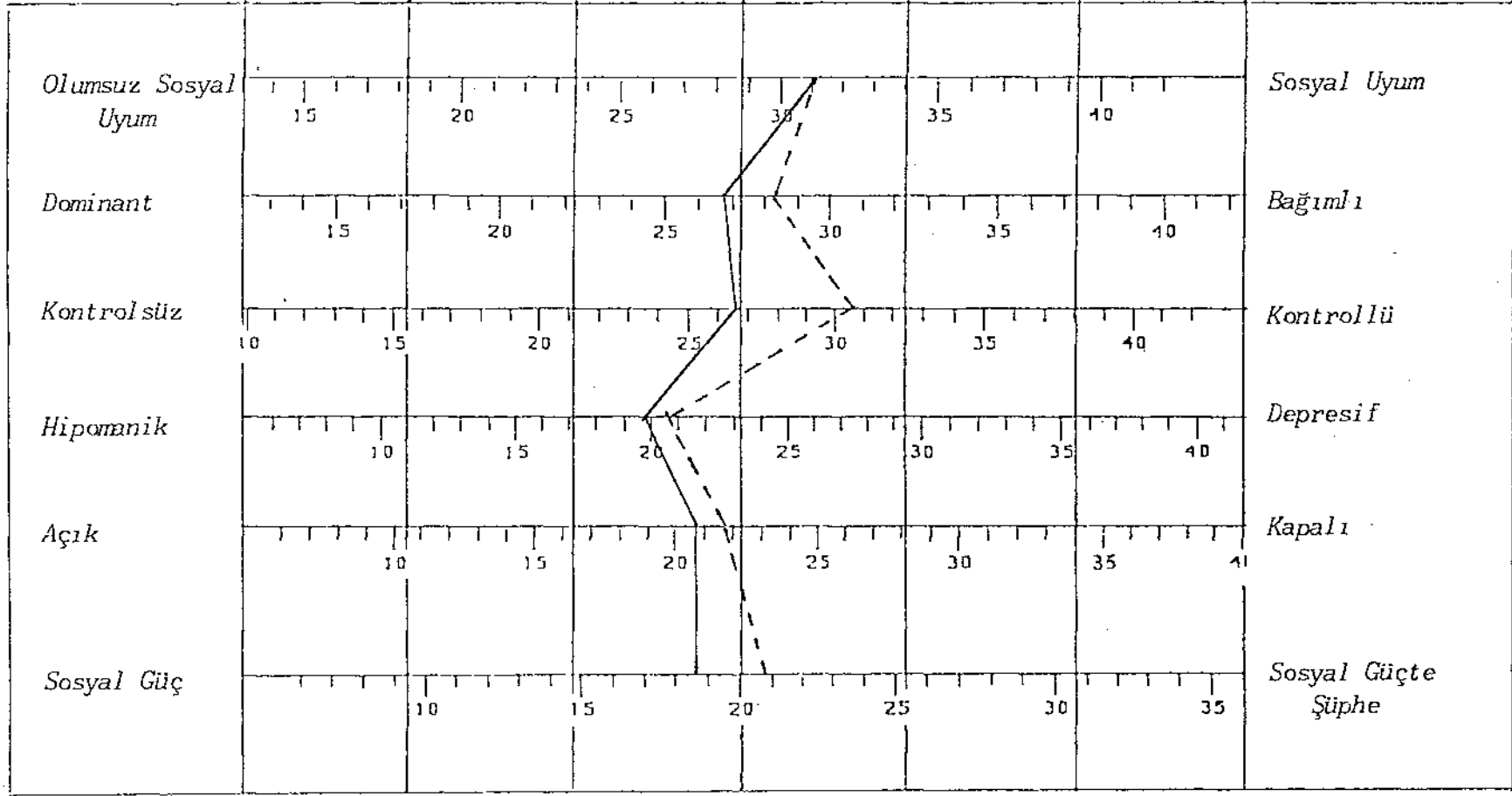
Tablo 6'da kadın öğretmenlerle kız öğrencilerin puanları arasındaki farklar istatistiksel yöntem olarak t değeri ile yorumlanmıştır. t değeri $p (0.05)$ düzeyinde 58 serbestlik derecesinde incelendiğinde Kontrol-Kontrolsüz ve sosyal güç alt testlerinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Kontrol - Kontrolsüz alt testide kadın öğretmenler kendilerin kontrolsüz olarak algılarken, kız öğrenciler onları daha çok kontrollü olarak algılamışlardır. Sosyal güçte, iki grubun sonuçları arasında çok fark olmamakla beraber, kadın öğretmenler kendilerini sosyal güç tarafında kız öğrenciler de onları sosyal güçte şüphe alanına yerleştirmişlerdir.

Tablo 6 : Kadın öğretmenin Kendini Algılamaları ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler Farkı	t. Değeri
Sosyal Uyum	Kadın Öğretmen	31.050	3.575	0.739	0.075	0.0556
	Kız Öğrenci	31.125	6.876	1.087		
Dominant Bağımlılık	Kadın Öğretmen	26.750	3.581	0.800	0.4	0.2974
	Kız Öğrenci	27.150	6.833	1.080		
Kontrol	Kadın Öğretmen	26.750	4.961	1.109	3.875	2.6915*
	Kız Öğrenci	30.625	5.803	0.917		
Hipomanik Depresif	Kadın Öğretmen	19.950	4.925	1.101	0.65	0.5049
	Kız Öğrenci	20.600	4.217	0.666		
Açık - Kapalı	Kadın Öğretmen	20.700	5.930	1.326	1.15	0.7024
	Kız Öğrenci	21.850	6.074	0.960		
Sosyal Güç	Kadın Öğretmen	18.600	3.816	0.853	2.325	2.3561*
	Kız Öğrenci	20.925	3.132	0.495		

GT- Veri Kayıt Kağıdı

% - Ranj 0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1
T 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik 6 : Kadın Öğretmenin Kendini Algılamaları İle Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları

Kadın Öğretmen : _____

Kız Öğrenciler : - - - - -

7) Kadın Öğretmenin Kendini Algılaması ile Erkek Öğrencilerinin Onları Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Kadın öğretmenler kendilerini bu alt testte sağ tarafta olumlu sosyal uyum da görmektedirler. Çekici ve sevimlidirler. Güzel görünmeye dikkat etmekte ve istediklerini yapmaya çalışmaktadırlar.

Erkek öğrenciler de kadın öğretmenlerin olumlu sosyal uyum da görmekte fakat algılamaları orta değere yakındır.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Kadın öğretmenler kendilerinin bağımlı özellikleri olduğunu belirtmişlerdir. İlişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan, uyumlu, sabırlı, rol yapmasını sevmeyen özelliklere sahiptir.

Erkek öğrencilerde kadın öğretmenlerin bağımsız alanda öğrenmekte ancak görüşleri kesin değildir.

Alt test III: Kontrol- Kontrolsüz

Kadın öğretmenlerin kendini değerlendirmeleri sol tarafta orta değere çok yakın yerdedir. Para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat hareket eden kişilerdir. Ancak bu özellikler kesin görülmemektedir. Erkek öğrenciler, kadın öğretmenleri sol tarafta kontrollü alanda görmektedirler. Para hacamada

kontrollü, düzenli, rahat hareket edemiyen kişiler olarak algılanmaktadır.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Kadın öğretmenler kendilerini hipomanik boyutta algılamışlardır. Korkusuz, kızgınlıklarını dışa vuran, kendini eleştirmeyen, bağımsızlığı tercih eden kişilerdir.

Erkek öğrenciler de, kadın öğretmenlerinin aynı boyutta değerlendirmişlerdir. Ancak, erkek öğrencilerin algıları orta değere, biraz daha yakındır.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Kadın öğretmenler kendilerini sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren, verici olan kişi olarak tanımlamışlardır.

Erkek öğrenciler ise bu görüşü paylaşmamakta, onları kapalı alan içinde görmektedirler. Onlara göre kadın öğretmenler başkalarından uzak duran, sevgi duygularını göstermeyen, çevresine karşı şüphe veren, verici olmayan kişiler olarak değerlendirmektedirler.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Kadın öğretmenler kendilerini başkaları ile beraber olmaktan hoşlanan, heteroseksüel ilişkiden sıkılmayan özveride bulunan, birine devamlı bağlanabilen, yaratıcı olabilen kişiler olarak algılamışlardır.

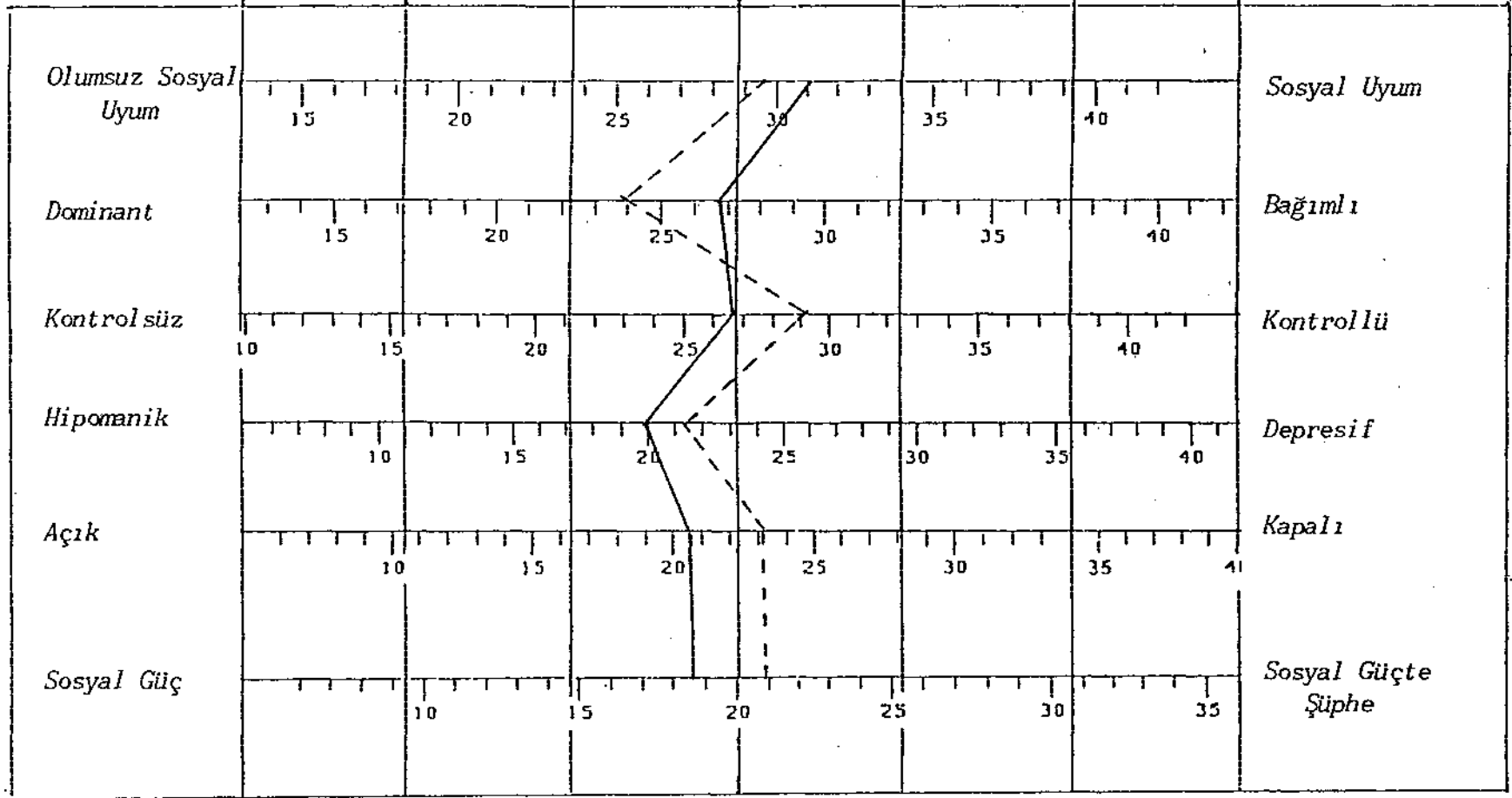
Erkek öğrenciler ise onları diğer alanda görmektedirler. Onlara göre kadın öğretmenleri, başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmazlar, heteroseksüel ilişkiden sıkılırlar. Birine devamlı bağlanamazlar, yaratıcı değildirler.

Tablo 7'de kadın öğretmenlerin kendilerini algılamasıyla erkek öğrencilerin onları değerlendirmeleri istatistiksel yöntem olarak "t değeri" ile incelenmiştir. t değeri p (0.05) düzeyinde 58 serbestlik derecesinde bakıldığında, dominant-bağımlılık ve sosyal güç alt testlerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

İkinci alt testte her iki grubun algılamaları aynı boyutta bulunmalarına rağmen, erkek öğrenciler kadın öğretmenlerini ortalamaya yakın bulmuşlardır. Sosyal güç alt testinde ise kadın öğretmenler kendilerini olumlu boyutta, erkek öğrenciler onları olumsuz boyutta algılamaktadırlar.

Tablo 7 : Kadın Öğretmenin Kendini Algılamaları İle Erkek Öğrencilerin Onları Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t.Değeri
Sosyal Uyum	Kadın Öğretmen	31.050	3.575	0.799	1.475	1.0739
	Erkek Öğrenci	29.575	7.063	1.116		
Dominant Bağımlılık	Kadın Öğretmen	26.750	3.581	0.800	2.8	2.1400*
	Erkek Öğrenci	23.950	6.543	1.034		
Kontrol	Kadın Öğretmen	26.750	4.961	1.109	2.45	1.7607
	Erkek Öğrenci	29.200	5.311	0.839		
Hipomanik Depresif	Kadın Öğretmen	19.950	4.925	1.101	1.275	0.9424
	Erkek Öğrenci	21.225	4.969	0.785		
Açık - Kapalı	Kadın Öğretmen	20.700	5.930	1.326	2.35	1.3969
	Erkek Öğrenci	23.050	6.547	1.035		
Sosyal Güç	Kadın Öğretmen	18.600	3.816	0.853	2.325	2.3592*
	Erkek Öğrenci	20.925	3.116	0.492		

Grafik 7: Kadın Öğretmenin Kendini Algılamaları İle Erkek Öğrencilerin Onları Algılamaları

Kadın Öğretmen : _____

Erkek Öğrenciler : _____

8) Erkek Öğretmenin Kendisini Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Erkek öğretmenler bu alt testte kendilerini olumlu sosyal uyum boyutunda algılamışlardır. Çekici, sevimli, isteğini yapabilen, görünümüne dikkat etmeye çalışan özelliklerine sahip olduklarını düşünmektedirler.

Kız öğrenciler de erkek öğretmenlerini olumlu sosyal uyumda algılamaktadırlar. Onları, çekici ve sevimli bulmaktadır. Kendi isteğini yapan görünüşüne dikkat etmeye çalışan kişiler olduğunu belirtmişlerdir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Bu alt testte erkek öğretmenler kendilerini bağımlı boyutta algılayıp, ilişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan uyumlu, sabırlı, rol yapmasını sevmeyen, kişiler olarak tanımlamışlardır.

Kız öğrenciler bu alt testte erkek öğretmenlerini orta değerlerin yakınında bağımlı yapıda algılamışlardır. Onlar sabırlı, ilişki kurabilen, uyumlu emretmekten hoşlanmayan rol yapmasını sevmeyen kişilerdir.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Erkek öğretmenler kendilerini para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat olmayan kişiler olarak algılamışlardır.

Kız öğrenciler ise karşıt bir görüşte olup onları para harcamada kontrollü, düzenli, rahat olan özellikler içinde görmektedirler.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Erkek öğretmenler kendilerinin hipomanik yapı içinde olduklarını belirtmektedirler. Korkusuz, kızgınlıklarını dışa yansıtan, kendini eleştirmeyen, bağımsızlığı tercih eden bir yapıdadırlar. Kız öğrenciler de erkek öğretmenleri ile aynı görüşü paylaşmakla beraber bu boyutta biraz daha ilerde görülmektedir.

Alt test: V: Açıklık - Kapalılık

Erkek öğretmenler sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren, verici olan kişiler olarak kendilerini görmektedirler.

Kız öğrenciler de onları açık alanda algılamaktadır. Ancak onların görüşleri orta değere çok yakındır.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Erkek öğretmenler kendilerini bu alt testte başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmayan, heteroseksüel ilişkiden sıkıldıklarını, birine devamlı bağlanamadıklarını yaratıcı olmadıklarını düşünmektedirler.

Kız öğrenciler de erkek öğretmenlerini aynı şekilde algılamışlardır. Erkek öğretmenler az bir farkla orta değere yakın görülmektedir.

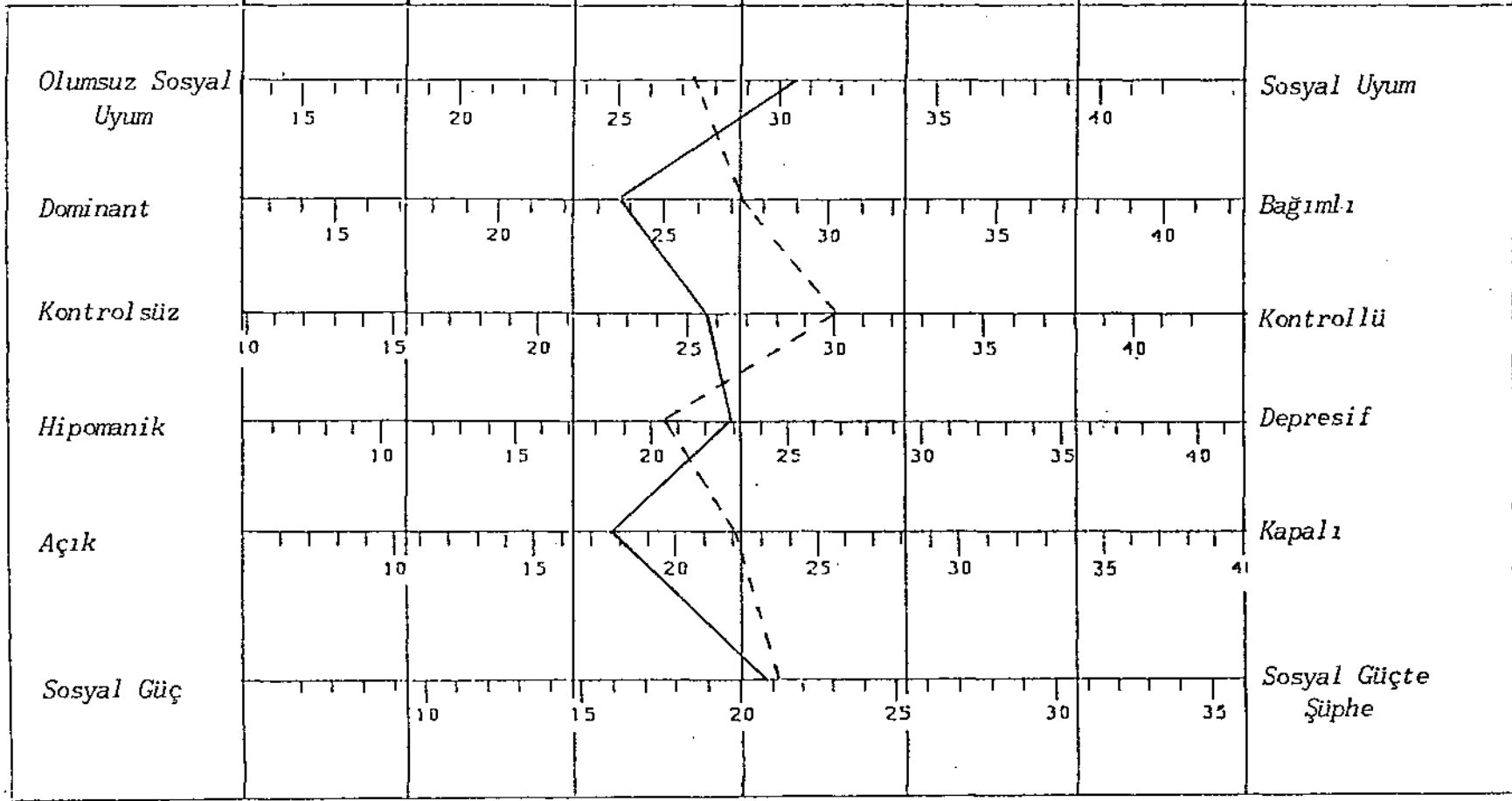
Tablo 8'de erkek öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile kız öğrencilerin onları algılamalarının sonuçları istatistiksel yöntem olarak t değeri ile değerlendirilmiştir. t değeri $p(0.05)$ düzeyinde 58 serbestlik derecesinde dominant-bağımlılık, kontrol -kontROLSÜZ ve açıklık-kapalılık alt testlerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Erkek öğretmenler kendilerini bağımlı özelliklere sahip olarak görmekte, kız öğrenciler ise onları bu özellikler açısından daha ilerde görmektedirler.

Üçüncü alt testte ise erkek öğretmenler kendilerini kontrolsüz olarak değerlendirirken, kız öğrenciler onları kontrollü olarak görmektedir.

Tablo 8 : Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t-Değeri
Sosyal Uyum	Erkek Öğretmen	30.550	5.345	1.195	3.125	1.9144
	Kız Öğrenci	27.425	7.030	1.111		
Dominant Bağımlılık	Erkek Öğretmen	23.750	4.897	1.095	0.45	2.2311*
	Kız Öğrenci	27.300	7.300	1.154		
Kontrol	Erkek Öğretmen	25.650	5.224	1.168	4.4	2.8842*
	Kız Öğrenci	30.050	6.205	0.981		
Hipomanik Depresif	Erkek Öğretmen	22.950	6.202	1.386	2.55	1.5271
	Kız Öğrenci	20.400	4.331	0.684		
Açık - Kapalı	Erkek Öğretmen	17.700	5.322	1.190	4.325	2.7136*
	Kız Öğrenci	22.025	7.032	1.111		
Sosyal Güç	Erkek Öğretmen	20.950	4.662	1.042	0.15	0.0217
	Kız Öğrenci	21.100	5.348	0.845		

Grafik 8 : Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları

Erkek Öğretmen : _____

Kız Öğrenciler : _____

9) Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması ile Erkek Öğrencilerin Onları Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Erkek öğretmenler bu alt testte kendilerini olumlu sosyal uyum içinde yerleştirmişlerdir. Kendileri çekici,sevimli, isteğini yapabilen, görünümüne dikkat eden özelliklere sahiptirler.

Erkek öğrencilerde, erkek öğretmenlerinin görüşünü desteklemekte ancak görüşleri biraz daha orta değere yakındır.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Bu alt testte erkek öğretmenler ilişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan, uyumlu iyi rol yapamayan, kişilik özelliklerine sahip olduklarını düşünmektedirler.

Erkek öğrencilerde onları aynı şekilde algılamaktadır. Ancak bu görüşte daha kesin oldukları görülmektedir.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Erkek öğretmenler kendilerini kontrolsüz alanda algılamışlardır. Para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat olan özellikleri bulunmaktadır.

Erkek öğrenciler ise erkek öğretmenleri kontrollü olarak görmektedirler. Onlara göre erkek öğretmenler para harcamada kontrollü,düzenli,rahat olmayan özelliklere sahiptirler.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Erkek öğretmenler hipomanik yapı gösterdiklerini belirtmişlerdir. Kendileri korkusuz, kızgınlıklarını dışa vuran, kendini eleştirmeyen, bağımsızlığı tercih eden kişilerdir.

Erkek öğrenciler de aynı şekilde algılamışlardır. Ancak, onlarda bu özellikleri biraz daha fazla olarak düşünmektedirler.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Bu alt testte erkek öğretmenler kendilerini açık olarak algılamışlardır. Sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren, verici olan kişiler olarak kendilerini görmektedirler.

Erkek öğrenciler erkek öğretmenlerini açık alanda algılamakta ama erkek öğretmenlerin açık özellikleri daha fazla görülmektedir.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Erkek öğretmenler kendilerini bu alt testte sosyal güçte şüphe de algılamışlardır. Başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmayan, heteroseksüel ilişkiden sıkılan, özveride bulunmayan, birine devamlı bağlanamayan, yaratıcı olmayan kişilerdir.

Erkek öğrencilerde erkek öğretmenlerini aynı alanda algılaşmalar hatta onlara göre biraz daha fazla değerlendirmişlerdir.

Tablo 9'da erkek öğretmenlerin kendilerini algılamaları ile erkek öğrencilerin onları algılamalarının sonuçlarına t değerleri ile bakılmıştır. t değeri $p(0.05)$ düzeyinde 58 serbestlik derecesinde incelendiğinde dominant-bağımlılık ve kontrol alt testlerinde anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır.

Dominant-bağımlı alt testinde iki grupta aynı alanda olmakla beraber erkek öğrenciler orta değerden daha ilerdedir.

Kontrol alt testinde ise erkek öğretmenler kendilerini kontrolsüz olarak, erkek öğrenciler ise onları kontrollü olarak algılamışlardır.

Tablo 9 : Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması ile Erkek Öğrencinin Onları Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ - ler farkı	t-Değeri
Sosyal Uyum	Erkek Öğretmen	30.550	5.345	1.195	1.1	0.6637
	Erkek Öğrenci	29.450	7.260	1.147		
Dominant Bağımlılık	Erkek Öğretmen	23.750	4.897	1.095	2.925	2.0811 *
	Erkek Öğrenci	26.675	5.571	0.880		
Kontrol	Erkek Öğretmen	26.650	5.224	1.168	3.526	2.4674 *
	Erkek Öğrenci	29.175	6.448	1.019		
Hipomanik Depresif	Erkek Öğretmen	22.950	6.202	1.386	1.25	0.7518
	Erkek Öğrenci	21.700	5.800	0.917		
Açık - Kapalı	Erkek Öğretmen	17.700	5.322	1.190	1.9	1.3227
	Erkek Öğrenci	19.600	5.087	0.804		
Sosyal Güç	Erkek Öğretmen	20.950	4.662	1.042	0.2	0.1624
	Erkek Öğrenci	21.150	4.148	0.655		

10) Kız Öğrencilerin Erkek Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Kız öğrenciler erkek öğretmenlerin olumlu sosyal uyum içinde görmektedir. Onları çekici bulmakta sevimli, görünüşüne dikkat eden kişiler olarak değerlendirmektedirler.

Kız öğrenciler ideal öğretmen de olumlu sosyal uyuma yerleştirmişlerdir. İdeal öğretmen çekici, sevimli, istediğini yapabilen, görünüşüne önem veren özelliklere sahip olması gerektiğini düşünmektedir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Kız öğrenciler erkek öğretmenlerinin orta değere yakın bağımlı alanda düşünmektedirler. Onları sabırlı, ilişki kurabilen, uyumlu, emretmekden hoşlanmayan, rol yapmasını sevmeyen, kişiler olarak görmektedirler.

Bu alt testte kız öğrencilerin ideal öğretmen değerlendirmesi de bağımsız boyuttadır. Bu özellikleri daha yoğun olarak belirtmektedir.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Kız öğrencilerin erkek öğretmenleri ile ideal öğretmeni algılamaları kontrollü alandadır. onları, para hacamada kontrollü, düzenli, rahat olmayan kişiler olarak değerlendirmişlerdir. İdeal öğretmen biraz daha sağda görülmektedir.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Bu alt testte kız öğrenciler erkek öğretmenlerini korkusuz, kızgınlıklarını, yansıtan, kendini eleştirmeyen, bağımsızlığı tercih eden kişiler olarak görmektedir.

Kız öğrenciler ideal öğretmenide bu boyutta görmekte ve özelliklerin daha fazla olduğu görülmektedir

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Kız öğrenciler bu alt testte erkek öğretmenleri ile ideal öğretmenlerini açık alanda algılamışlardır. Sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren, verici olan özellikler erkek öğretmende orta değere daha yakındır.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüpheler

Kız öğrenciler bu alt testte erkek öğretmenleri sağ tarafta sosyal güçte şüpheler boyutunda görmektedirler. Erkek öğretmenler başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmayan, heteroseksüel ilişkiden sıkılan özveride bulunmayan, birine devamlı bağlanamayan yaratıcı olmayan şekilde algılamaktadırlar.

Kız öğrenciler ideal öğretmeni sol tarafta olumlu sosyal güçte düşünmektedirler. İdeal öğretmen özelliği olarak başkaları ile beraber olmaktan hoşlanan, heteroseksüel ilişkiden sıkılmayan, özveride bulunan, birine sürekli bağlanan, yaratıcı olan özellikleri belirtmektedirler.

Tabllo 10'da kız öğrencilerin erkek öğretmenleri algılamaları ile ideal öğretmeni algılamaları arasındaki fark "t değeri" $P(0.05)$ düzeyinde 58 serbestlik derecesinde incelenmiştir.

Sosyal uyum, dominant-bağımlı, hipomanik-depresif ve açık-kapalı alt testlerinde anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Sosyal uyum alt testinde kız öğrenciler erkek öğretmenleri olumlu sosyal uyumda, ideal öğretmeni de olumlu sosyal uyum içinde görmektedirler. Aralarında fark çok büyüktür. İkinci alt testte ise sonuçlar bağımlı alanda görülmekte ancak erkek öğretmenlere ilişkin değerler orta değere çok yakındır.

Dördüncü alt testte ise sonuçlar hipomanik yapıda görülmektedir. Ancak, ideal öğretmen özellikleri daha fazladır. Açık-kapalı alt testinde de iki grubun sonuçları açık alandadır. İdeal öğretmen özelliklerinin daha baskın olduğu ortaya çıkmıştır.

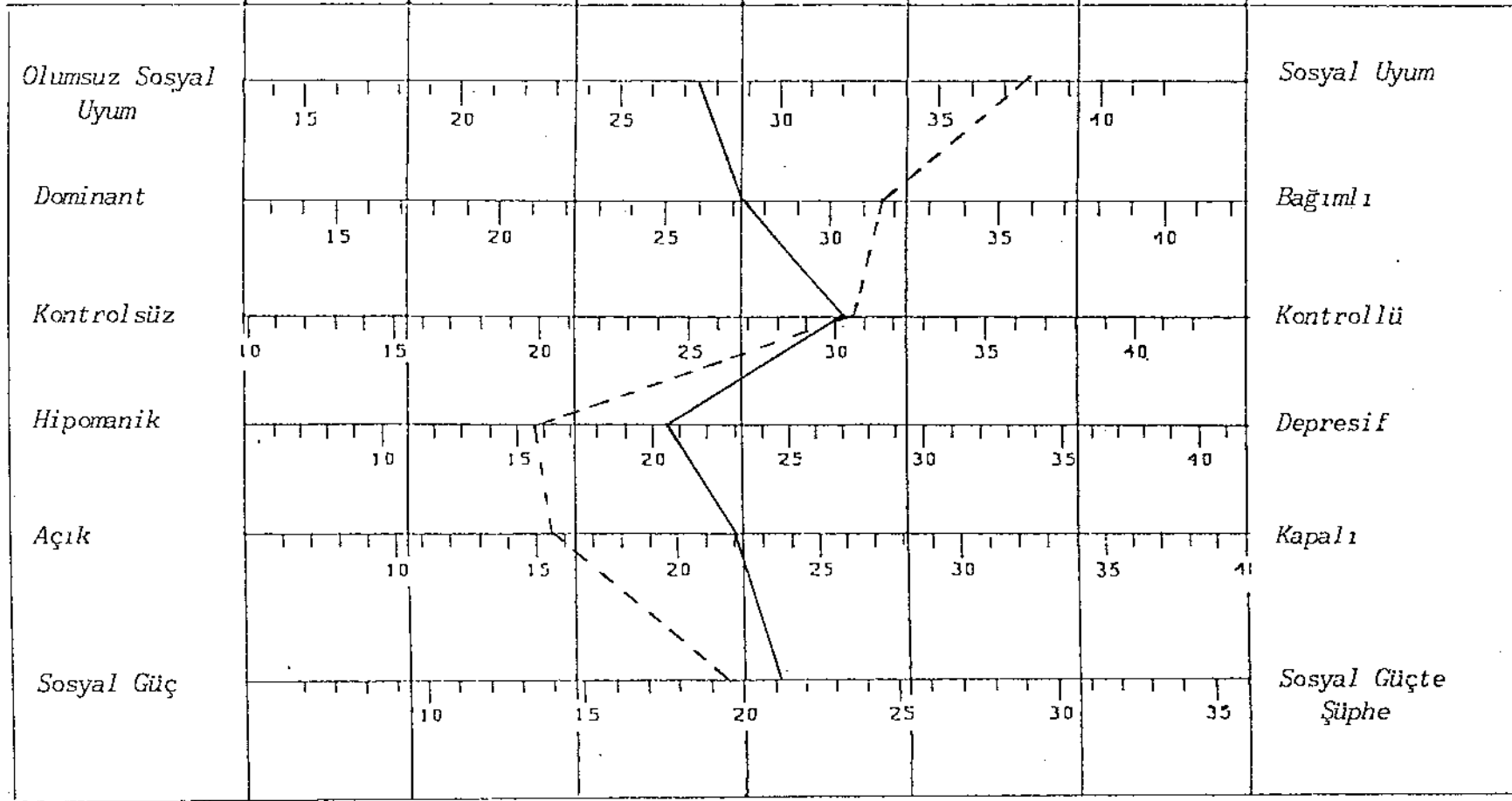
Tablo 10 : Kız Öğrencilerin, Erkek Öğretmenlerini Algılamaları İle İdeal Öğretmeni Algılamalarına Alınan Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler Farkı	t.Değeri
Sosyal Uyum	Erkek Öğretmen	27.425	7.030	1.111	10.075	7.8407*
	İdeal Öğretmen	37.500	4.076	0.644		
Dominant Bağımlılık	Erkek Öğretmen	27.300	7.300	1.154	4.275	3.2139*
	İdeal Öğretmen	31.575	4.181	0.661		
Kontrol	Erkek Öğretmen	30.050	6.205	0.981	0.725	0.6440
	İdeal Öğretmen	30.775	3.489	0.551		
Hipomanik Depresif	Erkek Öğretmen	20.400	4.331	0.684	4.6	4.5252*
	İdeal Öğretmen	15.800	4.751	0.751		
Açık-Kapalı	Erkek Öğretmen	22.025	7.032	1.111	6.7	5.1177*
	İdeal Öğretmen	15.325	4.369	0.690		
Sosyal Güç	Erkek Öğretmen	21.100	5.348	0.845	1.4	1.4249*
	İdeal Öğretmen	19.700	3.163	0.500		

% - Ranj

0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1

T 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik 10 : Kız Öğrencilerin, Erkek Öğretmenlerini Algılamaları ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Kız Öğrenciler : _____

İdeal Öğretmen : _____

11) Kız Öğrencilerin Kadın öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Bu alt testte kız öğrencilerin kadın öğretmenleri olumlu sosyal uyumda algılamaktadırlar. Onlara göre kadın öğretmenler çekici, sevimli, istediğini yapabilen, görünüşüne dikkat eden kişilerdir.

Kız öğrencilerin ideal öğretmeni değerlendirmesi de aynı boyuttadır ama bu özellikler daha fazla görünmektedir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Bu alt testte kız öğrenciler kadın öğretmenlerini orta değerlerin yanında sağ tarafta bağımlı yapıda algılamışlardır. Onları, ilişki kurulması kolay, emir vermekten hoşlanmayan, uyumlu, sabırlı, rol yapmasını sevmeyen özellikler gösterdiklerin kabul etmekle beraber katı olmadıkları görülmektedir.

Kız öğrenciler bu alt testte ideal öğretmeni de bağımlı alanda, sabırlı, ilişki kurulabilen, uyumlu, emir vermeyi sevmeyen, rol yapmasını sevmeyen kişiler olarak değerlendirmektedir.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Kız öğrenciler hem kadın öğretmenlerinin hem de ideal öğretmen aynı alanda ve birbirine oldukça

yakın algılamışlardır. Para hacamada kontrollü, düzenli, rahat olmayan özelliklere sahip olduklarını düşünmektedirler.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Kız öğrenciler, kadın öğretmenlerin bu alt testte hipomanik bir yapıda değerlendirmektedirler. Korkusuz, bağımsız, kızgınlıklarını yansıtan, kendilerini eleştirmeye kişiler olarak algılamışlardır.

Kız öğrenciler bu alt testte ideal öğretmeni de hipomanik boyutta kabul etmektedirler. İdeal öğretmenin özellikleri bu boyutta daha çarpıcıdır.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Kız öğrenciler kadın öğretmenlerini ve ideal öğretmeni aynı boyutta açıklık da algılamışlardır.

Öğretmenleri, sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren kişiler olarak görmektedir. Aynı zamanda verici olduklarını kabul etmektedirler.

Kız öğrencilerin kadın öğretmenleri algıladıkları yer orta değere daha yakın görülmektedir.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Bu alt testte kız öğrenciler kadın öğretmenleri olumsuz sosyal güçte şüphe boyutunda değerlendirmişlerdir. Kadın öğretmenler onlara göre başkaları ile ilişki kurmaktan hoşlanmayan, heteroseksüel ilişkiden sıkılan,

özveride bulunmayan, yaratıcı olamayan özellikler taşımaktadırlar.

Kız öğrenciler ideal öğretmeni ise karşıt tarafa yerleştirmişlerdir. İdeal öğretmen başkaları ve beraber olmaktan hoşlanan, heteroseksüel ilişkiden sıkılmayan, özveride bulunan, devamlı birine bağlanabilen, yaratıcı olan özelliklere sahiptir şeklide düşünmektedirler.

Tablo 11'de kız öğrencilerin kadın öğretmenlerini algılamaları ile ideal öğretmeni algılamalarının sonuçları t değeri , $p(0.05)$ düzeyinde 58 serbestlik derecesinde incelenmiştir.

Sosyal uyum, dominant - bağımlılık, hipomanik - Depresif ve Açık-Kapalı alt testlerinde anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır.

Sosyal uyum alt testinde her iki grup aynı alanda olmasına rağmen aralarında büyük bir fark görülmektedir.

Dominant-Bağımlılık alt testinde kadın öğretmenler ve ideal öğretmen bağımlı alanda olmakla birlikte aralarında fark olduğu göze çarpmaktadır. Hipomanik-Depresif alt test ve açık-kapalı alt testinde kız öğrenciler kadın öğretmeni ve ideal öğretmeni algılamalarının sonuçları orta değer sol tarafında olmakla beraber aralarında farklılık bulunmuştur.

Tablo 11 : Kız Öğrencilerin Kadın Öğretmenlerini Algılamaları ile İdeal Öğretmeni Algılamalarına Göre Alınan Puanların Karşılaştırılması

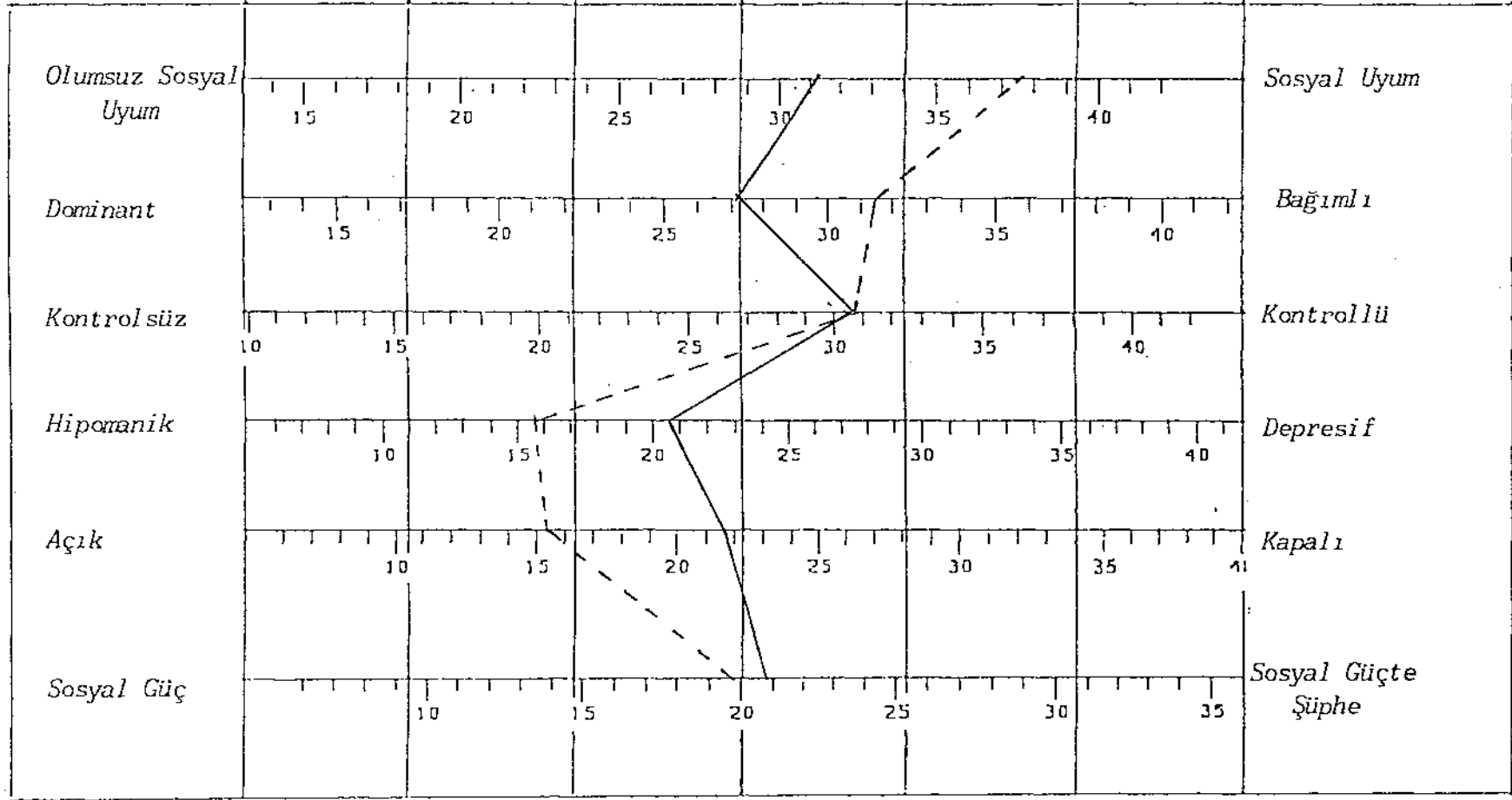
Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t-Değeri
Sosyal Uyum	Kadın Öğretmen	31.125	6.876	1.087	6.375	5.0435*
	İdeal Öğretmen	37.500	4.076	0.644		
Dominant Bağımlılık	Kadın Öğretmen	27.150	6.833	1.080	4.425	3.4935*
	İdeal Öğretmen	31.575	4.181	0.661		
Kontrol	Kadın Öğretmen	30.625	5.803	0.917	0.15	0.1401
	İdeal Öğretmen	30.775	3.489	0.551		
Hipomanik Depresif	Kadın Öğretmen	20.600	4.217	0.666	4.8	4.7786
	İdeal Öğretmen	15.800	4.751	0.751		
Açık - Kapalı	Kadın Öğretmen	20.925	3.132	0.495	1.225	1.7400
	İdeal Öğretmen	19.700	3.163	0.500		

GT- Veri Kayıt Kağıdı

% - Ranj

0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1

T 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik 11 : Kız Öğrencilerin Kadın Öğretmenlerini Algılamaları ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Kız Öğrenciler : _____

İdeal Öğretmen : - - - - -

12) Erkek Öğrencilerin Erkek Öğretmenlerini Algılamaları
İle İdeal Öğretmeni Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Bu alt testte erkek öğrenciler, erkek öğretmenleri olumlu sosyal uyum da değerlendirmişlerdir. Onları çekici, sevimli, istediğini yapabilen, görünümüne dikkat etmeye çalışan kişiler olarak görmekte-dirler.

Erkek öğrenciler ideal öğretmeni de bu alana yerleştirmişlerdir. Ancak ideal öğretmen özellikleri daha fazla görülmektedir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Erkek öğrenciler, erkek öğretmenleri bağımlı yapıda orta değere yakın algılamaktadırlar. İlişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan, uyumlu, iyi rol yapmasını sevmeyen, sabırlı, özelliklere sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Erkek öğrenciler de ideal öğretmeni bağımlı alanda, sabırlı, ilişki kurabilen, uyumlu, emretmekten hoşlanmayan, rol yapmasını sevmeyen, kişiler olarak değerlendirmişlerdir.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Erkek öğrenciler, bu alt testte erkek öğretmenlerin para harcamada kontrollü, düzenli, rahat olan kişiler olduklarını söylemektedirler.

İdeal öğretmen konusundaki algılarda ayna alanda ve birbirlerine yakın görülmektedir.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Bu alt testte erkek öğrenciler, erkek öğretmenleri korkusuz, bağımsız, kızgınlıklarını yansıtan , kendini eleştirmeyen kişiler olarak değerlendirmişlerdir.

Erkek öğrenciler, ideal öğretmeni de daha kesin olarak hipomanik yapıda değerlendirmiştir.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Erkek öğrenciler erkek öğretmenlerini ve ideal öğretmeni açık alanda algılamaktadır. Onları, sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren, verici olan özellikler içinde görmektedir. İdeal öğretmen özelliklerinin daha ilerde olduğu göze çarpmaktadır.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Erkek öğrenciler erkek öğretmenlere sosyal güçte şüpheli görmektedir. Başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmayan, heteroseksüel ilişkiden sıkılan, özveride bulunmayan, birine devamlı bağlanamayan, yaratıcı olmayan özelliklere sahip olduklarını düşünmektedirler.

Erkek öğrenciler ideal öğretmeni olumlu sosyal güç içinde algılamaktadırlar. Başkaları ile birlikte olmaktan hoşlanan, karşı cinsten sıkılmayan, özveride bulunan, birine devamlı bağlanabilen, yaratıcı olan özellikleri vardır.

Tablo 12'de erkek öğrencilerin erkek öğretmenlerini algılamaları ile ideal öğretmeni algılamaları arasındaki farklar "t değerinde $p (0.05)$ düzeyinde" 58 serbestlik derecesinde incelendiğinde, sosyal uyum, hipomanik-depresif ve açık-kapalı alt testlerinde anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır.

Sosyal uyum alt testinde iki grup sonuçları aynı alanda olmasına rağmen, ideal öğretmen özellikleri daha çarpıcıdır.

Hipomanik - depresif alt testinde de sonuçlar aynı boyuttadır. İdeal öğretmen özellikleri daha fazla bir şekilde dominant yapı verdiği anlaşılmaktadır. Açık-kapalı alt testinde sonuçlar aynı tarafta görülmekte ancak ideal erkek öğretmenlerin değerlendirilmesi orta değere yakındır.

Tablo 12 : Erkek Öğrencilerin Erkek Öğretmenlerini Algılamaları İle İdeal Öğretmeni Algılamalarına Göre Alınan puanların Karşılaştırılması

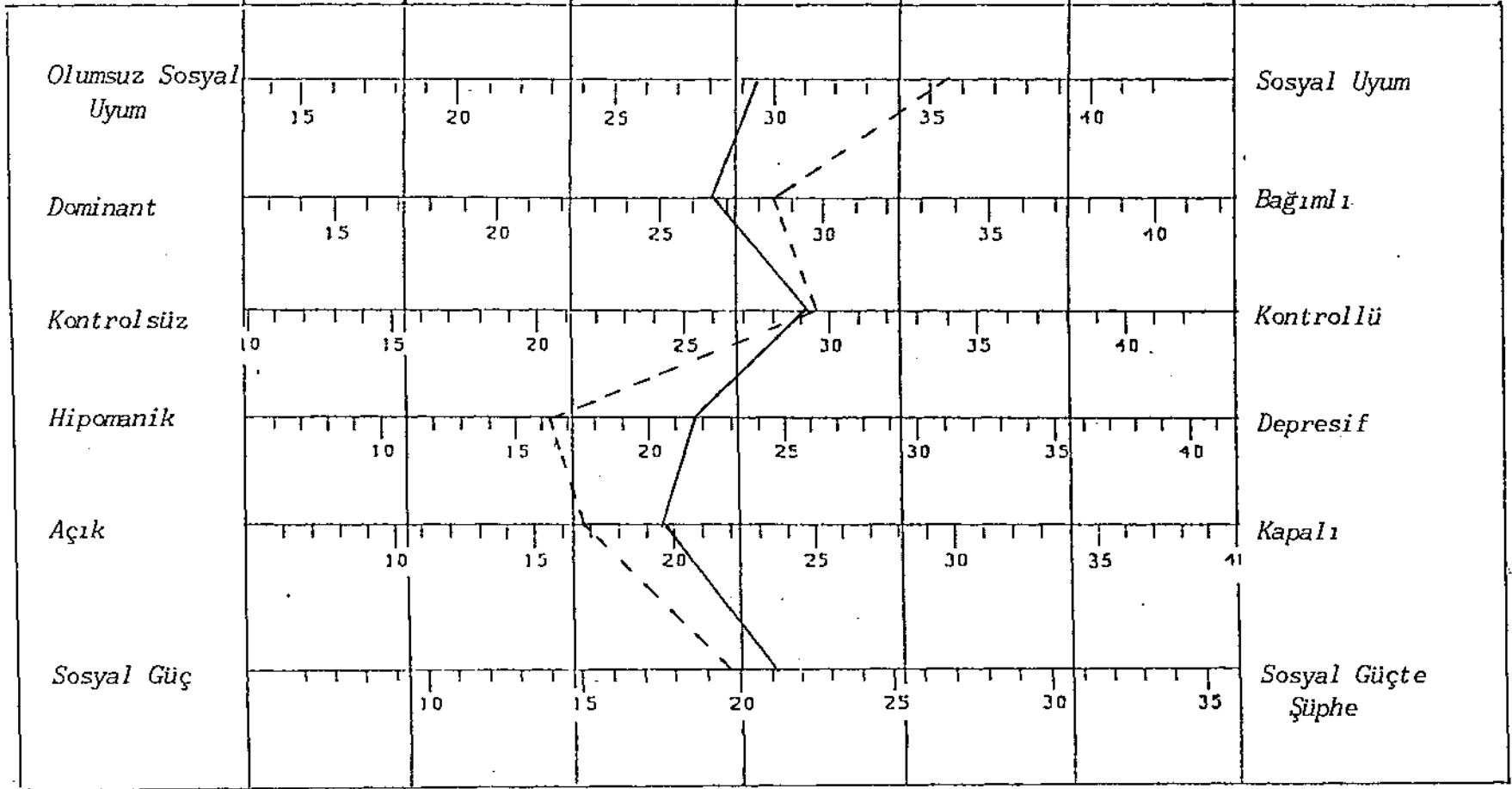
Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapım	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t.Değeri
Sosyal Uyum	Erkek Öğretmen	29.450	7.260	1.147	6.075	4.3765*
	İdeal Öğretmen	35.525	4.935	0.780		
Dominant Bağımlılık	Erkek Öğretmen	26.675	5.571	0.880	1.875	1.6259
	İdeal Öğretmen	28.550	4.706	0.744		
Kontrol	Erkek Öğretmen	29.175	6.448	1.019	0.475	0.3554
	İdeal Öğretmen	29.650	5.465	0.864		
Hiponank Depresif	Erkek Öğretmen	21.700	5.800	0.917	5.325	4.2987*
	İdeal Öğretmen	16.375	5.265	0.832		
Açık - Kapalı	Erkek Öğretmen	19.600	5.087	0.804	2.675	2.6007*
	İdeal Öğretmen	16.925	4.053	0.640		
Sosyal Güç	Erkek Öğretmen	21.150	4.148	0.655	1.325	1.4313
	İdeal Öğretmen	19.825	4.131	0.653		

GT- Veri Kayıt Kağıdı

% - Ranj

0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1

T 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik 12 : Erkek Öğrencilerin Erkek Öğretmenlerini Algılamaları ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Erkek Öğrenciler : _____

İdeal Öğretmen : _____

13) Erkek Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Erkek öğrenciler kadın öğretmenleri olumlu sosyal uyum boyutunda algılamışlardır. Erkek öğrenciler onları çekici, sevimli, istediğini yapabilen, görünüşüne dikkat etmeye çalışan kişiler olarak görmektedir.

Bu alt testte ideal öğretmende aynı olumlu sosyal uyum da görmekte beraber, sosyal uyum özellikler daha baskın görülmektedir.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Erkek öğrenciler bu alt testte kadın öğretmenleri bağımlı bir yapı içinde değerlendirmişlerdir. İlişki kurulması kolay emir vermekten hoşlanmayan uyumlu, iyi rol yapamayan, sabırlı kişiler olarak görmektedirler.

Erkek öğrenciler ideal öğretmeni bağımlı bir yapıda değerlendirirken, sabırlı, ilişki kurulabilir, uyumlu, emir vermekten hoşlanmayan, rol yapmayı sevmeyen özellikleri olduğunu düşünmektedirler.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Erkek öğrenciler kadın öğretmenleri ve ideal öğretmeni kontrollü alanda algılamışlardır. Kontrollü alanda bulunan öğretmenlerin para harcamada kontrollü, düzenli, rahat olamayan özellikleri bulunmaktadır.

Alt test Iv: Hipomanik - Depresif

Erkek öğrenciler bu alt testte kadın öğretmenleri hipomanik yapı içinde görmektedirler.

Korkusuz, bağımsız, kızgınlıklarını dışa yansıtan, kendilerini eleştirmeyen özellikleri ön plandadır.

Erkek öğrenciler ideal öğretmenide hipomanik yapı da ve daha ileri düzeyde algılamışlardır.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Erkek öğrenciler kadın öğretmenlerini başkalarından uzak duran, sevgi duygularını göstermeyen, çevresine karşı şüpheli, verici olmayan kişiler olarak tanımlamışlardır.

Erkek öğrenciler ideal öğretmeni açık alanda algılamışlardır. Onlara göre ideal öğretmen, sevgi duyguları gösteren, çevresine güven veren, verici olabilen özellikler taşımaktadır.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Erkek öğrenciler kadın öğretmenleri hakkında başkaları ile olmaktan hoşlanmadıkları, heteroseksüel ilişkiden sıkıldıkları, özveride bulunmadıklarını, birine devamlı bağlanamadıklarını yaratıcı olamadıklarını düşünmektedirler.

Erkek öğrenciler, ideal öğretmen ise karşıt tarafta olumlu sosyal güçte algılamaktadır ve onların

başkaları ile beraber olmaktan hoşlanan, heteroseksüel ilişkiden sıkılmayan birine devamlı bağlanabilen, yaratıcı olan özelliklere sahip olduklarını düşünmektedirler.

Tablo 13'de erkek öğrencileri kadın öğretmenleri algılamaları ile ideal öğretmeni algılamaları arasındaki farklar t değerinde $p(0.05)$ düzeyinde 58 serbestlik derecesinde incelendiğinde, sosyal uyum, dominant-bağımlılık, hipomanik-depresif, açık-kapalı alt testlerde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Sosyal uyum alt testinde iki grup sonuçları olumlu sosyal uyum da olmakla beraber kadın öğretmenleri değerlendirme orta değere yakın çıkmıştır.

Dominant - bağımlılık alt testinde kadın öğretmenleri değerlendirme ile ideal öğretmenin değerlendirilmesi bağımlı boyutta yer almakla birlikte farkları büyüktür.

Hipomanik-depresif alt testinde erkek öğrencilerin iki değerlendirmesi hipomanik tarafta ancak ideal öğretmen değerlendirmesi ilerde görülmektedir.

Açık-kapalı alt testinde kadın öğretmeni değerlendirme kapalı alanda görülmektedir. İdeal öğretmen ise açık alanda değerlendirilmiştir.

Tablo 13: Erkek Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları ile İdeal Öğretmeni Algılamaları Arasındaki Puanların Karşılaştırılması

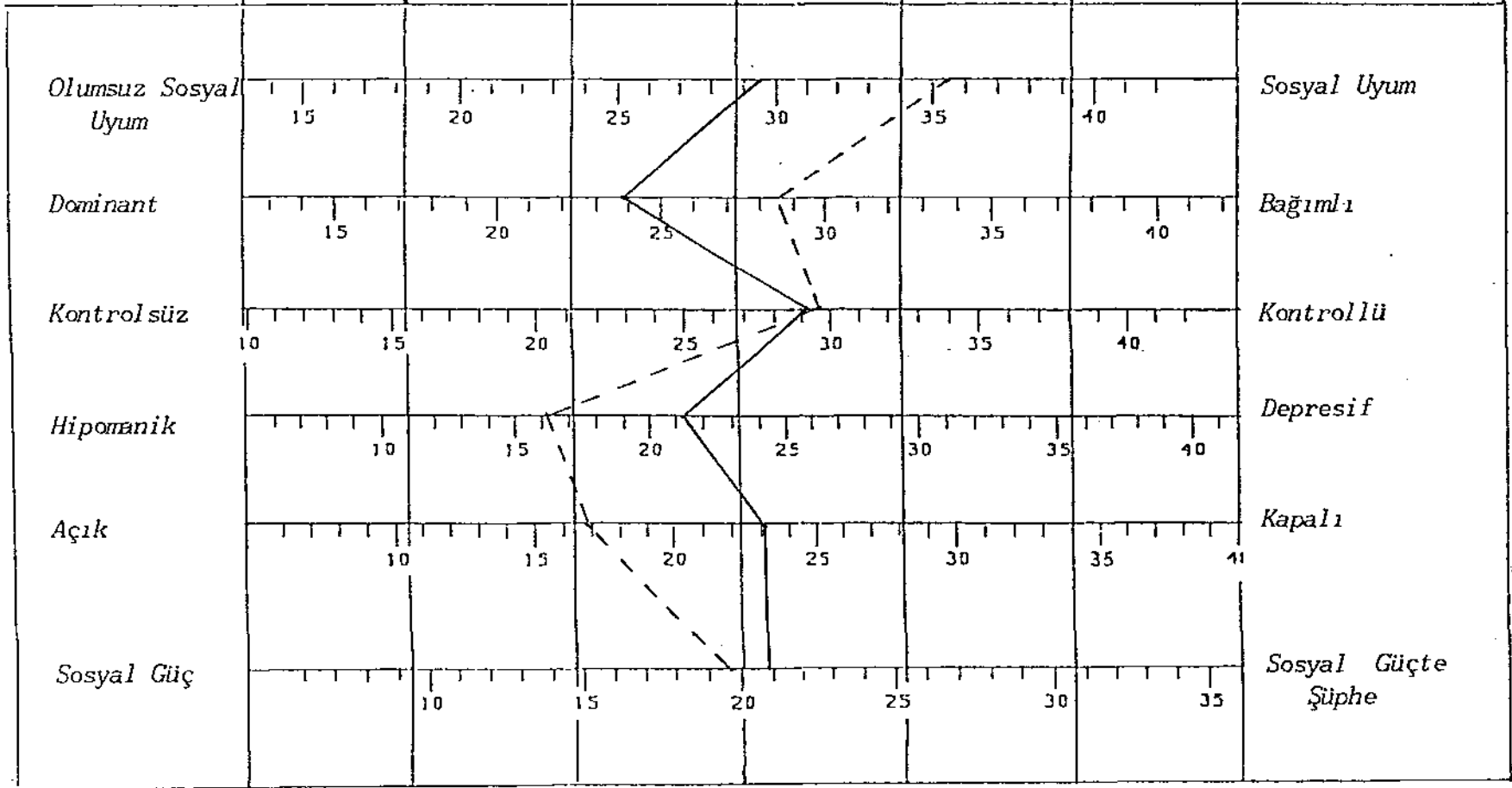
Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t.Değeri
Sosyal Uyum	Kadın Öğretmen	29.575	7.063	1.116	5.95	4.3672*
	İdeal Öğretmen	35.525	4.935	0.780		
Dominant Bağımlılık	Kadın Öğretmen	23.950	6.543	0.034	4.6	3.6094*
	İdeal Öğretmen	28.550	4.706	0.744		
Kontrol	Kadın Öğretmen	29.200	5.311	0.839	0.45	0.3734
	İdeal Öğretmen	29.650	5.465	0.864		
Hiponank Depresif	Kadın Öğretmen	21.225	4.969	0.785	4.85	4.2367*
	İdeal Öğretmen	16.375	5.265	0.832		
Açık - Kapalı	Kadın Öğretmen	23.050	6.547	1.035	6.125	5.0305*
	İdeal Öğretmen	16.925	4.053	0.640		
Sosyal Güç	Kadın Öğretmen	20.925	3.116	0.492	1.1	1.3443
	İdeal Öğretmen	19.825	4.131	0.653		

GT-Veri Kayıt Kağıdı

% -Ranj

0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1

T 5 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik 13 : Erkek Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Erkek Öğrenciler : _____

İdeal Öğretmen : _____

14) Fen Grubundaki Kız Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki Kız Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Fen grubundaki kız öğrenciler kendilerini olumlu sosyal uyum içinde görmektedirler. Çekici, sevimli istediğini yapabilen, görünümüne dikkat etmeye çalışan kişilerdir.

Sosyal bölümlerdeki kız öğrenciler de kendilerini aynı alanda algılamakta ve bu özellikler açısından ilerde görülmektedirler.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Fen grubundaki kız öğrenciler kendilerinde bağımlı özellikler olduğunu belirtmişlerdir. İlişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan, iyi rol yapamayan, sabırlı, uyumlu kişiler olarak kendilerini görmektedirler.

Sosyal gruptaki kız öğrenciler de kendilerini bu boyutta yerleştirmişler ama fen grubundaki kız öğrencilere göre orta değere daha yakındırlar.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Fen grubundaki ve sosyal gruptaki kız öğrenciler kendilerini para harcamada kontrolsüz, hesabını bilmez, düzensiz, rahat hareket eden kişiler olarak tanımlamaktadırlar. Sosyal gruptaki kız öğrenciler bu alt testte kendilerini orta değere daha yakın yerleştirmişlerdir.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Fen grubundaki kız öğrenciler ile sosyal bölümdeki kız öğrenciler bu alt testte de kendilerini aynı alanda görmektedirler. Kendilerini korkusuz, bağımsız, kızgınlıklarını dışa vuran, kendini eleştirmeyen, kişiler olarak algılamaktadırlar. Ancak sosyal gruptaki kız öğrencilerin bu özellikleri oldukça ilerde görülmektedir.

Alt test V: Açık - Kapalılık

Bu alt testte fen grubundaki kız öğrenciler ile sosyal gruptaki kız öğrenciler kendilerini açık alanda ve birbirine yakın olarak değerlendirmişlerdir.

Sevgi duygularını göstermekte çevresine güven vermekte, verici olmaktadır.

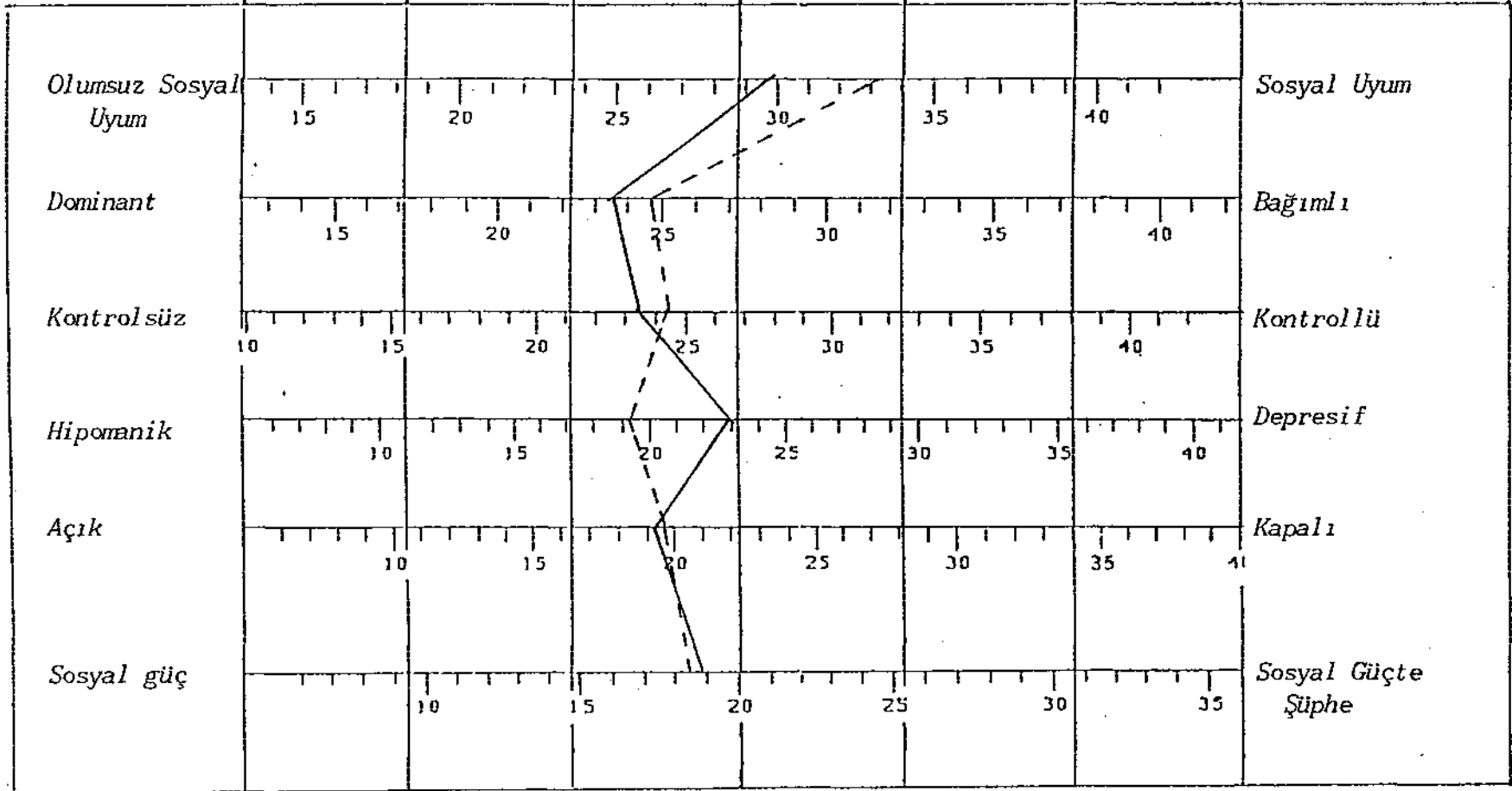
Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Bu alt testte her iki grupta sol tarafta bulunmaktadır. Fen ve sosyal bölümde okuyan kız öğrenciler başkaları ile beraber olmaktan hoşlanırlar, heteroseksüel ilişkiden sıkılmazlar, özveride bulunurlar, birine devamlı bağlanabilirler. Yaratıcı olabilirler.

Tablo 14'de fen grubundaki kız öğrenciler ile sosyal gruptaki kız öğrencilerin kendilerini algılamaları t değerinde $p (0.05)$. düzeyinde, $32+8-2=38$ serbestlik derecesinde incelendiğinde alt testlerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 14 : Fen Grubundaki Kız Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki Kız Öğrencilerin Kendilerini Algılamalarına Göre Puanların Karşılaştırılması

Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t.Değeri
Sosyal Uyum	Fen Grup K.Ö.	29.875	5.955	1.052	3.25	1.5734
	Sosyal Grup K.Ö.	33.125	5.026	1.777		
Dominant Bağımlılık	Fen Grup K.Ö.	23.531	5.333	0.942	1.219	0.5537
	Sosyal Grup K.Ö.	24.750	5.625	1.988		
Kontrol	Fen Grup. K.Ö.	23.406	5.896	1.042	0.969	0.4507
	Sosyal Grup K.Ö.	24.375	5.316	1.879		
Hipomanik Depresif	Fen Grup. K.Ö.	23.000	5.242	0.926	3.875	1.1331
	Sosyal Grup.K.Ö.	19.125	9.311	3.291		
Açık - Kapalı	Fen Grup. K.Ö.	19.125	6.374	1.126	0.25	0.0725
	Sosyal Grup K.Ö.	19.250	3.693	1.305		
Sosyal Güç	Fen Grup. K.Ö.	18.813	4.328	0.765	0.313	0.2029
	Sosyal Grup K.Ö.	18.500	3.779	1.336		

Grafik 14 : Fen Grubundaki Kız Öğrencilerle, Sosyal Grubundaki Kız Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları

Fen Grubundaki Kız Öğrenciler: _____

Sosyal Grubundaki Kız Öğrenciler:-----

15) Fen Grubundaki Erkek Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları

Alt test I: Sosyal Uyum

Bu alt testte fen grubundaki erkek öğrenciler olumlu sosyal uyum tarafında görülmektedir. Fen grubundaki erkek öğrenciler kendilerini çekici, sevimli, istediğini yapabilen, görünümüne dikkat etmeye çalışan kişiler olarak görmektedirler.

Sosyal gruptaki erkek öğrenciler de kendilerini olumlu sosyal uyum tarafında algılamaktadırlar. Kendilerini çekici ve sevimli bulmaktadırlar.

Görünüşe önem vermekte, istediklerini yapabildiklerine inanmaktadırlar.

Ancak her iki grubun değerleri de orta değere yakındır.

Alt test II: Dominant - Bağımlı

Bu alt testte her iki grubun ortalamaları bağımlı yapı içindedir. Öğrenciler kendilerini ilişki kurulması kolay başkalarına emretmekten hoşlanmayan uyumlu, iyi rol yapamayan, sabırlı, uyumlu kişiler olarak tanımlamaktadırlar.

Her iki grubun algılamaları birbirine yakın gözükmektedir. Fen grubundaki erkek öğrenciler biraz daha sağa kaymışlardır.

Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz

Fen grubu erkek öğrencileri kendilerini bu alt testte kontrolsüz alanda algılamışlardır. Para harcamada kontrolsüz hesabını bilmez, düzensiz, rahat kişilik özelliklerine sahip olduklarını belirtmektedirler.

Sosyal gruptaki erkek öğrenciler de kendilerine bu alanda algılamakta ancak gösterilen özellikler açısından oldukça ilerde bulunmaktadır.

Alt test IV: Hipomanik - Depresif

Bu alt testte her iki gruptaki erkek öğrenciler kendilerini değerlendirmeleri depresif yapı içindedir. Korkularının olduğu, kızgınlıklarını dışa yansıtmadıkları, kendilerini eleştirdikleri, bağımlı olmayı tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

Ancak veriler orta değerden uzak değildir, hatta fen grubu erkek öğrenciler orta değere daha da yakındır.

Alt test V: Açıklık - Kapalılık

Fen grubu erkek öğrencileri ile sosyal gruptaki erkek öğrenciler bu alt testte kendilerini açık tarafta görmektedirler. Sevgi duygularını gösteren, çevresine güven veren, verici olabilen kişilerdir. Açık alanda her iki grubun algılamaları oldukça yakındır.

Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe

Fen grubundaki erkek öğrenciler başkaları ile beraber olmaktan hoşlandıkları, heteroseksüel ilişkiden sıkılmadıkları, özveride bulunabildikleri, birine devamlı bağlanabildikleri, yaratıcı olabileceklerini söylemektedirler.

Sosyal gruptaki erkek öğrenciler ise orta değerler sağ tarafında sosyal güçte şüphe alanında kendilerini görmektedirler. Başkaları ile beraber olmaktan hoşlanmazlar, heteroseksüel ilişki onları sıkar, özveride bulunmazlar, birine devamlı bağlanamazlar, yaratıcı değildirler. Ancak bu konuda çok katı olmadıkları, algılamalarının orta değere yakınlığından anlaşılmaktadır.

Tablo 15'de fen grubundaki erkek öğrenciler ile sosyal gruptaki erkek öğrencilerin kendilerini algılamaları t değeri $p(0,05)$ düzeyinde 38 serbestlik derecesinde incelenmiştir. Kontrol - kontrolsüz alt testi dışında diğer alt testlerde anlamlı bir farklılık görülmemiştir..

Kontrol - kontrolsüz alt testinde her iki grubun değerleri aynı boyutta olmakla beraber aralarında oldukça büyük bir fark vardır. Fen grubu öğrencileri daha sağ tarafta yer almışlardır.

Tablo 15 : Fen Grubundaki Erkek Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamalarına Göre Puanların Karşılaştırılması

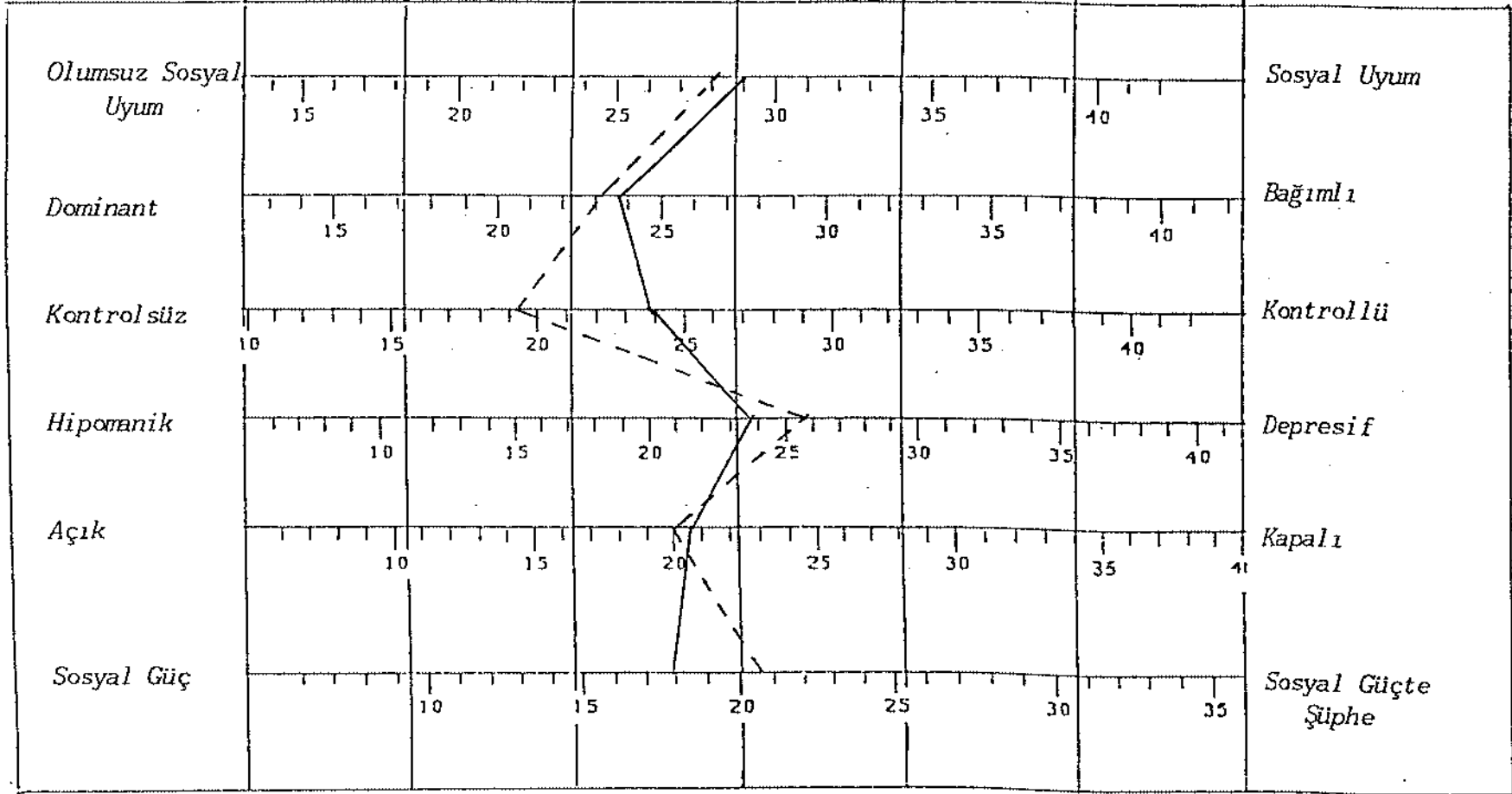
Alt Testler	Gruplar	$\bar{X}$	Standart Sapma	Standart Hata	$\bar{X}$ -ler farkı	t.Değeri
Sosyal Uyum	Fen Grup.E.Ö.	28.969	5.778	1.021	0.844	0.6095
	Sosyal Grup E.Ö.	28.125	2.642	0.934		
Dominant Bağımlılık	Fen Grup E.Ö.	23.813	4.358	0.770	0.438	0.1690
	Sosyal Grup E.Ö.	23.375	6.988	2.470		
Kontrol	Fen Grup. E.Ö.	23.969	5.379	0.950	4.844	2.6471*
	Sosyal Grup E.Ö.	19.125	4.421	1.563		
Hipomanik Depresif	Fen Grup. E.Ö.	23.813	5.300	0.936	2.062	1.1836
	Sosyal Grup E.Ö.	25.805	4.155	1.469		
Açık - Kapalı	Fen Grup. E.Ö.	20.594	5.266	0.930	0.594	0.3696
	Sosyal Grup. E.Ö.	20.000	3.703	1.309		
Sosyal Güç	Fen Grup. E.Ö.	17.938	4.865	0.860	2.687	1.4318
	Sosyal Grup. E.Ö.	20.625	4.718	1.668		

GT- Veri Kayıt Kağıdı

% - Ranj

0,1 0,6 2,3 6,7 15,9 30,9 50,0 30,9 15,9 6,7 2,3 0,6 0,1

T 6 8 10 12 14 16 18 20 22 24 26 28 30 32 34 36 38 40 42 44 46 48 50 52 54 56 58 60 62 64 66 68 70 72 74 76 78 80 82 84 86 88 90

Grafik 15 : Fen Grubundaki Erkek öğrencilerle, Sosyal Gruptaki Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları

Fen Grubundaki Erkek Öğrenciler : _____

Sosyal Gruptaki Erkek Öğrenciler : _____

TARTIŞMA ve YORUM

1) Kız Öğrencilerle Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları.

Alt testlerin hepsi göz önüne alındığında, kız öğrencilerin kendilerini çekici, sevimli buldukları görülmektedir. Çevrelerini olumlu yönde etkilemekte, kendi duygularını fikirlerini açıklamaktan kaçınmamakta hatta zaman zaman tartışabildikleri görülmektedir.

Emir vermekten hoşlanmayan uyumlu özellikleri vardır. Kendi iç dünyasında özellikle id'den gelen isteklerini engelleyemediği, bu isteklerin baskın olduğu görülmektedir. Rahatını seven, düzensiz bir kişi olduklarını ifade etmektedirler. Neşeli ve canlıdırlar. Dışa dönük özellikler sergilemektedirler. Kendilerine güvenleri vardır. Yetişkin davranışlarına yakın özellikleri taşımaktadırlar. Sağlıklı bir insanda olması gereken örneğin başkaları ile beraber olmaktan hoşlanma, ilişkilerini sürdürebilme, karşı cinsle rahat ilişki kurabilme gibi özelliklere sahiptirler.

Erkek öğrencilere baktığımızda, onların çevrelerini etkiledikleri kendilerini sevimli ve çekici buldukları ancak zaman zaman tereddüt içinde oldukları görülmektedir. Saldırgan tavırlarını dışa yansıtmamaktadırlar. Emir vermekten hoşlanmamakta, içten geldiği gibi davranmakta ve davranışlarını engelleyemedikleri görülmektedir.

İd'den gelen baskılar ego ve süper ego'yu etkilemekte baskın olmaktadır. Rahat, düzensiz olmaları yanında içe dönük özelliklerde göstermektedirler.

Kendilerine yeteri kadar güvenememektedirler. Sevgilerini göstermekten çekinmemektedirler. Genel olarak kendilerini olgun ve sağlıklı bir birey olarak değerlendirilmektedirler.

Kız öğrencilerin kendilerini erkek öğrencilere göre daha olumlu boyutta görmeleri, toplumumuzda kız çocuklarına olan yaklaşımın değiştiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Toplumun, erkek çocuklardan, beklentileri ve duygularını dışa yansıtmamaları gibi isteklerde bulunmaları, erkek çocukların bu isteklere cevap verme konusunda kendilerini yeterli hissetmemeleri sonucunda, kız çocuklara göre kendilerini güvensiz hissettikleri düşünülebilir.

2) Kız Öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Erkek Öğretmenlerin Onları Algılamaları,

Kız öğrencileri dışa dönük özellikler sergilemektedir. Kendilerinin saldırgan nitelikleri olduğunu kabul etmemektedirler. İç kontrolde yetersizdirler. Canlı ve neşeli, bağımsız, korkusuz özellikleri vardır. Çevresine güven duymakta, sevgisini göstermekte açık davranmaktadırlar. Yetişkin özelliklerini taşımakta olduklarını düşünmektedirler.

Erkek öğretmenler kız öğrencileri dışı dönük olarak değerlendirmişlerdir. Onları çekici sevimli bulmaktadırlar. Çevre ile olan ilişkilerini olumlu değerlendirmektedir. Saldırganlık davranışlarının varlığını görmemektedirler. Kontrol açısından, kız öğrencilerin kendini değerlendirmesinden farklı düşünmektedirler. Onları kontrollü, içgüdülerini bastırabilen, düzenli, çok fazla rahat olmayan kişiler olarak değerlendirmişlerdir. Alttest 4'de de farklı bir yorumları vardır. Onları, güvensiz, bağımlı, kırgınlıklarını kendi içinde tutan, çeşitli korkular yaşayan kişiler olarak görmektedirler. Bunun yanında onların kendilerine güvendiğini, duygularını açıkça gösterdiklerini düşünmektedir. Sosyal güç alttestinde ise onları olgun bir kişi olarak görmemektedirler. Davranışlarında bencil bir yapı vardır.

Kız öğrenciler kendilerini kontrolsüz olarak değerlendirirken, erkek öğretmenler onları kontrollü olarak değerlendirmişlerdir.

Yaşadığımız toplumda kız çocukların düzenli, tertipli, hareketlerine dikkat eden kişiler olması istenir. Erkek öğretmenler de bu doğrultuda düşünmüş olabilirler.

3) Kız öğrencilerin Kendini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları

Kız öğrenciler kendilerini çekici sevimli bulmakta, çevrelerini olumlu yönde etkilemektedirler. Tartışmayı

çok sevmeyen, hakkını koruyan, fikirlerini savunan ama isteklerini zaman zaman engellemeyen, rahatını seven, neşeli, canlı, kendilerine güveni olan özelliklere sahiptir. Kendilerini bir yetişkin gibi algılamaktadırlar.

Kadın öğretmenlerin onları algılaması ise şöyledir. Davranışları dışa dönüktür. Görünüşlerine önem vermektedirler. Çevre ile ilişkileri genelde iyidir. İlişki kurulması kolay, uyumlu, sabırlı kişiler olarak görmektedirler. Kontrol açısından, erkek öğretmenlerle aynı görüşü paylaşmakta, onları kontrollü içgüdülerini engelleyen, rahat hareket edemeyen kişiler olarak tanımlarlar. Kendilerini eleştirmeyen, neşeli, duygularını açıkça yaşayan, güvenli özelliklerinin yanında kendini düşünen, ilişkilerini sürdürmekte yetersiz olduklarını belirtmektedirler.

Kadın öğretmenler de kız öğrencilerini erkek öğretmenler gibi kontrollü alanda algılamışlardır. Toplumun verdiği değerlere göre düşünmekte, kız öğrencilerin değiştiğini farketmemiş görünmektedirler.

4) Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları ile Erkek Öğretmenin Onları Algılamaları

Erkek öğrenciler kendilerini çevre ile olan ilişkilerde iyi görmekte ancak zaman zaman bu konuda güvensizlik hissetmektedirler. Kendilerini sevimli, çekici gördükleri, görünüşüne önem verdiklerini düşünmektedirler. Saldırganlık davranışını dışa yansıtmadıkları, emirler vermekten hoşlanmadıkları, uyumlu, kendi bildiğini doğru kabul eden özellikleri bulunur.

İçgüdülerine yenildikleri, kendilerini iç-kontrol açısından denetlemedikleri, rahat hareket ettikleri, düzensiz oldukları, zayıf bir ben duygusuna sahip olduklarını düşünmektedirler. Duygusal açıdan rahattırlar. Kendilerini bu açıdan güvenmektedirler. Erişkin özellikleri olduğu görülmektedir.

Erkek öğretmenler erkek öğrencilerini dışa dönük olarak tanımlamışlardır. Çekici, sevimli bulmaktadırlar. Uyumlu başkalarının isteklerine uymaya eğilimli kişiler olarak düşünmektedirler.

İd'den gelen isteklerin ego ve süper ego'yu bastırduğu, çatışmalar yaşadıklarını kabul etmektedirler. Neşeli, hareketli, kızgınlıklarını dışa gösteren, bağımsız, kendi yaptıklarını doğru kabul eden özelliklere sahiptirler. Sevgilerini gösteren, güven veren kişiler olmalarına rağmen yeterli olgunluğa sahip değildirler.

Erkek öğrenciler kendilerinin uyumlu, duygularının dışa yansıtmayan, içe dönük, saldırgan tavırlar sergilemeyen kişiler olarak görmelerine rağmen, erkek öğretmenler onlarda erkek davranışlarını görmek istemektedirler.

5) Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları ile Kadın Öğretmenlerin Onları Algılamaları.

Erkek öğrenciler kendilerini çevrelerini olumlu etkileyen, sevimli, çekici, dış görünüşü iyi olan bireyler olarak

görmektedirler. Saldırgan davranışlarını dışa yansıtmayan emir vermekten hoşlanmayan, uyumlu kendi düşüncelerinde ısrarlı gözükmeyen kişilerdir. İçten gelen istekler zaman zaman öne geçmekte, onu yönlendirmektedir. Ben duyguları oynaktır. Kendine güven duygusu yeterli değildir. Çevrelerine güven verdikleri yetişkin davranışlarına yakın davrandıkları görülmektedirler.

Kadın öğretmenlerin onları algılamalarına baktığımızda, sosyal uyumda, erkek öğrencilerin kendilerinin algıdiklarından daha ilerle algılamışlardır. Onların çevreleri ile iyi geçindiklerini, sevimli olduklarını, görünüşüne dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. İnsan ilişkileri genelde olumlu yöndedir. Uyumlu, sabırlı, ilişki kurulabilen başkalarının isteklerini kabullenme eğilimi içinde oldukları görülmektedir. İçgüdülerine gem vurmaya çalışan, düzenli, rahat hareket etme gibi özellikleri vardır. Erkek öğrencilerin kendilerini algılamalarının tam tersi, kadın öğretmenler onları dışa dönük, neşeli, bağımsız, korkusuz görmektedirler. Kadın öğretmenler onları duyguları açısından kapalı olarak değerlenmişlerdir. Utangaç, kendine güveni olmayan kişiler olarak algılamaktadır. Yetişkin özelliklerini henüz kazanmamışlardır. Yalnızlıktan hoşlanan kendilerini düşünen kişiler olarak değerlendirmektedirler.

Erkek öğrenciler yetişkin davranışlar gösterdiklerine inanmaktadırlar. Kadın öğretmenler ve erkek öğretmenler, kız ve erkek öğrencilerini yetişkin bir birey olarak kabul etmemekte onları halen bir çocuk olarak görmektedirler.

6) Kadın Öğretmenlerin Kendilerini Algılamaları ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları.

Kadın öğretmenler kendilerini başkalarının gözünde, çekici, sevimli olarak görmektedirler. Görünüşlerine dikkat etmekte, çevrelerini olumlu yönde etkilemeye çalışmaktadırlar. İnsan ilişkilerinde sabırlı, uyumludurlar. Rol yapmak, emretmek hoşlarına gitmemektedir. İçten gelen isteklere karşı koyamadıkları, para harcamada rahat, hesabını bilmez, düzensiz olarak kendilerini görmektedirler.

Ayrıca neşeli, canlı, bağımsız, korkusuz olduklarını belirtmişlerdir. Kendilerine güvenen, duygularının göstermekten çekinmeyen, yetişkin özellikleri olduğuna inanmaktadırlar.

Kız öğrenciler ise onların görüşlerini paylaşmakla birlikte bazı özellikleri farklı algılamaktadırlar. Özellikle onları kontrollü alanda, kendilerini kontrol edebilen, düzenli kişiler olarak görmektedirler. Yetişkin bir birey olarak da değerlendirmektedirler. Onları bencil, karşılıklı ilişkilerde güvensiz olarak algılamaktadırlar.

Kadın öğretmenler yetişkin bir kişi gibi davrandığına inanırken, kız öğrenciler onlarda yeterli yetişkin özellikleri görmemektedirler. Kadın öğretmenlerin öğrencilerle yeteri kadar ilgilenmemeleri ders dışında iletişim kurmamaları kız öğrencilerin bu şekilde düşünmesine neden olabilir.

7) Kadın Öğretmenin Kendini Algılaması ile Erkek Öğrencilerin Onları Algılamaları.

Kadın öğretmenler çevrelerini etkilediklerini, çekici ve sevimli olduklarını düşünmektedirler. Güzel görünmeye çalıştıkları, istediklerini yapabildikleri görülmektedir. İnsan ilişkilerinde olumlu bir yapı içindedirler. Kişiler arası ilişkilerde sabırlı, uyumlu, kolay ilişki kurabilen özelliklerinin yanında zaman zaman isteklerini engelleyemedikleri, mantıklı düşünce yerine hoşlarına giden şeyleri yaptıkları, korkusuz, bağımsız, neşeli kişiler olduklarını belirtmektedirler. Açık alanda bulunmaları da bu özelliklerini desteklemektedir. Duygularını dışa vuran, sağlıklı bir birey olduklarına inanmaktadırlar.

Erkek öğrenciler kadın öğretmenlerine çevre ilişkilerinde başarılı bulmakta, çekici ve sevimli olduklarını düşünmektedirler. Onlarla kolay ilişkiye girebileceklerine, kendilerini dinlemede sabırlı davranacaklarına inanmakla birlikte ortalamanın soluna yaklaşmaları, bu konuda kararsız olduklarını da düşündürmektedir. Kadın öğretmenlerinin aksine, onları kendilerini kontrol eden, duygularının dışa yansıtmayan, rahat hareket etmeyen, kendilerini düşünen, güvensiz kişiler olarak görmektedirler.

Erkek öğrencilerin kadın öğretmenlerine güvenmedikleri onları kendilerine yakın bulmadıkları anlaşılmaktadır. Bunun nedeni öğretmenlerin, öğrencilerle ders dışında yada ders sırasında, onlarla yeteri kadar iletişim kurmamış olmaları olabilir.

8) Erkek Öğretmenin Kendinin Algılaması ile Kız Öğrencilerin Onları Algılamaları

Erkek öğretmenler kendilerinin sosyal ilişkilerde sevimli bulmaktadırlar. Kişiler arası ilişkilerde insanlara güven veren, onları anlayan, onlarla ilişkilerde sabırlı, uyumlu olan kişilerdir. İlişkilerinin iyi olmasına rağmen kendini kontrolde zayıf olduğunu düşünmektedirler. Korkuları yoktur, bağımsızdır, kızgınlıklarını yansıtmaktadırlar. Genelde neşeli kişilerdir. Açık özellikler sergilemekte, duygularını açıkca yaşamakta oldukları görülmektedir. Bu özelliklerin bazıları, orta değerlere yakındır. Sağlıklı bir bireyde olması gereken özellikler konusunda tereddütler bulunmaktadır.

Kız öğrenciler erkek öğretmenlerinin çevre ilişkilerine olumlu bakmaktadırlar. Onları sevimli, görünüşüne dikkat eden kişiler olarak görmektedirler. Dışa dönük, uyumlu, sabırlı, kolaylıkla iletişim kurulabilecek kişiler olduklarına inanmaktadırlar. İsteklerini kontrol edebilen, iç kontrolü olan korkusuz bağımsız rahat kişilerdir. Duygularını açık bir şekilde gösterdikleri konusunda kararsızdırlar. Beşinci alt teste algılama orta değere çok yakındır. Kız öğrenciler, erkek öğretmenlerini bazı davranışlar açısından olgun görmektedirler.

Erkek öğretmenlerin yetişkin davranış içinde oldukları konusunda tereddütlerinin bulunması, öğretmenlik davranışlarının benimsememiş görevlerini sevmemiş olmaları şeklinde düşünülebilir.

9) Erkek Öğretmenin Kendini Algılaması İle Erkek Öğrencilerin Onları Algılamaları

Erkek öğretmenler kendilerinin çevre ile olan ilişkilerde olumlu bulmaktadır. İnsanlara güven verdiklerini, onları anlamaya çalıştıklarını sabırlı, uyumlu olduklarını söylemektedirler. Rol yapmayan, içten davranan kişilerdir. Zaman zaman ihtiyaçları, istekleri ön plana çıkmakta ve onları erteleyememektedir. Bağımsız, korkusuzdur. Duygularını göstermede, kızgınlıklarını yansıtmada içten davranmaktadır. Kendilerini olgun bir kişi olarak değerlendirme de kararsızlık içindedirler.

Erkek öğrenciler onları insan ilişkileri ve çevre açısından değerlendirirken aynı düşüncede olduklarını belirtmişlerdir. Erkek öğretmenlerin kendilerini kontrol ettiklerine inanmaktadırlar. Düzenli, rahat olamayan, kişilerdir. Kendilerini eleştirmeyen, bağımsız olmak isteyen, neşeli kişiler olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Duygularını göstermede, güven vermede açıktırlar. Erkek öğrenciler, erkek öğretmenlerin kendilerini olgun bir birey olarak görmedeki kararsızlığını paylaşmaktadırlar.

10) Kız Öğrencilerin, Erkek Öğretmenlerini Algılamaları ile İdeal Öğretmeni Algılamaları.

Kız öğrenciler erkek öğretmenlerinin çevre ile olan ilişkilerinde olumlu olarak değerlendirmektedir-

ler. Dışa dönük, uyumlu, sabırlı, iletişim kurulabilen kendini kontrol edebilen, korkusuz bağımsız kişiler olduklarını belirtmişlerdir.

Onların bu özelliklerini kesin bulmamakta hatta olgun ve sağlıklı bir birey oldukları konusunda tereddütleri var görünmektedir.

İdeal öğretmen konusundaki görüşlerine bakacak olursak, ideal öğretmen, sosyal çevresini etkileyen, kendini sevimli bulan, dışa dönük özelliklere sahip olmalıdır. İletişimde sabırlı olmasını, onları anlamasını nazik ve içten geldiği gibi davranmasını beklemektedirler. Kendilerini kontrol edebilmeli, ihtiyaçlarını erteleyebilmelidir. Kendilerine güvenmektedirler. Korkuları yoktur, bağımsız olmayı tercih etmektedirler. Bu özelliklerin yanında duygularını açıkça göstermesini yetişkin bir bireye özgü olan başkaları ile birlikte olmak karşı cinsle rahat olmak, kendini çok fazla düşünmemek gibi özelliklere sahip olmaları gerektiğine inanmaktadırlar.

11) Kız Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Kız öğrenciler, kadın öğretmenlerini çekici, sevimli, görmektedirler. Dış görünüşlerine dikkat etmeye çalıştıkları, çevreleri ile olumlu ilişkiye girdiklerini, sabırlı ve uyumlu olduklarına inanmaktadırlar.

Onları, ihtiyaçlarını isteklerini kontrol eden, düzenli, duygularını olumlu ya da olumsuz olarak aıkca gösteren kişiler olarak değerlendirmektedirler.

Yetişkin zelliklerine sahip olduklarını düşünmekle birlikte, algılama noktasının, orta değere yakın olması, bu konuda kesin bir düşünceleri olmadığını göstermektedir.

Kız ğrencilerin ideal ğretmeni değerlendirmeleri orta değerlerden olumlu olarak ilerde görülmektedir. Sosyal ilişkilerinin iyi olmasını, kendine bakmasını, sevimli olmasını, öğrencilerle ilişki kurup onları dinlemesini, sabırlı olmasını, emir vermemesini, rol yapmamasını istemektedirler.

Unc alt testte kız öğrencilerin kadın öğretmenlerin algılamaları ile ideal ğretmeni algılamaları hemen hemen aynı noktadır. Bu sonuç ideal ğretmen olarak, bu alt testte, kadın öğretmenlerini görmektedirler. Onların, id'den gelen istekler yerine akılcı kararlar aldıklarını kabul etmektedirler. İdeal ğretmenin, neşeli, duygularını gösteren, güven veren, rahat, bağımsız, korkusuz kişilik özellikleri göstermesini istemektedirler. Ruh sağlığı için gerekli olan özelliklere sahip olmaları gerektiğini de ayrıca belirtmişlerdir.

12) Erkek ğrencilerin, Erkek ğretmenlerini Algılamaları ile İdeal ğretmeni Algılamaları

Erkek ğrenciler, erkek öğretmenlerini evre ile olan ilişkilerinde etkili olduklarına inanmaktadırlar. Onları sevimli, çekici bulmaktadırlar. Onları,

iletişim de sabırlı, uyumlu görmektedirler. Rol yapmamakta, iç güdülerini erteleyip bastırabilmekte, rahat ve neşeli olabilmektedirler. Açık davranışlar içinde olduklarını kabul etmektedirler. Erkek öğretmenlerin, başkaları ile beraber olmak, karşı cinsten sıkılmamak, bencil olmamak, birine devamlı bağlanmak gibi yetişkin özelliklerini tam olarak taşımadıklarını düşünmektedirler.

Erkek öğrencilerin ideal öğretmeni algılaması ile kız öğrencilerin bu konudaki algılamalarında olduğu gibi orta değerlerden ilerde gözükmektedir.

İdeal öğretmenin çevresini olumlu yönde etkilemesini, çekici ve sevimli olmasını, dış görünüşüne önem vermesini istemektedirler. Kişiler arası ilişkilerde sabırlı davranmasını, öğrencileri anlamasını, emir vermemesini, gerçekçi davranmasını beklemektedirler. Üçüncü alt testte ike kız öğrencilerin verilerine benzer sonuçlar görülmektedir. Erkek öğrenciler erkek öğretmenlerinin bu alandaki özelliklerini beğenmekte ve ideal öğretmen özelliğine yakın bulmaktadırlar. Beğendikleri özellik öğretmenlerin kendilerini denetlemeleridir.

İdeal öğretmen korkuları olmayan, bağımsız, duygularını olumlu ya da olumsuz rahatça gösteren, bağımsızlığı seven kendine güvenen özelliklere sahiptir. Yetişkin bir birey olarak sağlıklı, olgun özellikler olmalı şeklinde düşünmektedirler.

13) Erkek Öğrencilerin, Kadın Öğretmenlerini Algılamaları
ile İdeal Öğretmeni Algılamaları

Erkek öğrenciler kadın öğretmenlerinin çevre ile olan ilişkilerine olumlu bakmaktadırlar. Onları çekici ve sevimli bulmaktadır. Onların sabırlı, uyumlu olduklarının, rol yapmadıklarını düşünmektedirler. Kendilerini kontrol edebilmektedirler.

Dışa dönük, mutlu, korkuları olmayan kişiler olarak düşünmektedirler. Bunun yanında duygularını göstermediklerini, öğrencilerine fazla yaklaşmadıkları güvensiz oldukları da kapalı alan özelliği olarak görülmektedir. Ayrıca kadın öğretmenlerinin yetişkin kişilerin özelliklerini yeterince taşımadıklarını da kabul etmektedirler.

İdeal öğretmende, toplumla iyi ilişkileri olan öğrencilere sevimli ve çekici gelen, dış görünüşüne önem veren özelliklerin olmasını istemektedirler. Öğrencilerini anlayan, onlarla ilişkilerinde sabırlı olan, olduğu gibi görünen öğretmenlerin ideal olduğunu belirtmektedirler. İdeal öğretmen id'den gelen isteklerini ertelemeli ya da bastırmalıdır. Dışa dönük özellikleri olmalıdır. Sevgi duygularını ve güvenini açıkça göstermelidir. Yetişkin olarak yerine göre olgun davranmalıdır.

14) Fen Grubundaki Kız Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki Kız Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları.

Fen grubundaki kız öğrenciler kendilerini çekici ve sevimli bulmakta, toplumu etkilediklerini düşünmektedirler. Rahat ilişki kurabildikleri konusunda tereddütleri vardır, çünkü veriler orta değere oldukça yakındır. İç kontrol açısından yetersiz görülmektedirler. İçlerinden nasıl gelirse düşünmeden hareket etmektedirler. Kendilerinin korkusuz ve bağımsız olarak algılamaktadırlar. Bağımsız olmayı tercih etmekle beraber, sonuçların orta değere çok yakın olması, bu konuda zaman zaman bağımlı olduğunu da düşündürmektedir. Duygularını açıkça göstermektedir. Kendilerine güvenmektedir. Kendilerini yetişkin bir birey olarak değerlendirmektedirler.

Sosyal gruptaki kız öğrencilerde fen grubu kız öğrencilerle benzer algılamalar içindedirler. Onlarda kendilerini çekici ve sevimli bulmaktadırlar. Sabırlı, uyumludurlar. İç kontrolde, onlarda kendilerini görmektedir. Ben duygularının daha kuvvetli olduğu, kızgınlıklarını dışa yansıttıkları, kendilerinin hep doğru düşünüp, doğru hareket ettiklerine inanmaktadırlar. Açık davranmaktadırlar. Onlarda kendilerini sağlıklı yetişkin özellikleri olduğunu kabul etmektedirler.

15) Fen Grubundaki Erkek Öğrencilerle, Sosyal Gruptaki Erkek Öğrencilerin Kendilerini Algılamaları.

Fen grubundaki erkek öğrenciler kendilerin sosyal çevrede olumlu etkileri olan bireyler olarak görmektedirler. Çekici, sevimli, dış görünüşüne önem vermektedirler. Saldırgan tavırlarını dışa yansıtmayan, ilişkileri iyi şekilde kurabilen, sabırlı, uyumlu kişiler olarak kendilerini değerlendirmektedirler. İçten gelen isteklere göre davranmaktadırlar.

İçe dönük özellikleri vardır. Zaman zaman korkular yaşamaktadırlar. Kızgınlıklarını içlerinde tutarlar, öfkelerini kendilerine yöneltirler kendi davranışlarını bazen beğendikleri, bazen beğenmedikleri görülmektedir.

Kendilerini açık alanda, duygularını gösterdiklerini belirtmektedirler. Yetişkin davranışlarına sahip olduğuna inanmaktadırlar.

Sosyal gruptaki erkek öğrencilerle, onlarla aynı doğrultuda kendilerini algılamışlardır. Sosyal çevre ile olan ilişkilerde etkili olduklarını belirtmektedirler. Saldırganlık davranışları zaman zaman dışa yönelmektedirler. Kendilerini kontrol açısından, fen grubu erkek öğrencilerden daha yetersiz görmektedirler. Sosyal erkek öğrencilerde kendilerini mutlu görmemekte, korku ve kızgınlıklarının varlığı onları rahatsız etmekte ancak bu duygular çok kesin görülmektedir. Kendilerine güveni vardır ama yetişkin bir bireyin özelliklerini taşımakta oldukları konusunda tereddütleri görülmektedir.

ÖNERİLER

- 1) Kız ve erkek öğrenciler kendilerini tanımaları ve adolesan döneminin özelliklerini bilmeleri, onları sağlıklı bir yetişkin olmaya hazırlayacaktır. Okullarda rehberlik hizmetlerinin yerleşmesi ve bütün öğrencilerin bu hizmetlerden yararlanabilmesi ile öğrencinin kendini sağlıklı ve iyi bir şekilde tanıması sağlanabilir.
- 2) Kız ve erkek öğrencilerin, öğretmenlerini yeterince tanımadıkları, karşılıklı algılamada bazı alt testlerde aynı görüşü paylaşmadıkları görülmüştür. İdeal öğretmen özelliklerini erkek ya da kadın öğretmende görmek istemektedirler.
Bu nedenle, öğrencilere, kişilik özellikleri, çevre koşulları gibi konularda bilgiler verilmesi ile sağlıklı bir şekilde öğretmenlerini algılayabileceklerdir.
- 3) Öğretmenlerin, öğrencilerle ilişkilerinde onlara anlayarak yaklaşmaları, iyi bir öğrenci-öğretmen ilişkisini kurabilmeleri için öğretmenlere bu konu ile ilgili paneller, seminerler düzenlenebilir. Sonuçta öğretmenler öğrencilerini daha iyi tanıyabilecek, öğrenci beklentilerinin bazılarını yerine getirebileceklerdir.
- 4) Öğretmenlerin sınıf içi faaliyetlerini yeniden gözden geçirmeleri, yeni öğretim metod ve teknikleri kullanma-

ları, konu ile ilgili seminerlere katılımları ve yeni yayınları takip etmeleri ile öğretmen-öğrenci ilişkileri de daha olumlu bir yapı kazanabilecektir.

- 5) Öğretmen - öğrenci ilişkileri konusunda daha fazla araştırmalar yapılması ile öğrenci ve öğretmenlerin birbirini tanımalarına daha sağlıklı olacağı düşünülebilir.

ÖZET

Bu araştırma öğrenim görmekte olan adolesanların kendilerini ve öğretmenlerini algılamaları ile öğretmenlerin kendilerini ve öğrencilerini algılamalarının karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. Araştırmada Giessen Testi'nin " Ben " ve " O " formları, Ankara ilinden seçilen beş okulun son sınıfında okuyan 80 öğrenci ile 40 öğretmene verilmiştir.

Altı alt testten oluşan (Alt test I: Sosyal Uyum, Alt test II: Dominant -Bağımlı, Alt test III: Kontrol - Kontrolsüz, Alt test IV: Hipomanik -Depresif, Alt test V: Açıklık - Kapalılık, Alt test VI: Sosyal Güç - Sosyal Güçte Şüphe) Giessen testinde, alt testlerin özelliğine göre, hazırlanmış şablonlarla elde edilen veriler, istatistiksel yöntem olarak seçilen " t değerleri" ile yorumlanmıştır.

Kız ve erkek öğrencilerin kendilerini tanımaları birbirine yakın olmakla birlikte, erkek öğrencilerin kendilerine güven konusunda sorunları bulunmaktadır.

Kız öğrenciler, kontrol alt testi ile sosyal güç alt testinde, kadın ve erkek öğretmenleri ile aynı görüşte değildir. Ayrıca, kız öğrenciler, erkek öğretmenlerini hipomanik alt testinde de farklı yerde görmektedirler.

Erkek öğrenciler, erkek öğretmenlerinin hipomanik alt test ile sosyal güç alt testinde farklı değerlendirirken, kadın öğretmenleri ile sosyal uyum alt test

ve dominant alt testinde aynı görüşü paylaşırken, diğer dört alt testte farklı şekilde algılamışlardır.

Kadın öğretmenler kız ve erkek öğrencileri kontrol alt testinde ve sosyal güç alt testinde karşıt tarafta algılamışlardır. Kadın öğretmenlerle, erkek öğrencilerin açıklık alt testinde de aynı görüşte olmadıkları görülmektedir.

Erkek öğretmenler, kız ve erkek öğrencileri kontrol alt testi dışında diğer alt testlerde kendileriyle aynı görüşte olduklarını belirtmişlerdir.

Kız ve erkek öğrencilerin kadın ve erkek öğretmenleri ile ideal öğretmeni algılamaları karşılaştırıldığında, sosyal güç alt testi ile erkek öğrencilerin kadın öğretmenleri ve ideal öğretmeni açıklık alt testinde farklı algılayışı hariç, diğer alt testlerin hepsinde aynı şekilde algıladıkları görülmüştür.

Kız ve erkek öğrencilerin, erkek ve kadın öğretmenlerini, ideal öğretmen boyutuna yakın algıladıkları göze çarpmaktadır. Bu durum, öğrencilerin öğretmenlerini ideal boyutta görme eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Kız ve erkek öğrencilerle, kadın ve erkek öğretmenlerin karşılıklı algılamalarında bazı alanlarda farklılık görülmektedir.

Fen ve sosyal bölümde okuyan kız ve erkeklerin birbirlerini algılamaları karşılaştırıldığında, fen grubundaki erkek öğrencilerle sosyal gruptaki erkek öğrenciler, sosyal güç alt testi dışında kendilerini aynı alana yerleştirmişlerdir.

SUMMARY

The aim of this study is to compare the perception of adolescents of themselves and their teachers and the perception of the teachers of themselves and of the students. 40 teachers and 80 last year students from 5 selected schools in Ankara have been given the "I" and "He" forms of the Giessen Test.

The Giessen Test is composed of six sub-tests: Sub-test I: Social Adaptation, Sub-test II: Dominant-Dependent, Sub-test III: Control-Uncontrolled, Sub-test IV: Hypomanic-Depressive, Sub-test V: Openness-Closeness, Sub-test VI: Social strength-Suspicion in social strength. The data obtained by the templates prepared in accordance with the sub-tests have been evaluated by "t values" selected as the method of evaluation.

The female and male students know themselves in a similar degree, but male students have problems of self-confidence.

The female students do not share the same views with their male and female teachers in the sub-tests of Control and Social strength. Furthermore, the female students consider their male teachers in a different position in Hypomanic sub-test.

The male students considered the male teachers in a different way in hypomanic sub-test and social strength sub-test, Although they shared the same opinion with the female teachers in social adaptation and Dominant sub-tests, their consideration was different in the other four sub-tests.

The Male teachers considered the male and female students on opposite sides in Control sub-test and social strength sub-test. It is also obvious that the female teachers and the male students do not share the similar views in Openness sub-test.

The male teachers stated that the students of both sex shared their opinion in all the sub-tests except the Control sub-test.

When the perception of the students of both sex of their male and female teachers is compared with their perception of ideal teacher it has been observed that both have same perception in the sub-test with the exception of the Social strength sub-test and, the male students' different considerations for the female teachers and ideal teacher in Openness sub-test.

It is remarkable that the male and female students' perception of their male and female teachers is close to that of ideal teacher. This phenomena shows that the students have the tendency to perceive their teachers as ideal teachers.

Differences in certain fields have been noticed between the male and female students and the male and female teachers in their mutual perceptions.

It has also been observed that the male students in sciences and the male students in social studies put themselves in the same place except in social strength sub-test when they are compared in their mutual perceptions.

K A Y N A K L A R

Adams-Price, Craolyn (1987). *Projected Attachments and Self-Concept Development During Adolescence, Reports-Research. U.S. West Virginia,*

Adasal, R. (1977). *Yeni Medikal Psikoloji, Minnetoğlu Yayınları, İstanbul.*

Akkoyun, F., Ersever, H. (1989). *İdeal Benliğin Değerlendirilmesi, A.Ü. E.B.F., 2.*

Akkılıyız, H (1989). *Öğretmen Özelliklerinin Öğretim Sürecine Etkisi, Eğitim ve Bilim, 13, 74.*

Alkan, C. (1979). *Eğitim Ortamları, A.Ü.E.B.F., 85.*

Arseven, A. (1986). *Çocukta Benlik Gelişimine Ailenin Etkisi ve Çocuğun Okuldaki Başarısı, Eğitim ve Bilim, 60.*

Bacanlı, H. (1986). *Kendini Ayarlama Becerisinin Çeşitli Değişkenlerle ilişkisi. Tez, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*

Bakırcıoğlu, R. (1982). *Temel Eğitim ve Orta Eğitimde Rehberlik, Bakırcıoğlu Yayınları, Ankara.*

Baymur, F. (1983). *Genel Psikoloji, İnkilap ve Aka Basımevi, İstanbul.*

Bilir,Ş.(1984). Ana ve Çocuk Sağlığı, H.Ü. Yayınları, A 14,
Mayıs.

Bilir,Ş.,Güneysu,S.(1988). Gençlerin Kendini Kabul Düzeyini
Etkileyen Bazı Etmenler, Çocuk Sağlığı ve Eğitimi
Dergisi,3.

Binbaşıoğlu,C.(1970). Eğitim Psikolojisi,Kardeş Matbaası,Ankara.

Bingham,A.(1971). Çocuklarda Problem Çözme, Çev. Ferhan Oğuzkan,
Milli Eğitim Basımevi, Öğretmen Kitapları, 132,İstanbul.

Blanch,G. ve R. (1974). Ego Psychology,Colombia University Press,
New York, London.

Blos,P (1977). When and How Does Adolescent and Structural Cri-
teria For Adolescent Closure, Adolescent Psychiatry,
Feinstein, S. Giovocchini, P. Joson Aronson,Inc.USA.

Bolat,Salih,(1990). Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanı - Öğrenci
İletişimi, Tez, H.Ü. Sosyal Bilimler Enst. Ankara.

Bozkurt,Nergüz,(1990). Almanya'dan Gelen Lise Öğrencilerinin Ben-
lik Kavramı Düzeyleri, Tez, G.Ü.Sosyal Bilimler Ensti-
tüsü,Ankara.

Bruno,J.B. (1982). Psikoloji Tarihine Giriş, Çev.Nesrin Hisli,
E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları,10, İzmir.

- Buhler, Spiegel, Thomas, (1985). *Ergenlik Dönemine Toplu Bakış*, Çev. Sezen Zeytinoglu, *Ergenlik Psikolojisi*, derleyen, Bekir Onur, Hacettepe Taş Kitapçılık Ltd. Sti, Ankara.
- Bunholzz, E.S. Mishne. (1983). *Adolescent and Their Parents Ingroup Thearpy, Ego and Self Psychology, USA.*
- Can, G. (1991). *Lise Öğrencilerinin Benlik Kavramları Etkileyen Ailesel Değişkenler*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Fak. Dergisi, 4, 1-2.
- Canpolat, C. (1987). *Orta Öğretimde Öğrenci ve Velilerin Öğretmenden Beklentileri*, Tez, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Cole, M. Cole, R.S. (1989). *The Development of Children*, Scientific American Books, Printed New York, USA.
- Cole, I., I.N. Hall (1978). *Eğitim Psikolojisi*, Çev. İbrahim Ethem Başaran, Bilim Matbaası, Beşinci Basın, Ankara.
- Coleman, J.C. Butcher, N.J. (1980). *Abnormal Psychology and Modern life*, Scott, Foresman and Company, USA.
- Cüceoğlu, D. (1979). *İnsan İnsana*, Altın Kitaplar Basımevi, Birinci Baskı.
- Dilek, O. (1993). *Ergenlerinizi Tanıyalım*. Çağdaş Eğitim, 187, Nisan

Donoven, B.T., (1965). *Physiology of Puberty*, Butler Tanner LTD, London.

Enc.M. (1981). *Eğitim Ruhbilimi. İnkilap ve Aka Kitapevleri*, İstanbul.

Enc, M. (1979). *Ruh Sağlığı Bilgisi, Öğretmen Kitapları, İnkilap ve Aka Kitapevleri*, İstanbul.

Erikson, E.H. (1963). *Childhood and Society*, Imago Publishing Co. LTD, London.

Erikson, E.H. (1970). *Identity vs Self Diffision, Adolescent Behavior in School*, Frey, H.S., Rand Mc Nally and Company, Chicago, USA.

Ersanlı, K. (1988). *Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımı Düzeylerini Etkileyen Faktörler*, Tez. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Eryüksel, G.N. (1987). *Ergenlerde Kimlik Statülerinin İncelenmesine İlişkin Kesitsel Bir Çalışma*. Tez, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Fenichel, O. (1974). *Nevrozların Psikoanalitik Teorisi*, Çev. S. Tuncer, E.Ü, Tıp Fakültesi Kitaplar Serisi, 98, İzmir.

Gage, N.I., Berliner, D.C. (1988). *Educational Psychology*, Houghton Mifflin Company Boston, New Jersey.

Gasborino, J. (1985). *Adolescent Development An Ecological Perspective*, Charles, E. Merrill Publ. Co, Columbus.

Geçtan, E. (1974). *Çağdaş İnsanda Normaldışı Davranışlar*, A.Ü. E.F. Yayınları, 46, Ankara.

Geçtan, E. (1992). *İnsan Olmak*, Remzi Kitapevi, A.Ş., İstanbul.

Geçtan, E. (1984). *Psikonaliz ve Sonrası*, Maya Matbaacılık, LTD. ŞTİ, Ankara.

Geracı, A.J. (1962). *Why Learns Behave As They Do*, Educational Psychology, Henry C. Lindgren, John Wiley and Sons, Inc. New York, London.

Govindarajan, G. (1991). *Enhancing Oral Communication Between Teachers and Students*, Education, 112.2.

Gökçe, B. (1984). *Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*. T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara.

Gökmen, H ve Arkadaşları. (1985). *Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Serbest Zaman Etkinlikleri. Kendilerini Gerçekleştirme Düzeyleri*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.

Guasch, G.P. (1985). *Bedensel Değişimler ve Yabancılaşma Duygusu*, Ergenlik Psikolojisi, Çev. ve Der. Bekir Onur, Hacettepe Taş. Kitapçılık, LTD. ŞTİ, Ankara.

- Guntrip,H.(1961). *Personality Structure and Human Interaction*,
International Universities Press,Inc,New York,USA.
- Hamburg,D.A.Takanishi,R.(1989). *Preparing For Life*,American
Psychologist, The American Psychological Association,
44,5.
- Herzberger,S. ve diğ erleri.(1981). *A Developmental Study of
Social Self-Conceptions in Adolescence*, Merrill-Polmer
Quarterly, 27.1.
- Hill,P, (1989). *Adolescent Psychiatry*, Longman Group.U.K.limited.
- Hurlock,E.B,(1985). *Erinlikte Beden Geliş imi*.Çev.Gülseren Günce,
Ergenlik Psikolojisi,Derleyen:Bekir Onur,Hacettepe Taş
Kitapçılık LTD ŞTİ,Ankara.
- Jackson,A.W.Hornbeck,D.W.(1989). *Educating Young Adolescents*,
American Psychologist,The American Psychological,As-
sociating,44,5.
- Jersild,A.T.(1963). *The Psychology of Adolescence*.The Mecomillian
Company, New York, USA.
- Jersild,A.T.(1971). *Çocuk Psikolojisi*,Çev:Gülseren Günce,A.U.
E.F.Yayınları,18,Ankara.
- Josselyn,I.M.(1971). *Adolescence*,Horper and Row Publishers,USA.

Josselyn, I.M. (1952). *The Adolescent and His World*, Family Service Association of American, USA.

Kagan, J. (1991). *The Theoretical Utility of Construals for Self*, Developmental Review, Grover J, Whitehurst, 11, 3.

Kaner, S. (1991). *Gerçeklik Terapisinin ve Psikodromanın Antisosyal Davranış Gösteren Gençlerin Benlik Algıları ve Empati Düzeylerine Etkisi*, Tez, A.Ü. Sosyal Bilimler Enst., Ankara.

Kestenberg, J. ve Arkadaşları (1972). *The Adolescent: Physical Development, Sexuality and Pregnancy*, MSS Information Corporation, New York.

Kılıçcı, Y. (1989). *Okulda Ruh Sağlığı*, Şafak Ofset - Tipo Matbaacılık, Ankara.

Koptagel, G. (1984). *Ergenlik Çağının Özellikleri ve Ruhsal Hastalıkları*, Derleyen, Haluk Yavuzer, Ak Yayınları, İstanbul.

Köknel, Ö. (1985). *Kişilik*, Altın Kitaplar Yayınevi.

Köknel, Ö. (1985). *Adolesanın Psikososyal Sorunları*, Adolesan Sağlık Sorunları, XXIV. Türk, Pediatri Kongresi, Sezai B. Tumay ve Arkadaşları, Türk Pediatri Kurumu Yayınları, 28, İstanbul.

Köknel, Ç. (1988). *Gençleri Anlamak, Aile ve Çocuk Konferans ve Panelleri*, Derleyen: Haluk Yavuzer, Ak Yayınları, İstanbul.

Kut, S. Koşal, N. (1989). *Aile ve Çevre Sorunlarının Gençin Kişiliğine Etkisi*, Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara.

Küçükahmet, İ. (1987). *Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları*, A.Ü., E.B.F. Yayınları 153, Ankara.

Küçükahmet, İ. (1974). *Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Çalışan Öğretmenlerin Tutumlarının Program Geliştirme Açısından Yorumu*, Tez. A.Ü.E.F. Ankara.

Lackovic-Grgin (1990). *The Contribution of Significant Others to Adolescents Self-Esteem*, Adolescence, 25, 100.

Loevinger, J. Knoll, E. (1983). *Personality; Stages Traits, and the Self*, Annual reviews of Psychology, 34.

Lonand, S. Schneer, H. I. (1961). *Adolescents*, Hoeber Medical Division Harper and Row, New York, USA.

Mazor, A ve diğerleri (1988). *The Development of the Individuation Process From a Social-Cognitive Perspective*, Journal of Adolescence, 11, 1.

Meredith, H.V. (1970). *A Synopsis of Puberal Changes in Youth, Adolescent Behavior in School*, Sherman H. Frey, Rand Mc Nally a Company, Chicago, USA.

Morganett, I. (1991). *Good Teacher-Student Relationships: A Key Element in Classroom Motivation and Monogement Education*. 12, 2.

Morse, J.W, Handley, H.M, 1982, *Relationship of Significiant Others, Parental and Teacher, Report*, Mississippi State Univ, U.S.

Muuss, R.E. (1985). *Ergenlikte Kimlik Bunalımı*, Çev: Meral Çileli, *Ergenlik Psikolojisi*, Derleyen: Bekir Onur, Hacettepe Taş Kitapçılık LTD ŞTİ, Ankara.

Offers, D ve Arkadaşları (1989). *The Teenage World: Adolescents Self-İmage in Ten Countries*, Plenum Medical Book Co; New York.

Oğuzkan, Ş. Oral, G. (1987). *Okulöncesi Eğitimi*, Milli Eğitim Basımevi, İkinci Baskı, İstanbul.

Onur, B. (1976). *Orta Öğretimde Ahlak Eğitimi Açısından Lise Son Sınıflarda Öğrenci-Eğitimci İlişkilerini Belirleyen Koşulların Araştırılması*, Tez, A.Ü.E.F, Ankara.

Origlia, D. Ouillion, H. (1985). *Ergenlikte Kişilik*, *Ergenlik Psikolojisi*, Çev ve Der: Bekir Onur, Hacettepe Taş Kitapçılık LTD ŞTİ, Ankara

Öner, U., (1982). Benlik Kavramı ile Mesleki Benlik Kavramı Arasındaki Farkın Akademik Başarı ile İlişkisi, Tez A.Ü.E.B.F. Ankara.

Öner, U. (1985). Benlik Gelişimine İlişkin Kuramlar, Ergenlik Psikolojisi, Derleyen: Bekir Onur, Hacettepe Taş Kitapçılık, LTD STİ, Ankara.

Özbay, H ve Arkadaşları (1991). Ergenlikte Benlik İmajı, Türk Psikiyatri Dergisi, 2.

Özdoğan, B. (1988). Okulda "Yönlendirmeyen Terapi" Metado, A.Ü. E.B.F., 21, 1-2, Ankara.

Özdoğan, B. (1989). Giessen Testi (GT), A.Ü.E.B.F. 22, 2.

Özdoğan, B. Akkoyun, F. (1988-1989). Araştırmacıların Giessen Testi ile Yaptıkları Çalışmalar, Yayınlanmamış Çalışma, A.Ü. E.B.F. Ankara.

Özgün, I. T. (1987). Ergenlerde Benlik Kavramı, Tez, İstanbul Üniversitesi, Çocuk Sağlığı Enstitüsü, İstanbul.

Özgüroğlu, M. (1991). Adölesans Döneminde Benlik İmajı, Tez, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Anabilim Dalı.

Özoğlu, S. C. (1977). Eğitimde Rehberlik, A.Ü.E.F. Yayınlar, 67, Ankara.

- Özoğlu, S.Ç. (1978). İnsan İlişkileri ve Öğrenci, Eğitim ve Bilim, Ayyıldız Matbaası, 2, 12.
- Öztürk, O., (1989) Psikonaliz ve Psikoterapi, Evrim Kitapevi, İkinci Baskı. İstanbul.
- Öztürk, O, (1981). Dinamik Psikiyatrinin İlkeleri, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği yayını. 7. Ankara.
- Öztürk, Y, Güney, O. (1992). Gençlerin Sağlık Sorunları Nedenleri ve Çözüm Önerileri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, 31, Kayseri.
- Özyürek, L. (1983). Öğretim İlke ve Yöntemleri, A.Ü.E.B.F. Yayınları, 124, Ankara.
- Özyürek, M. (1982). Normal Öğrencilerle Birlikte ve Ayrı Eğitilen Ortopedik Arızalı Öğrencilerde Benlik Kavramı ve Denetleme Odağı, Tez, A.Ü, Sosyal Bilimler Enst. Ankara.
- Parish, T, Parish, J.G. (1991) The Effect of Family Configuration and Support System Failures During Childhood and Adolescence on College Students' Self-Concepts and Social Skills, Adolescence, 26, 102.
- Parish, T. Parish, J.G. (1991). Relationship Between College Students Self Concepts and Their Perceived Actions Towards others, Education, 112, 2.

Petersen, A.C. (1988). Adolescent Development, Annual Reviews of Psychology, 39.

Raphael, D ve diğeri, (1987). Student Teachers Perceptions of the Identity Formation Process, Journal of Youth and Adolescence, 16.,4.

Razon, N. (1985). Genci Tanıma ve Yönlendirme, Aile ve Çocuk Gençlik Yılı Konferansları, Derleyen, Haluk Yavuzver, Ak Yayınları, İstanbul.

Richards, M ve diğeri, (1991). Adolescents Personality in Girls and Boys, Psychology of Women Quarterly, 15,1.

Satılmış, G. Seber, G. (1989). Yetiştirme Yurdunda Yaşayan Ergenlerde Benlik Saygısı, Psikoloji Dergisi, 7.23.

Scheier, M. Carver, C. (1980). Individual Differences In Self Concept and Self-process, The Self in School Psychology, Daniel Wegner, Robin Vallacher, Oxford University Press, New York.

Schoenfeld, B. (1962). The Psychology of Being A Teacher, Educational Psychology, Henry Clay Lindgren, John Wiley and Sons, Inc New York, London.

Schooler, J.C. (1973). Current Issues in Adolescent Psychiatry, Brunner, Mazel, inc, New York.

Senemoğlu,N.(1987). Sınıfıçı Öğretim Davranışları Üzerine
Bir Araştırma, Eğitim ve Bilim,11,64.Ankara.

Smith,D.E,Reynolds,T.V.(1992). Adolescents Self-İmage: A Cross-
Cultural Perspective Child Study Journal,22,4.

Sobal ,J (1985). Students' Health Concerns, Youth and Society,17,2,

Steinberg,D.(1987).Basic Adolescent Psychiatry,Blackwell
Scientific Publications, Oxford - London,Edinburg.

Sullivan,H.S.(1990). Ergen Etkileşim Grubunda Terapötik Fak-
törler,Tez. Çev.Emine Ö.Kılıç, S.Sigortalar Kurumu,
Ankara Hastanesi Psikiyatri Kliniği,Ankara,

Sümbüloğlu,K. ve V.,(1987). Biyoistatistik,Çağ Matbaası,An-
kara.

Tan,H,(1972). Rehberliğin Esasları,Ayyıldız Matbaası,A.ř.
Ankara.

Tap,P.(1985). Ergenlikte Toplumsallaşma,Ergenlik Psikolojisi
Çev.ve derleyen. Bekir Onur,Hacettepe Taş Kitapçılık,
I.TD. STi.,Ankara.

Tezcan,M.(1981). Kuşaklar Çatışması,Kadıoğlu Matbaası,Ankara.

- Tollefson, N. ve diğeri (1991). Teachers' Perceptions of Students' Excuses for Academic Difficulties, Psychology in the Schools, 28,2,
- Türkmen, F. (1989). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Kavramı, Tez, A.Ü. Sosyal Bilimler Enst, Ankara.
- Uzunöz, A. (1988). Kimlik Kavramı, Varolmanın İkilemleri, Psikolojik Sorunlar ve Psikoterapi, Psikoloji Dergisi, 6,22,
- Ülkü, S. (1989). Yüksek Öğretimde Kimlik Sorunları, A.Ü.E.B.F. Yayınları, 161, Ankara.
- Unlüoğlu, G. (1985). Ergenliğin Psikopatolojisi, Ergenlik Psikolojisi, Derleyen Bekir Onur, Hacettepe Taş Kitapçılık LTD. STI, Ankara.
- Unlüoğlu, G. (1973). Psikoterapiler, Ruh Hastalıkları, derleyen, Rasim Adasal, A.Ü.T.F. Yayınları, 276, Ankara.
- Unver, Ö (1986). 12-24 Yaş Gençlerinin Sosyo-Ekonomik Sorunları Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Matbaası, Ankara.
- Varan, A. (1990). İiseli Gençlerin Kimlik Statülerinin Cinsiyet Yaş ve Sosyal Çevre Açısından İncelenmesi, Tez, H.Ü. Sosyal Bilimler Enst. Ankara.

Varış, F (1973). Genel öğretim İlke ve Yöntemleri, A.Ü.E.F.
Ankara.

WHO, (1982). A Manual On Child Mental Health and Psychosocial Development for Teachers, South-East-Asia, Region

Wigfield A ve Diğerleri, (1991), Transtitions During Early Adolescence; Changes in Children's Domain-Specific Self-Perceptions and General Self-Esteem Across The Transition to Junior High-School, Development Psychology, 27, 4.

Wigfield, A, Karpathian, M. (1991). Who Am I and What Can I do? Children's Self Concepts and Motivation in Achievement, Situations, Educational Psychologist, 26. 3-4.

Wrenn, R. Menck, R. (1975). Being A Psychology of Self, Science Research Associates, USA.

Yavuzer, H. (1982). Çocuk ve Suç, Altın Kitaplar Yayınevi.

Yavuzer, H. (1982). Ergen ve Aile, Aile ve Çocuk, Ak Yayınları, İstanbul.

Yavuzer, H. (1984). Ergenlik Dönemi Özellikleri ve Sorunları, Aile ve Çocuk Konferansları, Ak Yayınları, İstanbul.

Yavuzer, H. (1988). Çocuk Psikolojisi, Remzi Kitabevi, İstanbul

Yörükoğlu, A. (1978). *Çocuk Ruh Sağlığı*, Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, 189. Ankara.

Yörükoğlu, A. (1985). *Gençlik Çağı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

Yörükoğlu, A. (1981). *Gelişim İlkeleri ve Çocuk Ruhsal Gelişimi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları*, Derleyen, Orhan Öztürk, Türkiye Sinir ve Ruh Sağlığı Derneği Yayını, 7.

Yörükoğlu, A. (1985). *Gençler ve Yetişkinler: Kuşak Çatışması; Aile ve Çocuk Gençlik Yılı Konferanslar*, Editor: Haluk Yavuzer, Ak Yayınları, İstanbul.

Yörükoğlu, A. (1986). *Gençlik Çağında Ruhsal Sorunlar, Aile Ve Çocuk Konferans ve Paneller*, Editör, Haluk Yavuzer Ak Yayınları, İstanbul.

BEN FORMU

1- Sabırsız olduğumu sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Sabırlı olduğumu sanıyorum.
2- Başkaları ile beraber olmayı isterim.	3 2 1 0 1 2 3	Başkaları ile beraber olmayı istemem.
3- Başkalarına emretmek isterim.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının bana emretmesini beklerim.
4- Çevremdeki değişiklikler huzurumu bozar.	3 2 1 0 1 2 3	Çevremdeki değişiklikler huzurumu bozmaz.
5- Sıkıntılarımlı seyrek düşündüğüm kanısındayım.	3 2 1 0 1 2 3	Sıkıntılarımlı sık sık düşündüğüm kanısındayım.
6- Kızdığım zaman kendi kendimi yerim.	3 2 1 0 1 2 3	Kızdığım zaman kızgınlığımı gösteririm.
7- Başkalarından üstün olmayı arzularım.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarından üstün olmayı arzulamam.
8- Az korkak olduğumu sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Korkak olduğumu sanıyorum.
9- Başkalarının çalışmamdan memnun olduklarını sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının çalışmamdan memnun olmadıklarını sanıyorum.
10- Başkalarına güvenirim.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarına güvenmem.
11- Sevgiye ihtiyacım olduğunu gösteririm.	3 2 1 0 1 2 3	Sevgiye ihtiyacım olmadığını gösteririm.
12- Diğer bir kişi ile yakın ilişkiyi aramam.	3 2 1 0 1 2 3	Diğer bir kişi ile yakın ilişkiyi ararım.
13- Başkaları ile kendimi karşılaştırdığım zaman parayı yerinde harcadığıma inanırım.	3 2 1 0 1 2 3	Başkaları ile kendimi karşılaştırdığım zaman parayı yerinde harcamadığıma inanırım.
14- Kendimi baskı altında hissetmem.	3 2 1 0 1 2 3	Kendimi baskı altında hissederim.
15- Genellikle yaşantılarımdan, duygularımdan, ihtiyaçlarımdan bahsederim.	3 2 1 0 1 2 3	Genellikle yaşantılarımdan, duygularımdan, ihtiyaçlarımdan bahsetmem.
16- Kendimi sevdirmeyi zor başardığım kanısındayım.	3 2 1 0 1 2 3	Kendimi sevdirmeyi kolay başardığım kanısındayım.
17- Uzun süre bir insana bağlı olmak bana kolay geliyor.	3 2 1 0 1 2 3	Uzun süre bir insana bağlı olmak bana zor geliyor.
18- Olayları, hakikatleri fazla önemsemiyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Olayları, hakikatleri fazlaca önemsemiyorum.
19- İçimi kolayca dökemediğimi sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	İçimi kolayca dökemediğimi sanıyorum.
20- Yaşıtlarıma göre davranışlarım bakımından daha genç göründüğümü sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Yaşıtlarıma göre davranışlarım bakımından daha yaşlı göründüğümü sanıyorum.
21- Tertipli olmadığımı sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Tertipli olduğumu sanıyorum.
22- Başka insanlarla tartışırım.	3 2 1 0 1 2 3	Başka insanlarla tartışmam.

BEN FORMU

23- Başkalarının bana önem vermediğine inanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının bana önem verdiğiğine inanıyorum.
24- Hayatta çok çabaladığımı sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Hayatta rahatlık aradığımı sanıyorum.
25- Başka insanlara karşı kendimi uzak hissederim.	3 2 1 0 1 2 3	Başka insanlara karşı kendimi yakın hissederim.
26- Başkaları ile kendimi karşılaştırdığımda gerçekleri göremediğime inanırım.	3 2 1 0 1 2 3	Başkaları ile kendimi karşılaştırdığımda gerçekleri gördüğüme inanırım.
27- Güzel görünmek benim için önemli değildir.	3 2 1 0 1 2 3	Güzel görünmek benim için önemlidir.
28- Başkaları ile yakın işbirliğinin bana zor geldiği kanısındayım.	3 2 1 0 1 2 3	Başkaları ile yakın işbirliğinin bana kolay geldiği kanısındayım.
29- Kendi kendimi suçlamam.	3 2 1 0 1 2 3	Kendi kendimi suçlarım.
30- İlişki kurduğum kişilere fazla sevgi gösteririm.	3 2 1 0 1 2 3	İlişki kurduğum kişilere az sevgi gösteririm.
31- Başkalarına oranla geçimliyimdir.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarına oranla dikkafalıyım.
32- Başka insanlar için üzülmem.	3 2 1 0 1 2 3	Başka insanlar için üzülürüm.
33- Kendi haklarımı iyi koruyamadığıma inanırım.	3 2 1 0 1 2 3	Kendi haklarımı iyi koruduğuma inanırım.
34- Başkalarına oranla daha çok sevgi doluyum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarına oranla daha az sevgi doluyum.
35- İyi rol yapabildiğimi düşünürüm.	3 2 1 0 1 2 3	Kötü bir artistik yeteneğim olduğunu düşünürüm.
36- Başkalarının beni kuvvetli gördüğüne inanırım.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının beni zayıf gördüğüne inanırım.
37- Başkalarının beni hoş, güzel bulmadığı kanısındayım.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının beni hoş, güzel bulduğu kanısındayım.
38- Başkalarına oranla bir iş, bir konu üzerinde uzun zaman çalışabilirim.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarına oranla bir iş, bir konu üzerinde uzun zaman çalışamam.
39- Zor neşelenirim.	3 2 1 0 1 2 3	Kolay neşelenirim.
40- Diğer cinse karşı çekimser değilimdir.	3 2 1 0 1 2 3	Diğer cinse karşı çekimserimdir.

"0" FORMU

1- Sabırsız olduğumu sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Sabırlı olduğumu sanıyorum.
2- Başkaları ile beraber olmak ister.	3 2 1 0 1 2 3	Başkaları ile beraber olmak istemez.
3- Başkalarına emretmek ister.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının ona emretmesini bekler.
4- Çevresindeki değişiklikler huzurunu bozar.	3 2 1 0 1 2 3	Çevresindeki değişiklikler huzurunu bozamaz.
5- Sıkıntıları seyrek düşünür.	3 2 1 0 1 2 3	Sıkıntıları sık sık düşünür.
6- Kızdığı zaman kendi kendini yer.	3 2 1 0 1 2 3	Kızdığı zaman kızgınlığını gösterir.
7- Başkalarından üstün olmayı arzular.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarından üstün olmayı arzulamaz.
8- Az korkak olduğumu sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Korkak olduğumu sanıyorum.
9- Başkalarının çalışmasından memnun olduklarını sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının onun çalışmasından hiç memnun olmadıklarını sanıyorum.
10- Başka insanlara çok güvendiğini sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarına özellikle az güvendiğini sanıyorum.
11- Sevgiye çok ihtiyacı olduğunu gösterdiğini sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Sevgiye çok az ihtiyacı olduğunu gösterdiğini sanıyorum.
12- Diğer bir kişi ile yakın ilişkiyi aramadığımı sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Diğer bir kişi ile yakın ilişkiyi aradığımı sanıyorum.
13- Başkaları ile onu karşılaştırdığım zaman parayı yerinde harcadığına inanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkaları ile onu karşılaştırdığım zaman parayı yerinde harcamadığına inanıyorum.
14- Kendini seyrek baskı altında hisseder.	3 2 1 0 1 2 3	Kendini sık sık baskı altında hisseder.
15- Genellikle yaşantılarından, duygularından, ihtiyaçlarından çok bahseder kanısındayım.	3 2 1 0 1 2 3	Genellikle yaşantılarından, duygularından, ihtiyaçlarından çok az bahseder kanısındayım.
16- Kendini sevdirmeyi zor başardığı kanısındayım.	3 2 1 0 1 2 3	Kendini sevdirmeyik olay başardığı kanısındayım.
17- Uzun süre bir insana bağlı olmak ona kolay gelir.	3 2 1 0 1 2 3	Uzun süre bir insana bağlı olmak ona zor gelir.
18- Olayları hakikatleri fazla önemsemez.	3 2 1 0 1 2 3	Olayları, hakikatleri fazlaca önemser
19- İçini kolayca dökemediğini sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	İçini kolayca dökemediğini sanıyorum.
20- Yaşıtlarına göre davranışları bakımından daha genç görüldüğünü sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Yaşıtlarına göre davranışları bakımından daha yaşlı görüldüğünü sanıyorum.
21- Tertipli olmadığını sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Tertipli olduğumu sanıyorum.
22- Başka insanlarla sık sık tartışır.	3 2 1 0 1 2 3	Başka insanlarla seyrek tartışır.

"0" FORMU

23- Başkalarının ona önem vermediğini sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının ona önem verdiğini sanıyorum.
24- Hayatta çok çabaladığını sanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Hayatta rahatlık aradığını sanıyorum.
25- Başka insanlara karşı kendini uzak hisseder.	3 2 1 0 1 2 3	Başka insanlara karşı kendini yakın hisseder.
26- Başkaları ile onu karşılaştırdığımda gerçekleri göremediğine inanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkaları ile onu karşılaştırdığımda gerçekleri gördüğüne inanıyorum.
27- Güzel görünmek onun için önemli değildir.	3 2 1 0 1 2 3	Güzel görünmek onun için önemlidir.
28- Başkaları ile yakın işbirliğinin ona zor geldiği kanısındayım.	3 2 1 0 1 2 3	Başkaları ile yakın işbirliğinin ona kolay geldiği kanısındayım.
29- Kendi kendini seyrek suçlar.	3 2 1 0 1 2 3	Kendi kendini daima suçlar.
30- İlişki kurduğu kişilere fazla sevgi gösterir.	3 2 1 0 1 2 3	İlişki kurduğu kişilere az sevgi gösterir.
31- Başkalarına oranla geçimlidir.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarına oranla dikkafalıdır.
32- Başka insanlar için seyrek üzülür.	3 2 1 0 1 2 3	Başka insanlar için sık sık üzülür.
33- Hayat mücadelesinde kendi haklarını iyi koruyamadığına inanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Hayat mücadelesinde kendi haklarını iyi koruduğuna inanıyorum.
34- Başkalarına oranla daha çok sevgi doludur.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarına oranla daha az sevgi doludur.
35- Çok iyi rol yapabildiğini düşünürüm.	3 2 1 0 1 2 3	Çok kötü bir artistik yeteneği olduğunu düşünürüm.
36- Başkalarının onu kuvvetli tahmin ettiklerine inanıyorum.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının onu zayıf tahmin ettiklerine inanıyorum.
37- Başkalarının onu hoş, güzel bulmadığı kanısındayım.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarının onu hoş güzel bulduğu kanısındayım.
38- Başkalarına oranla bir iş, bir konu üzerinde uzun zaman çalışabilir.	3 2 1 0 1 2 3	Başkalarına oranla bir iş, bir konu üzerinde uzun zaman çalışamaz.
39- Çok zor neş'elenir.	3 2 1 0 1 2 3	Çok kolay neş'elenir.
40- Diğer cinse karşı çekimser değildir.	3 2 1 0 1 2 3	Diğer cinse karşı çekimserdir.